

T.C.

NIĞDE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**CODEX CUMANİCUS İLE KIRGIZ
TÜRKÇESİNİN SÖZ VARLIĞI BAKIMINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Özüm SUBAŞI

NIĞDE-2012

T.C.
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

CODEX CUMANİCUS İLE KIRGIZ
TÜRKÇESİNİN SÖZ VARLIĞI BAKIMINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Özüm SUBAŞI

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Akartürk KARAHAN

NIĞDE-2012

ONAY SAYFASI

Yrd.Doç.Dr. AKARTÜRK KARAHAN danışmanlığında ÖZÜM SUBAŞI tarafından hazırlanan "Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesinin Söz Varlığı Bakımından Karşılaştırılması" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 31.08.2012

JÜRİ :

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Akartürk Karahan

Üye : Doç Dr. Hikmet KORAŞ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Gökhan ÇETİNKAYA

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

ÖZET

Kıpçak Türkçesi dil yadigârlarından biri olan Codex Cumanicus adlı sözlük Türk dil tarihi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Çalışmada bu sözlükteki kelimeler Kırgız Türkçesi ile söz varlığı yönünden karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmadaki amaç Kuzey-Batı Türk lehçelerinden biri olan Kırgız Türkçesiyle Tarihi Kıpçak Türkçesi eseri Codex Cumanicus arasındaki ortak söz varlığının tespit edilmesi ve tespit edilen bu kelimelerin anlam değişimleri yönünden incelenmesidir.

Çalışmanın sonucundaysa Kırgız Türkçesinin, Codex Cumanicus'un kelime haznesindeki kelimeleri küçük fonetik değişiklikler haricinde büyük oranda sakladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıpçak Türkçesi, Kırgız Türkçesi, Codex Cumanicus, Anlam değişimleri.

ABSTRACT

Being one of the reminiscences of Kipchak Turkish language, the dictionary called Codex Cumanicus has an important place in terms of Turkish language history. In the study, the words in this dictionary were compared with Kirghiz Turkish in terms of vocabulary. The aim of this comparison is to see the common vocabulary between Kirghiz Turkish and Codex Cumanicus, which is one of the historic Kipchak Turkish works and to analyse these stated words in terms of change of meaning over time.

As a result of the study, it was found that Kirghiz Turkish covers the words in the vocabulary of Codex Cumanicus to a large extent except some minor phonetic changes.

Key Words: Kipchak Turkish, Kirghiz Turkish, Codex Cumanicus, Change of Meaning.

ÖNSÖZ

X.-XI. yüzyılda Kıpçak (Kuman) Türkleri, sınırları doğuda İrtiş ırmağından başlayarak Batı Sibiry'a'yı, Karadeniz'in kuzey bozkırlarını içine alan ve güneyde Kırım'dan Kuzey Kafkasya'daki Kuban ve Terek ırmaklarına kadar, kuzeyde Orta İdil sahasına kadar uzanan alanlarda yaşamışlardır. Tarih boyunca çeşitli sebeplere bağlı olarak birçok Türk ve yabancı kavimlerle ilişkileri olan Kıpçak Türkleri, yerleştikleri sahalardaki farklılıklara rağmen, yaşamlarını sürdürmeye devam ettirmiştir. Kendi içerisinde zaman ve çevreye göre "Kuman Diyalekti, Memlûk Kıpçakçası, Ermeni Kıpçakçası" olarak üçe ayrılmıştır. Tarihî Kıpçak Türkçesinin devamı olan Türk lehçeleri "Kuzey – Batı" lehçeleri olarak adlandırılmıştır.

"Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesinin Söz Varlığı Bakımından Karşılaştırılması" adlı tezde, K. Grönbech'in *Komanisches Wörterbuch, Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus* adlı eseri esas alınarak Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesi arasındaki ortak söz varlığını tespit etmeye çalışılmıştır.

Tezimiz *Giriş, Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Bulgular ve Sonuç* bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, konu seçimi, kapsam, yöntem, amaç ve tezde esas aldığımız malzemeler hakkında bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde, Tarihî Kıpçak Türkçesi, Kıpçaklar, Kıpçak Türkçesi, Kıpçak Türkçesi Eserleri, Codex Cumanicus, Bugünkü Kıpçak Türkçesi ve Kırgız Türkçesi üzerine bilgiler verilmiştir.

İkinci bölüm tezin inceleme kısmıdır. Burada Codex Cumanicus'ta geçen kelimeleri sözlük şeklinde verip karşılıklarının Kırgız Türkçesinde olup olmadığı incelenmeye gidilmiştir.

Bulgular bölümünde Codex Cumanicus'ta geçen kelimelerin Kırgız Türkçesinde ortak ve ortak olmayan söz varlığı yönünden tespit edilmiştir. Daha sonra yine Codex Cumanicus'ta geçen ortak söz varlığı anlam daralması, anlam genişlemesi, başka anlama geçiş, anlam iyileşmesi ve anlam kötüleşmesi yönünden gruplandırılmıştır.

Sonuç bölümünde genel değerlendirme yapıp, incelemeler sayısal verilere dayandırıldı ve tez sonuca ulaştırıldı.

Tezimin konusunun seçiminde, kaynak taramamda, tezimin her evresinde fikirlerini aldığım ve her konuda yardımlarını hiçbir zaman benden esirgemeyen çok değerli hocam Yar. Doç. Dr. Akartürk KARAHAN' a sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca öğrenim hayatım boyunca maddi ve manevî desteğini bir an olsun üzerimden esirgemeyen değerli aileme de teşekkürü bir borç bilirim.

Özüm SUBAŞI
2012 NİĞDE

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
I. KONU SEÇİMİ	1
II. KAPSAM	1
III. YÖNTEM	1
IV. AMAÇ	2
V. KULLANILAN TEMEL KAYNAKLAR.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

KIPÇAK TÜRKÇESİ

1.1 TARİHÎ KIPÇAK TÜRKÇESİ.....	4
1.1.1 Kıpçaklar	4
1.1.2 Kıpçak Türkçesi.....	6
1.1.3 Kıpçak Türkçesi Eserleri.....	7
1.1.3.1 Kuman Diyalekti Eserleri.....	7
1.1.3.2 Memlûk Kıpçakçası Eserleri.....	7
1.1.3.2.1 Sözlük ve Gramer Kitapları.....	7
1.1.3.2.2 Fıkıh Kitapları.....	8
1.1.3.2.3 Edebî Eserler.....	8
1.1.3.2.4 Atçılıkla İlgili Kitaplar	8

1.1.3.2.5 Okçulukla İlgili Kitaplar.....	8
1.1.3.3 Ermeni Kıpçakçası Eserleri.....	8
1.2 CODEX CUMANICUS.....	9
1.3 BUGÜNKÜ KIPÇAK TÜRKÇESİ.....	11
1.3.1 Kırgız Türkçesi	12

İKİNCİ BÖLÜM

CODEX CUMANICUS'UN SÖZVARLIĞININ KIRGIZ TÜRKÇESİNDEKİ DURUMU

2.1 -A-.....	14
2.2 -B-.....	23
2.3 -C-.....	36
2.4 -Ç-.....	38
2.5 -D-.....	43
2.6 -E-.....	44
2.6 -F-.....	50
2.7 -G-.....	50
2.8 -H-.....	51
2.9 -I-.....	54
2.10 -İ-.....	56
2.11 -K-.....	59
2.12 -L-.....	81
2.13 -M-.....	81
2.14 -N-.....	84
2.15 -O-.....	86

2.16 -Ö-	90
2.17 -P-	92
2.18 -R-	93
2.19 -S-	94
2.20 -Ş-	105
2.21 -T-	106
2.22 -U-	122
2.23 -Ü-	125
2.24 -V-	126
2.25 -Y-	126
2.26 -Z-	140

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1 CODEX CUMANİCUS'TA OLUP KIRGIZ TÜRKÇESİNDE BULUNMAYAN SÖZ VARLIĞI.....	141
3.1.1 İsimler.....	141
3.1.2 Fiiller.....	145
3.2 CODEX CUMANİCUS İLE KIRGIZ TÜRKÇESİ ARASINDAKİ ORTAK SÖZ VARLIĞI.....	147
3.2.1 Kırgız Türkçesinde Aynı Anlamda Yaşayanlar.....	147
3.2.1.1 İsimler.....	147
3.2.1.2 Fiiller.....	152
3.2.2 Kırgız Türkçesinde Anlam Daralmasına Uğrayan Sözcükler.....	154
3.2.3 Kırgız Türkçesinde Anlam Genişlemesine Uğrayan Sözcükler.....	155
3.2.4 Kırgız Türkçesinde Başka Anlama Geçen Sözcükler.....	155

3.2.5 Kırgız Türkçesinde Anlam İyileşmesine Uğrayan Sözcükler	158
3.2.6 Kırgız Türkçesinde Anlam Kötüleşmesine Uğrayan Sözcükler.....	158
SONUÇ	160
KAYNAKÇA	161

KISALTMALAR

A.	Arapça
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
Bk.	Bakınız
C.	Cilt
CC	Codex Cumanicus
çev.	Çeviren
F.	Farsça
Hr.	Hıristiyan
Kır.	Kırgız Türkçesi
KRS	Kirgizskiy-Russkiy Slovar
KTTS	Kırgız Tilinin Tüşündürmö Sözdüğü
M.	Moğolca
T.	Türkçe
TDAYB	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten
TDK	Türk Dil Kurumu
Tic.	Ticarî
s.	Sayfa
S.	Seri
Y.	Yunanca

GİRİŞ

I. KONU SEÇİMİ

Türk dünyası için çok büyük önem taşıyan, Kıpçak Türkçesi dil yadigârı Codex Cumanicus üzerine çok fazla sayıda çalışma yapılmıştır. Tezin konusunu seçerken bu çalışmaları göz önüne alarak, çalışma yapılmayan bir saha araştırıldı. İncelemeler sonucunda Codex Cumanicus'un Kırgız Türkçesi ile ortak söz varlığı üzerine bir çalışmanın yapılmadığını tespit edildi ve bu eksikliği gidermek amacıyla Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesi ortak söz varlığı tezin konusu olmuştur.

II. KAPSAM

Codex Cumanicus, Kıpçak Türkçesinin en önemli eserlerinden biri olduğu için, tezin birinci bölümünde Tarihî Kıpçak Türkçesi, Kıpçaklar, Kıpçak Türkçesi Eserleri ve Bugünkü Kıpçak Türkçesi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Yine aynı bölümde karşılaştırma yapılan Kırgız Türkçesi hakkında da bilgiler verilmiştir.

İnceleme kısmında, Grönbech'in "*Komanisches Wörterbuch Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus*" adlı sözlüğündeki kelimeler alfabetik sıraya göre maddelendirilerek kelimelerin Türkçe karşılıklarını verdi. Ayrıca kelimelerin Kırgız Türkçesinde yaşayıp yaşamadığı tespit edilmiştir.

Bulgular kısmında, Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesi arasındaki ortak söz varlığını tespit edildi. Ayrıca kelimeler anlam değişimleri yönünden de incelendi

III. YÖNTEM

Tez hazırlanırken önce kaynak taraması yapıldı. Tez ile ilgili kaynaklar saptanarak gerekli bilgiler toplandı. Grönbech'in "*Komanisches Wörterbuch Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus*" adlı eseri esas alınarak Codex Cumanicus'ta geçen kelimeler, Türkçe anlamlarıyla birlikte fişleme yöntemiyle listelendi. Daha sonra bu kelimeler Yudahin'in "*Kirgizskiy-Russkiy Slovar*" adlı eserinden taranarak, kelimelerin Kırgızca karşılıkları bulundu. Codex Cumanicus ile

Kırgız Türkçesi arasındaki ortak kelimeler, bu iki ana sözlük yardımıyla saptandı. Böylece tezin temeli oluşturuldu.

Codex Cumanicus'ta geçen kelimeler alfabetik sırayla düzenlendi. İlk önce kelimeler Codex Cumanicus'ta geçtiği şekilde verilir, kelimelerin yanına Grönbech'in eserinde kaçınıcı sayfada olduğu köşeli parantez içinde verilir Türkçe anlamları verilir. Eğer kelimelerin Kırgız Türkçesinde karşılığı var ise, kelimelerin Kırgızca karşılıkları verilir *Kırgız Tüşündürmө Sөzdüğü* ve *Kirgizskiy-Russkiy Slovar*'da hangi sayfalarda yer aldığı parantez içinde verilir. Kelimelerin Kırgız Türkçesinde karşılığı yok ise boş küme (Ø) işareti ile belirtilir. Bu bölümden sonra Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesinde ortak söz varlığındaki isim ve fiiller listelenir. Daha sonra ortak söz varlığındaki aynı anlama gelmeyen isim ve fiiller listelenir. En sonunda ise Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesindeki ortak söz varlığındaki kelimeler anlam değişimleri yönünden incelenerek tez sonuca ulaştırılır.

IV. AMAÇ

Tezin amacı, Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesi arasındaki ortak söz varlığını tespit ederek Türk Dünyasına katkıda bulunmaktır.

V. KULLANILAN TEMEL KAYNAKLAR

ABDULDAYEV, E., İSAYEV, D., (1984), **Kırgız Tilinin Tüşündürmө Sөzdüğü**, Frunze.

AYTAÇ, Kemal, (1992), **Kuman Lehçesi Sөzlüğü**, Codex Cumanicus'un Türkçe Sözlük Dizini, KBY, Ankara.

ERCİLASUN, Ahmet Bican, vd., (1991), **Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sөzlüğü I-II**, Ankara.

GRÖNBECH, Kare, (1942), **Komanisches Wörterbuch Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus**, Kopenhagen.

TAYMAS, Abdullah, (1994), **Kırgız Sөzlüğü I-II**, Ankara, TDK.

YUDAHİN, K.K., (1985), **Kirgizskiy-Russkiy Slovar I-II**, Moskva, Sovyetskaya
Ensiklopediya.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIPÇAK TÜRKÇESİ

1.1 TARİHİ KIPÇAK TÜRKÇESİ

1.1.1 Kıpçaklar

Tarihte Kıpçak sözü ilk olarak, G. Ramstedt tarafından 1909 yılında Moğolistan seyahati sırasında Selenga ırmağının güneyinde, Mogon Şine Usu vadisinde bulunduğu ve onun adlandırmasıyla Şine Usu Kitabesi olarak bilinen taş levhada geçmektedir. Uygur Kağanlığı'nın kurucularından İl-itmiş Bilge Kagan'ın (747-759) mezarının bir parçası olduğu anlaşılan bu kitabede, “*türük kıpçak elig yıl olurmış...*” ibaresi yer almaktadır. (Öner, 1998: 16) Fakat yazıttaki bu ibaredeki Kıpçak yazısı kısmen silinmiş durumda olduğu için ihtiyatlı yaklaşılmaktadır.

VIII. Asırdan beri bilinen, bu kıpçak/kıpçak adı dışında, aynı Türk topluluğu için, üçü yerli (Türkçe) ve dördü de yabancı olmak üzere toplam yedi ad tespit edilmiştir: (Öner, 1998: 16)

1. Diğer Türk kavimlerinin kullandığı, İslamî tarih ve coğrafya edebiyatında görülen ve daha sonraları Moğol ve Çin kaynaklarında da rastlanan **Kıpçak**.

2. Genellikle Bizans yazarları tarafından kullanılan ve nadiren Rus, Şark ve Latin kaynaklarında görülen **Kuman**.

3. Daha çok Macarlar'ın benimsediği ve birkaç Arapça coğrafya kitabında da bulunan **Kun**.

Yukarıdaki adlar yerli sözler iken; aşağıda vereceğimiz adlar Kıpçakların çeşitli halklarla komşu olunması sebebiyle o halkların Kıpçaklar için kullanmış olduğu birebir tercüme isimlerdir.

4. XI. asırdan beri Rus metinlerinde bulunan **Polovets**.

5. Bremenli Adam'ın XI. asra ait Latince eserinde zikrettiği **Palladi**.

6. XIII. asır Orta Almanca ve Latince metinlerde görülen **Valwen**.

7. Urfalı Matthaïos'un XII. asırdan kalmış Ermenice kitabında zikrettiği **Xarteşk'n**.

Aslı VIII. yüzyıldaki Doğu Köktürklerine dayanan, bir süre Kimeklerin içinde bulunan, X. yüzyılın ilk yarısında Kimeklerden ayrılmış müstakil bir boy haline gelen ve bütün bu süreç içinde başka Türk boylarıyla da takviye edilen Kıpçaklar, X. yüzyılda Oğuzlarla Kimekler arasında yaşıyorlardı. XI. yüzyıl başlarında Yayık boylarında yaşayan Kıpçaklar İdil'i geçerek Uzları batıya ittiler ve Rus knezlikleriyle komşu oldular. Rus kaynakları ilk defa 1055 yılında Kıpçaklardan bahseder. Bu tarihten itibaren Kıpçaklar Deşt-i Kıpçak (Kıpçak bozkırı) denilen Avrasya'nın en önemli aktörlerinden biri haline geldi. (Ercilasun, 2004: 356)

Kıpçaklar XII. yüzyıl boyunca Gürcistan'da, Güney Rusya'da, Romanya'da, Bulgaristan'da ve Macaristan'da önemli roller oynadılar. Ruslarla çatışmaları İgor Destanı'nın konusu oldu. Bir kısmı Basarabya (Basar Apa) Bölgesinde ilk Romen devletini kurdu. On binlerce Kıpçak askeri, Gürcü krallarının ve kraliçe Tamara'nın talebi üzerine Gürcü ordusunun esas kitlesini oluşturdu ve Selçuklu Oğuzlarına karşı Gürcüleri korudular. Dede Korkut boylarındaki Kıpçak- Oğuz çatışmalarının son katmanı, XII. yüzyıldaki bu mücadeledir. (Ercilasun, 2004: 357)

1241 yılında kesin olarak Deşt-i Kıpçak sahasında kurulmuş olan Altın Ordu devleti içinde Kıpçak Türkleri hakim güç olan Moğolların, siyasî, sosyal ve kültürel hayatları üzerinde oldukça kuvvetli tesirleri olmuş, bu sahada Moğolların Türkleşmesinde önemli rol oynamışlardır. Özellikle Altın Ordu hanlarından Berke Han'ın İslâmiyeti kabulünden sonra bu Türkleşme süreci hızlanmış ve Altın Ordu devleti bir Türk-İslam devleti halini almıştır. Berke Han zamanında devletin, Büyük Cengiz birliğinden ayrılarak müstakil bir şekilde dünya tarihinde yerini almasından sonra Altın Ordu devleti başarılı, parlak ve medenî bir gelişme içine girmiş ve bünyesine zengin Kıpçak unsurunu da katarak devrinde dünyanın en güçlü devletlerinden biri olmuştur. 13. ve 14. yüzyıllar, Altın Ordu'nun en parlak devirleri olmuştur. Türk kültürünün en önemli merkezlerinden biri olan Harezm'in de siyasî

olarak Altın Ordu'ya bağlanmasından sonra Altın Ordu Devletinin dili, kültürü daha da zenginleşmiş; tarih sahnesinde Kıpçak Türklerinin medeniyetlerini gösterdikleri, varlıklarını sürdürdükleri yer Harezm ve Altın Ordu sahası olmuştur. Harezm sahasında gelişen Türk dili ve kültürü, Altın Ordu'da 14. yüzyıldan sonra hızla gelişmeye başlayan Altın Ordu Kıpçak edebî diline nüfuz etmiştir. (Özyetgin, 2006: 10)

Kıpçak Türklüğünün merkezi durumunda olan Harezm-Altın Ordu'nun diğer Kıpçak Türklerinin yaşadığı devletler ve sahalarla da siyasî ve kültürel ilişkileri olmuş, bu sahalardaki dile ve kültüre katkı sağlamışlardır. Bunların en başında, Mısır-Suriye bölgesinde Kıpçaklar tarafından kurulmuş olan Memlûk-Kıpçak devleti gelmektedir. Çeşitli siyasî ve sosyal sebeplerle Ön Asya'ya, Mısır-Suriye bölgesine göç eden Kıpçak Türklerinin, yaklaşık 300 yüzyıl hâkimiyet süren bir Memlûk-Kıpçak devleti etrafında resmî yazı dili statüsündeki Memlûk Kıpçakçasını oluşturdukları görülür. Bugün tarihî Kıpçak Türkçesine ait en zengin dil malzemesini bu sahadan elde edebiliyoruz. Bu alanda Memlûk-Kıpçak Türkçesinde kaleme alınmış edebî eserler yanında, sözlük ve gramerler Türk dili tarihî için büyük bir öneme sahiptir. Bu yazı dilinin en önemli özelliği, Arap dilinde Türkçe için yazılmış çok önemli sözlük ve gramer kitaplarının olmasıdır. Memlûk-Kıpçak dönemi, hem tarihî Kıpçak hem de genel Türk dili tarihi araştırmaları için son derece önemli kaynak eserlerin verildiği bir dönem olmuştur. (Özyetgin, 2006: 11)

Avrasya bozkırlarında çok geniş bir alana yayılan Kıpçaklar, sürekli parçalanmışlar ve tarihte kendi adlarıyla bir devlet kuramamışlardır

1.1.2 Kıpçak Türkçesi

Kıpçakça güney Rusya'da, Kırım'da ve Orta Asya'nın batı bölgelerinde yaşayan göçebe Kıpçak Türklerinin dili idi. Kıpçak Türkçesi, ayrıca, Mısır ve Suriye'deki Memlûk Devleti'nin Türkçe konuşan yönetici sınıfı ile Ukrayna'da yaşayan Türkleşmiş Ermeniler tarafından da konuşuluyordu. XIII. – XVII. yüzyıl Kıpçakçasının üç diyalekti vardır: (Tekin, Ölmez, 1999: 41)

1. Kuman Diyalekti
2. Memlûk Kıpçakçası
3. Ermeni Kıpçakçası

Kıpçak Türkçesi konuşma dili, Ermeni Kıpçakçası hariç, yazı dili olarak kullanılmamıştır.

Türkoloji literatüründe Kıpçakça ve Kıpçak Türkçesi olarak adlandırılan eserlerden Codex Cumanicus yazı diline ait değildir; Kıpçak ağzından yapılan derlemelerden ibarettir. (Ercilasun, 2004: 382)

Memlûk döneminde yazılan eserler, Kıpçak diyalektine değil, dönemin standart yazı diline ait eserlerdir. Bu yazı dili Harezmi Türkçesinden çok az farklıdır ve Harezmi Türkçesi gibi Karahanlı ile Çağatay Türkçeleri arasında bir geçiş dönemini temsil eder. (Ercilasun, 2004: 382)

Ermeni Kıpçakçası metinleri, 1559-1664 yılları arasında Ermeni papazların tuttıkları kayıtlar ve resmi belgelerdir.

1.1.3 Kıpçak Türkçesi Eserleri

Kıpçak Türkçesine ait eserleri üç grupta toplayabiliriz.

1.1.3.1 Kuman Diyalekti Eserleri

- Codex Cumanicus

1.1.3.2 Memlûk Kıpçakçası Eserleri

1.1.3.2.1 Sözlük ve Gramer Kitapları

- Kitâbü'l – İdrâk li – Lisâni'l Etrak
- Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân- ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî
- Et Tuhfetü'z – Zekiyye fi'l Lûgati't – Türkiyye
- Bülğatü'l – Müştâk fi Lûgat't – Türk ve'l – Kıpçak
- El – Kavânînü'l – Külliyye li – Zabtî'l – Lûgati't – Türkiyye
- Ed- Dürretü'l – Muradiyye fi'l Lûgati't Türkiyye

1.1.3.2 Fıkıh Kitapları

- İrşâdü'l – Mülûk ve's – Selâtin
- Kitâb fi'l – fıkıh
- Kitâb fi'l – Fıkıh bi – Lisâni't – Türkî
- Kitâb Mukaddime-i Ebu'l – Leysi's – Semerkandî
- Mukaddimetü'l – Gaznevî fi'l – İbâdât

1.1.3.2.3 Edebî Eserler

- Gülistan Tercimesi

1.1.3.2.4 Atçılıkla İlgili Kitaplar

- Baytaratü'l – Vâzıh
- Münyetü'l – Guzât
- Kitâbü'l – Hayl

1.1.3.2.5 Okçulukla İlgili Kitaplar

- Kitâb fi – İlmi'n Nüşşâb (Hulâsa)

1.1.3.3 Ermeni Kıpçakçası Eserleri

Ermeni harfleriyle yazılmış Kıpçakça metinleri, esas olarak Ermeni Kıpçak Kanunlar Mecmuası (Töre Bitiği) ve Mahkeme Usulü Kanunu'nun zabıtları oluşturmaktadır. Fakat bununla birlikte belediye meclis evrakları, mali senetler, vakayinameler (kronikler), sözlükler, dinî, edebî eserler ve muhtıralar olmak üzere çeşitli türlere de rastlanmaktadır. XVI-XVII. yüzyıllarda başta Lvov, Kamenets-Podolsk, Lutsk olmak üzere Ukrayna, Lehistan, Romanya, Moldovya, Kırım'daki vs. "Ermeni" olarak adlandırılan ahali tarafından oluşturulmuş bu zengin yazılı miras 1521-1669 yıllarında Ermeni alfabesiyle fakat Kıpçak dilinde düzenlenmiştir. Günümüze kadar ulaşmış olan 112 yazılı eser yaklaşık 25-30 bin sayfaya ulaşmaktadır. Bu "Ermeni" kolonilerinin ahali / göçmenler tarafından başka dillerde yazılmış (Ermenice, Latince, Lehçe, Ukraynaca vs.) yazılı miras 1519'dan

1786'ya kadarki tarihî dönemi kapsamaktadır. Sözüünü ettiğimiz eserler Viyana Milli Kütüphanesi, Matenadaran Eski Elyazmalar Enstitüsü, Lehistan-Varşova Arşivi vs. gibi Avusturya, Hollanda, İtalya, Romanya, Rusya, Ukrayna, Ermenistan vs. olmak üzere dünyanın pek çok ülke ve kütüphanelerinde muhafaza edilmektedir. (Aynakulova, 2009: 114-115)

1.2 CODEX CUMANİCUS

Tezimizin esas konusu olan ve Türk dili tarihi açısından paha biçilmez bir eser olan Codex Cumanicus, Kumanların en önemli dil yadigârıdır. Kumancanın ses bilgisi yapısı hakkında fikir vermesi bakımından son derece önemli bir eserdir. Codex Cumanicus, yazı dilini değil, o zamanki Kıpçakların konuşma dilini yansıtır. Eserin tek nüshası Venedik'te Saint Marcus Kütüphanesinde saklanmaktadır.

Eserin ne zaman, nerede ve kim tarafından yazıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Yapılan araştırmalar sonucu eserin muhtemelen 1303 – 1362 yılları arasında yazıldığı düşünülmektedir. Volga (İdil) ırmağının aşağı mecralarında faaliyet gösteren Fransiskan mezhebi mensubu İtalyan ve Alman misyonerler tarafından kaleme alınmıştır. Gotik harflerle yazılmış olan Codex Cumanicus'ta Kıpçak Türkçesinin (Kumanca'nın) gramer özellikleri, Latince, Farsça ve Kıpçak Türkçesi (Kumanca) kelime listeleri, Kıpçakça – Almanca sözlük ve Kıpçak Türkçesi metinler yer almaktadır. (Akalin, 1979: 67)

Codex Cumanicus iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümün ilk satırları 1307 tarihini taşır. Bu bölüm Latince bir girişle başlar ve iki sözlük listesinden oluşur. Sözlükler, Latince – Farsça – Kıpçakçadır. İlk liste alfabetik, ikinci liste ise konulara göre yer almıştır. İsim, fiil, sıfat gibi gramer konuları, sosyal ve ekonomik hayata dair kelimeler bu bölümde yer almaktadır. Eserin bu bölümünde Latineden fazla İtalyancanın tesiri görüldüğü için ve İtalyanlar tarafından yazıldığı tahmin edildiğinden bu bölüme *İtalyanca Codex* adı verilmiştir. İtalyanca Codex bölümü 55 yapraktır.

İkinci bölümde, Hıristiyanlığa dair Kumanca (Kıpçak Türkçesi) metinler ve 47 tane Kumanca bilmece yer almaktadır. Bazı yerlerde Kıpçakçanın gramerine ait bilgiler de bulunmaktadır. Bu bölümün baş kısmında Kumanca – Latince ve Kumanca – Almanca sözlük yer almaktadır. Yalnız bu bölümdeki sözlükler birinci bölümdeki gibi sistematik değil, dağınık bir haldedir. (Çağatay, 1994: 759-772) Eserin bu bölümüne *Almanca Codex* adı verilmiştir. Alman Codex bölümü 27 yapraktır. Bu bölüm, Hıristiyan dinine ait çok sayıda metin içerdiğinden dolayı, çoğu bilim adamı eserin Kumanları Hıristiyanlaştırmak istedikleri için tertip edilmiş olabileceğini düşünmüşlerdir.

Codex Cumanicus'un dili, Köktürk-Uygurca gibi eski lehçelerden sayılır; bu eserin *Türkçe seslerin hakkını verebilen* Lâtin ve Gotik harfleriyle yazılmış olması dil araştırmaları bakımından önemlidir. Belli olduğu üzere, bugüne kadar gelmiş olan, muhtelif yazılarla yazılan Eski Türkçe eserler, yeter derecede ses işareti olmayan alfabelerle intikal etmiştir, bunların fonetik hususiyetlerini tespit etmek oldukça güçtür. Bu bakımdan Codex Cumanicus'un lügatinin kullanışlı bir hale gelmesi, dil araştırmaları için çok faydalıdır; onun şimdiki halde tertip edilişi, aynı zamanda, *ölü* eski Türk lehçelerinin eksikleri için de M. Kaşgari divanı gibi gerekli bir kaynaktır. (Çağatay, 1994: 759-772)

Codex Cumanicus ilk olarak 1880 yılında Budapeşte'de Kont Geza Kuun tarafından yayımlanmıştır. (*Codex Cumanicus bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum*) 1884 yılında Radloff (*O yazıke Kumanov po povodu İzdaniya Kumanskago Slovaria*), 1911 – 1919 yılları arasında W. Bang (*Komanishce Texte*) eserin dili üzerinde durmuşlardır. Kowalski Codex Cumanicus'un dilini bugünkü Karayca ile karşılaştırmıştır. (*Karaimische Text im Dialkt von Troki*)

Kaare Grönbech, 1936'da eserin tıpkıbasımını yayımladı. (*Codex Cumanicus Cod. Marc. lat*) 1942'de Grönbech, eserin sözlüğünü oluşturarak yayımladı. (*Wörterbuch, Türkischer wortindex zu Codex Cumanicus*) Daha sonra sözlük Kemal Aytaç tarafından sadeleştirilerek Türkçeye çevrilmiştir. (*Kuman Lehçesi Sözlüğü*)

Eserin dili üzerine yapılmış en kapsamlı çalışma A. von Gabain'e aittir. (*Die Sprache des Codex Cumanicus*) Bu eser daha sonra Mehmet Akalın tarafından Türkçeye çevrilmiştir. (*Codex Cumanicus'un Dili*)

Romen Türkolog Vlademir Drimba, Codex Cumanicus'un sentaksı ile ilgili bir çalışma yayımlamıştır. (*Syntaxe Comane*)

Codex Cumanicus üzerine yapılmış son çalışma ise Drüll Dagmar tarafından yapılmıştır. (*Codex Cumanicus*)

Peter Golden yayınlamış olduğu bir makalesinde Codex Cumanicus'un sözcükleri üzerinde durmuştur. (*Codex Cumanicus*)

Saadet Çağatay Codex Cumanicus üzerine kapsamlı çalışmalar yapmıştır. (*Codex Cumanicus Sözlüğü*)

Ufuk Tavkul, Codex Cumanicus ile Karaçay-Malkar Türkçesinde ortak olan kelimeler üzerine bir çalışma yapmıştır. (*Codex Cumanicus ve Karaçay – Malkar Türkçesi*)

1.3 BUGÜNKÜ KIPÇAK TÜRKÇESİ

Çağdaş Türk lehçeleri içinde Kıpçak grubu, konuşulan dil alanı ve lehçe sayısı bakımından en geniş gruptur. Tarihi Kıpçak Türkçesinin devamı durumundaki lehçeleri kapsayan bu gruba, coğrafi adlandırma ile *Kuzey – Batı Türk Lehçeleri* de denmektedir.

Kuzeybatı ya da Kıpçak grubu, Tatar Özerk Cumhuriyeti'nde konuşulan **Tatarca** ve bunun alt grupları olan Kazan'ın güney ve batısından başlayarak, Ryazan bölgesinin doğu sınırına kadar uzanan bölgelerde ve Finlandiya'daki bir grup tarafından konuşulan Mişer Tatarcası, Ural'ın güney ve doğu bölgeleriyle batı Sibiry'a da konuşulan Tepterce, batı Sibiry'a da konuşulan Tobol, Tümen, Kurdak, Tura ve İrtiş Tatarcası, ayrıca Başkurdistan Özerk Cumhuriyeti'nde konuşulan **Başkurtça**, bir zamanlar Kırım'da, ayrıca Litvanya'nın Poniewiez ve Polonya'nın Troki, Wilno ve Luck ve Ukrayna'nın Halicz bölgelerinde konuşulan **Karaimce**,

1945'e kadar Kuzey Kafkasya'da konuşulan **Karaçayca** ve **Balkarca**, Dağıstan Özerk Cumhuriyeti'nde, özellikle Hazar kıyısında Derbent ve Terek nehrinin denize döküldüğü yerlerde konuşulan **Kumukça**, kısmen Kırım bozkırlarında ve Bahçesaray, Simferepol, Karasu-Bazar, Feodosija ve Kertch şehirlerinde konuşulan **Kırım Tatarcası**; Kırım'ın Perekop yakınlarında, kuzey Kafkasya'nın Stavropol bölgesine kadar **Nogayca**, Kazakistan Cumhuriyeti ve kısmen sınırın kuzeydoğu bölgesinden Volga'ya kadar uzanan bölgelerinde konuşulan **Kazakça**, Kazakçanın bir alt kolu olan ve Özbekistan Cumhuriyeti içerisinde bulunan Karakalpak Özerk Cumhuriyeti'nde konuşulan **Karakalpakça**, Özbekistan Cumhuriyeti'nin doğusunda konuşulan Kıpçak Özbekçesi ve Kırgızistan Cumhuriyeti'nde, ayrıca bunun doğusundan itibaren Doğu Türkistan'ın batısı ve oradan Tiyenşan'ın doğusuna kadar uzanan bölgelerde, Özbekistan ve Tacikistan'ın Kırgızistan'a sınır olan bölgeleriyle kısmen Kuzey Afganistan'da konuşulan **Kırgızcadan** oluşur. (Gültekin, 2007: 308)

1.3.1 Kırgız Türkçesi

Aral-Hazar coğrafyasında konuşulan Kıpçak Türk lehçelerinden biri Kırgızcadır. Kırgızistan'da, Özbekistan'da, Tacikistan'da, Çin'de konuşulmaktadır. Kırgızlar adları Orhun yazıtlarında sık geçen eski Türk boylarından biridir. Ancak yazıtlarda bahsi geçen Kırgızların bugünkü Kırgızistan'daki Kırgızlarla aynı olmadığı görüşü vardır. 31 Ağustos 1991'de bağımsız Türk Cumhuriyetlerinden biri olmuştur. Kırgızca dil özellikleri bakımından Kıpçak grubu içinde müstakil bir yerdedir. 16. yüzyıla kadar Altaylarda yaşayan Kırgızlar, bu yüzyıldan sonra bugün yaşadıkları yerlere, Issık göl civarına gelmişlerdir. Kırgızcanın Kuzey-Doğu grubundan Altayca ile yakın benzerlikleri vardır. Kırgızcanın en önemli özelliği, kuvvetli dudak çekimine bağlı (labial attraction) yuvarlaklaşmadır. Aynı özelliği Altaycada da görmek mümkündür. (Özyetgin, 2006: 19)

Kırgız Türkçesi'nin üç diyalekti mevcuttur: Kuzey, Güneybatı ve Güneydoğu. Kırgız Türkçesi edebî dili Kuzey diyalektine dayanır.

Kırgız Türkleri 1924-1928 yılları arasında Arap alfabesini, 1928-1940 yılları arasında Latin alfabesini kullanmışlar, 1940'tan sonra da Kiril alfabesini kullanmaya

başlamışlardır. Kırgız alfabesi 34 harften oluşur. Bunların 22'si ünsüz, 8'i ünlüdür. Ayrıca Rusçadan giren kelimelerde kesme ve yumuşatma işareti kullanılır.

Tablo 1.1 Kiril Alfabeti

Kiril	Latin	Kiril	Latin
А а	A a	Р р	R r
Б б	B b	С с	S s
В в	V v	Т т	T t
Г г	Gg	У у	U u
Д д	D d	Ү ү	Ü ü
Е е	Ee/ye	Ф ф	F f
Ё ё	Yo/yo	Х х	H h
Ж ж	C c	Ц ц	Ts ts
З з	Z z	Ч ч	Ç ç
И и	İ i	Ш ш	Ş ş
Й й	Y y	Щ щ	Şç şç
К к	K k	Ъ ъ	Kesme işareti
Л л	L l	Ы ы	I ı
М м	M m	Ь ь	Yumuşatma işareti
Н н	N n	Э э	E e
О о	O o	Ю ю	Yu yu
Ө ө	Ö ö	Я я	Ya ya
П п	P p	Ң ң	Ñ ñ

İKİNCİ BÖLÜM

CODEX CUMANİCUS'UN SÖZVARLIĞININ KIRGIZ TÜRKÇESİNDEKİ DURUMU

2.1 -A-

abaga (M.) [27]: Amca, emmi **Kır.** *aba* (KTTS, 13; KRS- I, 17)

abra- (M.) [27]: Korumak, savunmak **Kır.** Ø

abuşka, abışka [27]: Yaşlı, ihtiyar **Kır.** *abışka* (KTTS, 15; KRS-I, 19)

aç [27]: Aç **Kır.** *aç* (KTTS, 69; KRS-I,82)

aç- [27]: Acıkmak **Kır.** *aç-* (KTTS, 69; KRS-I,81)

aç-, -ar [27]: Açmak **Kır.** *aç-* (KTTS, 69; KRS-I,81)

açı [28]: Acı **Kır.** *açuu* (KTTS, 70; KRS-I, 82)

açıgan-, -ur [28]: Ekşimek, acımak **Kır.** Ø

açık- [28]: Acıkmak **Kır.** *açık-* (KTTS, 71; KRS-I, 82)

açıl- [28]: Açılmak **Kır.** *açıl-* (KTTS, 71; KRS-I, 83)

açırgan- [28]: Pişman olmak **Kır.** Ø

açkuç [27]: Anahtar **Kır.** *açkıç* (KTTS, 70; KRS-I, 82)

açuv [28]: Acı, keder, üzüntü **Kır.** *açuu* (KTTS, 70; KRS-I, 82)

ag [28]: Ağ **Kır.** Ø

aga [28]: Ağabey **Kır.** *aga* (KTTS, 16; KRS-I, 20)

agaç [28]: Ağaç **Kır.** Ø

agınan-, -ır [29]: Çıkmak, yükselmek **Kır.** Ø

agındır- [29]: Çıkartmak **Kır.** Ø

agınguç, agıngıç [29]: Merdiven **Kır. Ø**

agın-, -ur [29]: Çıkmak, yükselmek **Kır. Ø**

agir [29]: Ağır, ağırlık **Kır. oor** (KTTS, 468; KRS-II, 75)

ağır [29]: Şan, şeref, şöhet, itibar **Kır. Ø**

ağırla-, -ır [29]: Ağırlamak, şereflendirmek **Kır. Ø**

agırsıy, avursı [29]: Saygı **Kır. Ø**

agişdır [30]: Birlikte akıtmak **Kır. Ø**

agız, avuz [30]: Ağız **Kır. ooz** (KTTS, 466; KRS-II, 72)

agrık, agrıh, agrırh [29]: Hastalık, ıstırap **Kır. oor** (KTTS, 469; KRS-II, 75)

agri-, agir-, agrur-, -ur [29]: Ağırnak **Kır. oor** (KTTS, 469; KRS-II, 75)

agul [29]: (Akıl akl ?) gönül **Kır. Ø**

aguzluh [29]: Ağızlık, at gemi **Kır. oozduk** (KTTS, 467; KRS-II, 74)

ah, ahça [30]: Bk. **ak**

ah-, -ar, agar [30]: Akmak **Kır. ak-** (KTTS, 34; KRS-I, 37)

ahça[30]: Akça, beyazca **Kır. akça** (KTTS, 37; KRS-I, 40)

ahım[30]: Akım **Kır. agım** (KTTS, 17; KRS-I, 21)

ahlık [30]: Aklık **Kır. aktık** (KTTS, 36; KRS-I, 40)

ak, ah [39]: Ak, beyaz **Kır. ak** (KTTS, 33; KRS-I, 37)

akça [39]: Akça, para **Kır. akça** (KTTS, 37; KRS-I, 40)

akmak(A.) [39]: Ahmak, aptal **Kır. akmak** (KTTS, 35; KRS-I, 38)

akrın, arkun [39]: Yavaş, sakin, sessiz **Kır. akırın** (KTTS, 39; KRS-I, 42)

- aksah (ahsah?) [39]:** Aksak, topal **Kır. aksak** (KTTS, 35; KRS-I, 39)
- akşam [39]:** Akşam **Kır. akşam** (KTTS, 37; KRS-I,40)
- al [33]:** Hile, dalavere, kurnazlık **Kır. ala** (KTTS, 40; KRS-I, 44)
- al [33]:** Al, açık kırmızı **Kır. Ø**
- al- [33]:** İktidar bildiren yardımcı fiil **Kır. al-** (KTTS, 40; KRS-I, 44)
- al- [33]:** Almak, evlenmek **Kır. al-** (KTTS, 40; KRS-I, 44)
- ala [34]:** Ala, benekli **Kır. ala** (KTTS, 40; KRS-I, 44)
- alaboga [34]:** Alaboğa, büyük bir deniz hayvanı **Kır. alabuga** (KTTS, 41; KRS-I,44)
- alabota [34]:** Kazayağı **Kır. Ø**
- alaça [34]:** Alaca **Kır. Ø**
- alaçuk [34]:** Kulübe, baraka, evcik, çalı çırpıdan yapılan barınak **Kır. alaçık** (KTTS, 43; KRS-I, 46)
- alam (A.) [34]:** Bayrak, sancak **Kır. Ø**
- alay [34]:** Öyle, öylece, bu suretle, o şekilde **Kır. alay** (KTTS, 41; KRS-I, 44)
- albet (A.) [34]:** Elbet **Kır. albette** (KTTS, 41; KRS-I, 47)
- alda-, -r [35]:** Aldatmak **Kır. alda-** (KTTS, 44; KRS-I, 48)
- algış [35]:** Övgü, kutlama **Kır. alkış** (KTTS, 47; KRS-I, 51)
- algışla- [35]:** Kutlamak, övmek **Kır. alkışta-** (KTTS, 47; KRS-I, 51)
- algışlı [35]:** Kutsal, aziz **Kır. alkıştuu** (KRS-I, 51)
- alıç [36]:** Alıcı **Kır. aluuçu** (KRS-I, 53)
- alın [36]:** Alın, cephe **Kır. Ø**
- alış-, -ur, -ır [36]:** Değişmek **Kır. almaş-** (KTTS, 47; KRS-I, 52)

alışturmak [36]: Değiştirme **Kır.** *almaşuu* (KTTS, 47; KRS-I, 52)

alkoran (A.) [35]: Tanrı buyruğu **Kır.** *kuran* (KTTS,

all(-) [35]: “**alın**” kelimesinden gelmektedir, fakat bu uygulamada yalnızca şahıs son ekleri ile kullanılır. “ön taraf, bir şeyin önündeki yer” anlamına gelmektedir. **Kır.** *aldı* (KTTS, 45; KRS-I, 48)

alleyoh [35]: Allah’a çok şükür **Kır.** \emptyset

alma [35]: Elma **Kır.** *alma* (KTTS, 47; KRS-I, 51)

alpavut [35]: Asker **Kır.** \emptyset

alt(-)[36]: Alt, bir şeyin altında kalan kısım **Kır.** *ast* (KRS-I, 75)

altar [36]: Mihrap **Kır.** \emptyset

altı [36]: Altı **Kır.** *altı* (KTTS, 48; KRS-I, 52)

altmış [36]: Altmış **Kır.** *altmış* (KTTS, 48; KRS-I, 52)

altun [36]: Altın **Kır.** *altın* (KTTS, 48; KRS-I, 52)

altunçı [36]: Sarraf **Kır.** *altınçı* (KTTS, 48; KRS-I, 53)

am [36]: Bk. *eç*

amanat (A.) [36]: Emanet **Kır.** *amanat* (KTTS, 50; KRS-I, 55)

amaşa [36]: Daima **Kır.** \emptyset

ambar (A.) [36]: Ambar **Kır.** *ambar* (KTTS, 50; KRS-I, 55)

amen, amin (Hr.) [37]: Amin **Kır.** *oomin, oomiyn* (KRS-II, 75)

amgur [37]: Bk. *yamgur*

amrak [37]: Sevgili **Kır.** \emptyset

ana [37]: Anne **Kır.** *apa, ene* (KTTS, 55; KRS-I, 60)

anayt- [37]: Öyle demek **Kır. Ø**

ança [37]: O kadar, öylesine, o kadar çok **Kır. ança** (KTTS, 52; KRS-I,58)

ançagina [37]: Biraz, azıcık, ancacık **Kır. ançalık** (KTTS, 52; KRS-I,58)

ançak [37]: Ancak, ama, artık **Kır. Ø**

andı [38]: Öyle, böyle bir **Kır. Ø**

andı(-) [38]: Beklemek, gözetlemek, pusu kurmak **Kır. Ø**

añla-, -r [38]: Anlamak **Kır. añda-** (KTTS, 53; KRS-I,59)

anınça [38]: Kadar..., -dığı sürece **Kır. Ø**

ansızın [38]: Ansızın **Kır. Ø**

ant [38]: Yemin **Kır. ant** (KTTS, 52; KRS-I, 57)

anukla-, -r [38]: Hazırlamak **Kır. anıkta-:** Açıklamak, tespit etmek (KTTS, 52; KRS-I, 58)

anuklamak [38]: Hazırlama(k) **Kır. Ø**

anuklan- [38]: Hazırlanmak **Kır. Ø**

anuz [38]: Bk. **hanuz**

apostol (Hr) [38]: Havari **Kır. Ø**

apostolik (Hr) [39]: Apostolik **Kır. Ø**

ar- [39]: Yormak **Kır. ar-** (KRS-I, 62)

ara [39]: Ara, iki nokta arasındaki yer **Kır. ara** (KTTS, 56; KRS-I,63)

araba [39]: Araba **Kır. araba** (KTTS, 57, KRS-I, 63)

araklı [39]: Araklı, bir çeşit keten kumaş **Kır. Ø**

arçıla-, -r [40]: Tartışmayı kesmek **Kır. araçala-** (KTTS, 58; KRS-I, 65)

arha [40]: Arka **Kır.** *arka* (KTTS, 60; KRS-I, 67)

arha- [40]: Acelesi olmak **Kır.** Ø

arı [41]: Arı, saf, temiz, kutsal **Kır.** *aruu* (KTTS, 62; KRS-I, 71)

arı [41]: Buradan başlayarak, buradan itibaren **Kır.** *arı* (KTTS, 63; KRS-I, 72)

arih [42]: Zayıf **Kır.** *arık* (KTTS, 63; KRS-I, 72)

arıksuz [42]: Arı olmayan **Kır.** Ø

arın-, -ur [42]: Arınmak **Kır.** *arın-*: 1.yorulmak, 2.sızlanmak (KRS-I, 73)

arıt- [42]: Arıtmak **Kır.** Ø

arkrı [40]: Eğri, eğri büğrü **Kır.** Ø

arkun [40]: Bk. **akrın**

armut (F.) [40]: Armut **Kır.** *almurut* (KTTS, 47; KRS-I, 52)

arov [40]: Arı, saf, pak, günahsız **Kır.** *aruu* (KTTS, 62; KRS-I, 71)

arpa [40]: Arpa **Kır.** *arpa* (KTTS, 61; KRS-I, 69)

arşlan, astlan [40]: Aslan **Kır.** *arşlan, artsan* (KTTS, 61; KRS-I, 69)

arşun [40]: Arşın, endâze **Kır.** Ø

art [40]: Ard, arka, bir şeyin arkasındaki kısım, arka taraf **Kır.** *art* (KTTS, 61; KRS-I, 70)

art-, -ar [40]: Artmak, çoğalmak **Kır.** *art-* (KTTS, 61; KRS-I, 70)

artmak [41]: (=arıtmak, belki yazı hatasından) Temizlik **Kır.** Ø

artır-, artırı [41]: Yenmek, aşmak **Kır.** Ø

artmak [41]: Artma **Kır.** *artuu* (KTTS, 62; KRS-I, 71)

artmak [41]: Heybe **Kır.** Ø

artuk, artuh [41]: Bir yığından geri kalan, fazlalık, fazla **Kır. artık** (KTTS, 62; KRS-I, 70)

artum [41]: Fazla, çok fazla, ziyadesiyle **Kır. Ø**

aruvlh [41]: Arılık, temizlik, kusursuzluk, lekelenmemişlik **Kır. aruuluk** (KTTS, 62; KRS-I, 71)

arzula- [42]: Arzulamak **Kır. Ø**

as-, -ar [42]: Asmak **Kır. as-** (KTTS, 64; KRS-I, 74)

asih [43]: Fayda (Bk. **azık, azıh**) **Kır. Ø**

asıl- [43]: Asılmak **Kır. asıl-** (KTTS, 66; KRS-I, 76)

asır (aşır?) [43]: Düğün **Kır. Ø**

asov [42]: Destek, yardım **Kır. Ø**

asra-, -r [42]: Bakmak, beslemek **Kır. asıra-** (KTTS, 66; KRS-I, 77)

asrat- [42]: Baktırmak, emanet etmek **Kır. Ø**

asrov [43]: Koruma **Kır. asıroo** (KTTS, 66; KRS-I, 77)

asru, astru, astrı [43]: Çok, haddinden fazla, aşırı **Kır. Ø**

ast [43]: Ast, alt **Kır. ast, astı** (KTTS, 65; KRS-I, 76)

astılan [43]: Tefecilik, vurgunculuk, faizcilik **Kır. Ø**

astlan [43]: Bk. **arşlan**

astlançı [43]: Aracı, tüccar, tefeci **Kır. Ø**

astru, astrı [43]: Bk. **asru**

aş [43]: Aş, yemek; yem, tahıl **Kır. aş** (KTTS, 71; KRS-I, 83)

aş- [44]: Aşmak, geçip gitmek **Kır. aş-** (KTTS, 71; KRS-I, 84)

aşa-, -r [44]: Yemek yemek **Kır.** *aşa-* (KTTS, 71; KRS-I, 84)

aşık-, aşığır [44]: Acele etmek **Kır.** *aşık-* (KTTS, 72; KRS-I, 85)

aşkara (F.) [44]: Aleni, aşikar **Kır.** *aşkere* (KTTS, 72; KRS-I, 84)

aşlık [44]: Buğday, yem **Kır.** *aştık* (KTTS, 72; KRS-I, 85)

aşuk (A.) [44]: Âşık **Kır.** *aşık* (KTTS, 72; KRS-I, 85)

aşur(a) ay(?) [44]: Bk. **azuk**

at [44]: At **Kır.** *at* (KTTS, 66; KRS-I, 77)

at [44]: İsim, ad **Kır.** *at* (KTTS, 66; KRS-I, 77)

ata [44]: Ata, baba **Kır.** *ata* (KTTS, 67; KRS-I, 77)

atalıh [44]: Üvey baba, babalık **Kır.** *atalık* (KRS-I, 79)

atar (A.) [44]: Attar, baharatçı **Kır.** Ø

ataş [44]: Adaş **Kır.** *attaş* (KRS-I, 80)

atla-, -r [44]: Atlamak, aşmak **Kır.** *atta-* (KTTS, 68; KRS-I, 80)

atlan-, -ur [45]: Ata binmek, at sürmek **Kır.** *attan-* (KTTS, 68; KRS-I, 80)

atlu [45]: Atlı **Kır.** *attu* (KTTS, 68; KRS-I, 80)

atov [45]: Ada **Kır.** Ø

auric [45]: Çabuk, enerjik, çevik **Kır.** Ø

av [45]: Balıkçıl **Kır.** Ø

aval (A.) [45]: Başlangıç, kaynak **Kır.** Ø

avaz (F.) [45]: Avaz, ses **Kır.** *abaz* (KRS-I, 17)

ave (Hr.) [45]: Havva **Kır.** Ø

avlak [45]: Avlak, ıssız, تنها arazi, çöl, işlenmemiş arazi **Kır. Ø**

avrız (F.) [45]: Apteshane **Kır. Ø**

avstır- [45]: Çene çalmak, gevezelik etmek **Kır. Ø**

avurla- [45]: Bk. **agırla-**

avursı- [45]: Bk. **agırsıy**

avuz [45]: Bk. **agız**

ay [30]: Ay, otuz günlük zaman **Kır. ay** (KTTS, 25; KRS-I,28)

ay [30]: (Ünlem işareti) Ay! **Kır. ay** (KTTS, 25; KRS-I,28)

aya [30]: Aya, avuç içi **Kır. Ø**

aya- [30]: Karşı koymak, dayanmak **Kır. aya-** (KTTS, 73;KRS-I, 86)

ayağış- [30]: Başlı ayaklı yatmak **Kır. Ø**

ayak [30]: Ayak **Kır. ayak** (KTTS, 73; KRS-I,86)

ayan-, -ır [30]: Korunmak, esirgemek **Kır. ayan-** (KTTS, 74; KRS-I, 87)

ayaz [30]: Ayaz, açık, bulutsuz **Kır. ayaz** (KTTS, 73; KRS-I, 86)

aygakla- [30]: Bir kimse hakkında bilgi vermek, konuşmak, birini şikâyet etmek **Kır. Ø**

ayınçı [33]: Müfteri (iftiracı) **Kır. ayınç** (KTTS, 32; KRS-I, 36)

ayıpsız [33]: Bk. **aypsız**

ayır-, ayr-, ayru [33]: Ayırmak **Kır. ayır-** (KTTS, 33; KRS-I, 36)

ayl [31]: Uçkur, kemer **Kır. Ø**

aylı [31]: Gebe **Kır. Ø**

ayna (F.) [31]: Cuma (günü) **Kır. Ø**

aynı-, -r [32]: Karakterini ya da durumunu değiştirmek **Kır.** *aynı-* (KTTS, 30; KRS-I,33)

aypsız, ayıpsız (A. T.) [32]: Günahsız, kusursuz **Kır.** *ayıpsız* (KTTS, 33; KRS-I, 36)

ayran [32]: At ahırđ, tavla **Kır.** Ø

ayrı [32]: Çatallanmış, dallara ayrılmış **Kır.** *ayrı* (KTTS, 30; KRS-I, 32)

ayt-, -ur, -ır [32]: Söylemek, demek, anlatmak, bildirmek, ezbere demek, haber vermek **Kır.** *ayt-* (KTTS, 31; KRS-I, 349)

aytıl-[33]: Söylenmek, zikredilmek **Kır.** *aytıl-* (KRS-I, 35)

aytır- [33]: Söylemeye zorlanmak **Kır.** *aytır-* (KTTS, 31; KRS-I, 35)

ayu [33]: Ayı **Kır.** *ayuu* (KTTS, 73; KRS-I, 86)

az [45]: Az **Kır.** *az* (KTTS, 22; KRS-I, 25)

azam [46]: İnsan **Kır.** *adam* (KTTS, 18; KRS-I, 22)

azaş- [46]: Yolunu şaşırmak, yoldan çıkmak **Kır.** *adaş-* (KTTS, 19; KRS-I, 22)

azat (F.) [46]: Azat, serbest **Kır.** *azat* (KTTS, 23; KRS-I, 26)

azıh [46]: Azık, yemek **Kır.** *azık* (KTTS, 24; KRS-I, 27)

azıhlđ [46]: Faydalı **Kır.** Ø

azık, azıh [46]: Fayda, çıkar **Kır.** Ø

azız [46]: Bk. **hazız**

azuk; azuk ay [46]: Aralık ay **Kır.** Ø

2.2 -B-

badam (F.) [46]: Badem **Kır.** *badam* (KTTS, 76; KRS-I, 92)

badbakt (F.) [46]: Bedbaht, şanssızlık **Kır.** Ø

bag (F.) [46] : Bahçe, bağ **Kır.** *bak* (KTTS, 80; KRS-I, 99)

bag [46]: Bk. **bav, beligab, kültebeg**

bagatur (M.) [47]: Bahadır, yiğit, cesur, kahraman **Kır.** *baatır* (KTTS, 75; KRS-I, 90)

bagıl [47]: Bk. **bakıl**

bagır [47]: Bakır **Kır.** *bakır* (KTTS, 81; KRS-I, 101)

bagırçı [47]: Bakırcı **Kır.** *bakırçı* (KTTS, 81; KRS-I, 102)

bagış [47]: Hediye, bağış **Kır.** Ø

bagışla-, -r [47]: Hediye etmek **Kır.** *bagışta-* (KTTS, 76; KRS-I, 92)

bagla-, bavla-, balga- [47]: Bağlamak, demet yapmak **Kır.** *bayla-* (KTTS, 78; KRS-I, 96)

bah- [47]: Bk. **bak-**

baha(F.) [47]: Paha, kıymet, fiyat **Kır.** *baa* (KTTS, 74; KRS-I, 88)

bahadur (M. Farça yoluyla) [47]: Bk. **bagatur**

bahalı (F.T.) [47]: Paha biçilmez **Kır.** *baaluu* (KTTS, 75; KRS-I, 89)

bahasız (F.T.) [47]: Çok kıymetli, paha biçilmez **Kır.** *baasız* (KTTS, 75; KRS-I, 90)

bahça, bakça (F.) [47]: Bahçe **Kır.** *bakça* (KTTS, 80; KRS-I, 101)

baht (F.) [48]: Baht, talih, sans **Kır.** *bak, bakıt* (KTTS, 80; KRS-I, 102)

bahtlı (F.T.) [48]: Bahtlı, şanslı, talihli **Kır.** *baktiluu* (KTTS, 80; KRS-I, 101)

bak-, bah-, bagar [49]: Bakmak, belli bir yöne bakmak **Kır.** *bak-* (KTTS, 80; KRS-I, 99)

bakam (A.) [49]: Brezilya ağacı, kan ağacı **Kır.** Ø

bakami (A.F.) [49]: Kan ağacının kırmızı rengi **Kır.** Ø

bakça [49]: Bk. **bahça**

bakçacı (F.T) [49]: Bahçeci, bahçıvan **Kır.** *bakçı, bahçaçı* (KTTS, 81; KRS-I, 100)

bakıl, bagıl (A.) [49]: Kıskaç **Kır.** *bakıl* (KTTS, 81; KRS-I, 101)

baklı (F.) [49]: (Pâk kelimesinden türetilmiştir.) **Kır.** Ø

bakşı [49]: (Belki Moğolcadan belki de Çince den çok eskiden ödünç alınan bir kelime olabilir.) Yazıcı **Kır.** *bakşı: Şaman* (KTTS, 81; KRS-I, 101)

bal [48]: Bal **Kır.** *bal* (KTTS, 80; KRS-I, 102)

balaban [48]: Balaban kuşu, av şahini **Kır.** *balapan* (KTTS, 83; KRS-I, 102)

balaçuk [48]: Küçük pasta **Kır.** Ø

balavuz [48]: Balmumu **Kır.** Ø

balçuk [48]: Balçık **Kır.** *balçık* (KTTS, 85; KRS-I, 107)

baley [48]: Edebi, sonsuz **Kır.** Ø

balga- [48]: Bk. **bagla-**

balgam (A.F) [48]: Balgam **Kır.** Ø

balkı- [48]: Parlamak, ışıldamak, ışık saçmak **Kır.** *balkı-* (KTTS, 84; KRS-I, 105)

balsanian (Tic.) [48]: Krem, balsam **Kır.** *bal'zam* (KTTS, 85)

balta [48]: Balta **Kır.** *balta* (KTTS, 84; KRS-I, 106)

baltıçak [48]: Çekiç **Kır.** Ø

baluk [49]: Balık **Kır.** *balık* (KTTS, 85; KRS-I, 107)

balukçı [49]: Balıkçı **Kır.** *balıkçı* (KTTS, 85; KRS-I,107)

balukla-, balukra-, -r [49]: Balık avlamak **Kır.** Ø

band (F.) [49]: Bağ, kuşak **Kır.** *bant* (KTTS, 86; KRS-I, 107)

bapas [48]: Bk. **papaz**

baptisma (Hr.) [49] : Vaftiz, isim verme **Kır.** *baptiz* (KTTS, 86)

bar [50]: Var, mevcut olan **Kır.** *bar* (KTTS, 86; KRS-I, 108)

bar- [50]: Varmak, herhangi bir yere gitmek **Kır.** *bar-* (KTTS, 86; KRS-I, 108)

barakat (A.) [50]: Bereket **Kır.** *bereke* (KTTS, 98; KRS-I, 129)

barça [50]: Hepsî, bütün **Kır.** *barça*: Parça (KTTS, 89; KRS-I, 112)

bardak [51]: Testi **Kır.** Ø

barlu [51]: Varlıklı, zengin

barmak [51]: Parmak **Kır.** *barmak* (KTTS, 88; KRS-I, 111)

bas- [51]: Basmak **Kır.** *bas-* (KTTS, 89; KRS-I, 113)

basa [52]: (Cümleyi başlatıp, devam ettiren bağlaç; “**dağı(n)**” kelimesinin karşıtı, önündeki kelimedenden kesinlikle ayrılarak vurgulanan bağlaç) Ve, sonra, daha sonra, bundan dolayı, diğer taraftan **Kır.** *basa* (KTTS, 90; KRS-I, 114)

baskak [52]: Vali **Kır.** Ø

baş [52]: Baş **Kır.** *baş* (KTTS, 92; KRS-I, 118)

başka [52]: Başka, ondan farklı, onun dışında **Kır.** *başka* (KTTS, 92; KRS-I, 120)

başkarış-, -r [53]: Tartışmak, ağız kavgası etmek **Kır.** Ø

başla- [52]: Başlamak **Kır.** *başta-* (KTTS,93; KRS-I, 120)

başmak [52]: Ayakkabı **Kır. Ø**

bat-, -ar [53]: Batmak **Kır. bat-** (KTTS, 91; KRS-I, 116)

batır-; batırru [53]: Gizlemek, saklamak **Kır. batır-:** Batırmak (KTTS, 92; KRS-I, 117)

batış [53]: Güneşin battığı yer, batı **Kır. batış** (KTTS, 92; KRS-I, 117),

bav [53]: Zincir,bağ **Kır. boo** (KTTS, 107; KRS-I, 144)

bavla- [53]: Bk. **bagla-**

bavursak [53]: Sevilen, seven, sevgili, aziz **Kır. Ø**

bay [48]: Zengin **Kır. bay** (KTTS, 78; KRS-I, 94)

baylık [48]: Zenginlik **Kır. baylık** (KTTS, 79; KRS-I, 97)

bayov [48]: Boya **Kır. boyok** (KTTS, 103; KRS-I, 138)

bayram [48]: Bk. **kurban**

bazar (F.) [53]: Pazar **Kır. bazar** (KTTS, 77; KRS-I, 94)

bazargan (F.) [53]: Pazarcı, tacir **Kır. bazarçı** (KTTS, 78; KRS-I, 94)

bazık [53]: Kalın, kaba, büyük, koca **Kır. Ø**

bazlık, bazılıh, bazluh (basılıh) [53]: Barış **Kır. Ø**

be (F.) [53]: Ayva **Kır. Ø**

becuda (F.) [53]: Süleyman taşı **Kır. Ø**

beçel [54]: Kalçası kırık **Kır. beçel:** 1. Yürüme zamanı geldiğinde yürüyemeyen çocuk 2.Kötü, düşkün, muhtaç (KTTS, 99; KRS-I, 132)

beg [54]: Bey **Kır. bek** (KTTS, 96; KRS-I, 125)

behet (A.) [54]: Sarraflık hakkı, pay akçesi **Kır. Ø**

bek [55]: Bk. **berk**

bel [55]: Bel **Kır. bel** (KTTS, 96; KRS-I, 126)

bele- [55]: Belemek, kundağa sarmak **Kır. Ø**

belgirt-, -ir [55]: Belirtmek **Kır. belgile-** (KTTS, 97; KRS-I, 127)

beligab [55]: Kemer, kuşak **Kır. Ø**

beslendi [55]: Belden üstü açık **Kır. Ø**

benze-, -r [55]: Benzemek **Kır. Ø**

ber-, bir- (berür, berir, berü, beri) [55]: Vermek, etmek **Kır. ber-** (KTTS, 97; KRS-I, 128)

beri [56]: Beri, sonra **Kır. beri** (KTTS, 98; KRS-I, 129)

beril- [56]: Verilmek **Kır. beril-** (KTTS, 98; KRS-I, 130)

berin- [56]: Ortaya çıkmak (okunmayan sözlükten) **Kır. berin-:** 1.Çarpmak 2. Yapışmak (KRS-I, 130)

beriş-, -ir [56]: Verişmek **Kır. beriş-** (KRS-I, 130)

berk, bek [56]: Berk, kuvvetli **Kır. bek** (KTTS, 96; KRS-I, 130)

berkit-, -ür [56]: Kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak **Kır. bekit-** (KTTS, 96; KRS-I, 126)

berklep [56]: Sağlam, sıkı **Kır. Ø**

berneli, bernelü [56]: Borçlu **Kır. Ø**

bestle-, besle- [56]: Beslemek **Kır. Ø**

beş [56]: Beş **Kır. beş** (KTTS, 99; KRS-I, 132)

betli [57]: (Belirli bir yüz ifadesi taşıyarak) **Kır. bettüü** (KTTS, 99; KRS-I, 132)

bey, biy(?) [54]: Bey, efendi, soylu **Kır. bey** (KTTS, 96; KRS-I, 130)

bey [54]: Kısrak **Kır. Ø**

beyenç, beyinç [54]: Sevinç **Kır. Ø**

beygine [54]: Beyciğim **Kır. Ø**

beyi-, biyi-, -r [54]: Dans etmek **Kır. biyle-** (KTTS, 100; KRS-I, 133)

beyik [54]: Yüce, büyük **Kır. biyik** (KTTS, 100; KRS-I, 133)

beyiklük [54]: Yücelik, yükseklik, büyüklük **Kır. biyiktik** (KTTS, 100; KRS-I, 133)

beyinç [54]: Bk. **beyenç**

beyin- [54]: Dans etmek **Kır. Ø**

bez-, -er [57]: Bezmek, vazgeçmek **Kır. bez-** (KTTS, 94; KRS-I,123)

bezgek [57]: Nöbet (sıtmadaki gibi) **Kır. bezgek** (KTTS, 94; KRS-I, 123)

bıçak [71]: Bıçak, hançer, kama **Kır. bıçak** (KTTS, 134; KRS-I, 173)

bıçakçı [71]: Bıçakçı **Kır. bıçakçı** (KTTS, 134; KRS-I, 173)

bıçkı, buçkı [72]: Bıçkı, testere **Kır. Ø**

bırçak [72]: Sebze **Kır. Ø**

biçen [57]: Saman **Kır. Ø**

biçenlik [57]: Samanlık **Kır. Ø**

bigev [57]: Benzer, gibi **Kır. Ø**

bil-, -ür, -ir [57]: Bilmek **Kır. bil-** (KTTS,100; KRS-I, 134)

bildir- [58]: Bildirmek, tanıtmak **Kır. bildir-** (KTTS, 100; KRS-I, 134)

bile- [58]: Bk. **birle**

bile-, -r [58]: Bilemek **Kır. Ø**

bilev [58]: Bileği taşı **Kır. bülöö** (KTTS, 128; KRS-I, 167)

bilge [58]: Bilge **Kır. Ø**

bilik [58]: Bilik **Kır. bilik** (KTTS, 100; KRS-I, 134)

bilin- [58]: Bilinmek **Kır. bilin-** (KTTS, 101; KRS-I, 134)

bir [58]: Bir **Kır. bir** (KTTS, 101; KRS-I, 135)

bir- [59]: Bk. **ber-**

birer [59]: Birer **Kır. Ø**

birge [59]: Birlikte **Kır. birge** (KTTS, 101; KRS-I, 135)

birik- [59]: Birikmek, bir araya gelmek, toplanmak **Kır. birik-** (KTTS, 102; KRS-I, 136)

biriktir- [59]: Bağlamak, birleştirmek, toplamak **Kır. biriktir-** (KTTS, 102; KRS-I, 136)

birle, bile [59]: İle **Kır. Ø**

birlik [60]: Birlik **Kır. birdik** (KTTS, 102; KRS-I, 136)

biş- [60]: Pişmek, olgunlaşmak **Kır. biş-** (KTTS, 134; KRS-I, 173)

biştür-, -ü [60]: Pişirmek, olgunlaştırmak **Kır. bişirt-** (KTTS, 136; KRS-I, 174)

bişür-, bişir-, -ür [60]: Olgunlaştırmak, pişirmek **Kır. bişir-** (KTTS, 136; KRS-I, 174)

bit [60]: Bit **Kır. bit** (KTTS, 102; KRS-I, 137)

bit-, -er [61]: Bitmek, büyüme, yetişmek **Kır. büt-** (KTTS, 130; KRS-I, 169)

bitik [61]: Yazı, kitap **Kır. Ø**

bitikçi [61]: Yazıcı **Kır. Ø**

biti- [61]: Yazmak **Kır. Ø**

bitir-; bitirri [61]: Bitirmek **Kır. bütür-** (KTTS, 130; KRS-I, 169)

bitişli [61]: Kibar, terbiyeli **Kır. Ø**

bitiv, bitüv [61]: Yazı **Kır. Ø**

biy [57]: Bk. **beyi-**

biyen-, -ir [57]: Sevinmek **Kır. Ø**

biyi- [57]: Bk. **beyi-**

biysin-, -ir [57]: Küçümsemek **Kır. Ø**

biz [61]: Deri dikmede kullanılan bir çeşit tığ gibi alet **Kır. Ø**

biz [61]: Biz (zamir) **Kır. biz** (KTTS, 99; KRS-I, 133)

boday [62]: Bk. **bogday**

boga [62]: Boğa **Kır. buka** (KTTS, 117; KRS-I, 156)

bogavul [62]: Mübaşir **Kır. Ø**

bogaz [62]: Boğaz **Kır. Ø**

bogday, bugday, boday [62]: Buğday **Kır. buuday** (KTTS, 124; KRS-I, 163)

bogul-, -ur [62]: Boğulmak **Kır. buul-** (KTTS, 124; KRS-I, 164)

bogum, bovum [63]: Boğum **Kır. Ø**

boguzgur [63]: Pisboğaz, obur **Kır. Ø**

boh [63]: Bok **Kır. bok** (KTTS, 105; KRS-I, 140)

bohorik (A.F) [63]: Ocak, şömine **Kır. Ø**

bok [63]: Bk. **boh**

bol-, -ur [63]: 1.Olmak 2. Yaradılmak, doğmak 3. Ulaşmak, varmak, vuku bulmak 4. (-e hali ile) hissesine düşmek **Kır. bol-** (KTTS, 107; KRS-I, 141)

bollaş- [64]: (Genişlemek) Gebe olmak **Kır. Ø**

bolmaçı [64]: Olmaz, olmayan **Kır. bolbooçu** (KRS-I, 141)

bolor, bolar (A.) [64]: Kristal **Kır. Ø**

boluş [64]: Yardım **Kır. boluş:** Nahiye, nahiye müdürü (KTTS, 107; KRS-I, 143)

boluş-, -ur [65]: Yardım etmek **Kır. boluş-** (KTTS, 107; KRS-I, 144)

bor [65]: Şarap **Kır. bor:** 1.Tebeşir 2.Hayvanı kesmek için besiye koymak (KTTS, 108; KRS-I, 146)

borç [65]: Borç **Kır. borç** (KTTS, 110; KRS-I, 148)

borçlu [65]: Borçlu **Kır. borçtuu** (KTTS, 110)

borla [65]: Bağ **Kır. Ø**

bostan (F.) [65]: Bahçe **Kır. Ø**

boş [65]: Boş **Kır. boş** (KTTS, 111; KRS-I, 148)

boşak [65]: Günah çıkartma **Kır. Ø**

boşan-, -ur [65]: Kurtulmak, boşanmak **Kır. boşon-** (KTTS, 111; KRS-I, 149)

boşat-, -ur, -ır [65]: Serbest bırakmak, bağışlamak **Kır. boşot-** (KTTS, 111; KRS-I, 149)

boşov [66]: Kurtulma, kurtuluş **Kır. boşoo** (KTTS, 111; KRS-I, 149)

boy[63]: Vücut **Kır. boy** (KTTS, 104; KRS-I, 140)

boya [63]: Boya **Kır. boyok** (KTTS, 103; KRS-I, 138)

boya-, -r [63]: Boyamak **Kır.** *boyo-* (KTTS, 103; KRS-I, 138)

boyaçı [63]: Boyacı **Kır.** *boyokçu* (KTTS, 103; KRS-I, 138)

boyun, boyun [63]: Boyun **Kır.** *moyun* (KTTS, 435; KRS-II, 34)

boz-ah [66]: Boz ak, gri **Kır.** *boz* (KTTS, 104; KRS-I, 138)

bozgay [66]: Belki **Kır.** Ø

bögey- [66]: Boyun eğmek, itaat etmek **Kır.** Ø

bögövr-, bögövrür [66]: Öğürmek **Kır.** Ø

böksmen [66]: Böğür **Kır.** Ø

börçi [66]: Börkçü, şapkacı **Kır.** *börkçü* (KTTS, 114; KRS-I, 153)

böri, börü [66]: Kurt **Kır.** *börü* (KTTS, 114; KRS-I, 153)

börk [66]: Börk, şapka **Kır.** *börk* (KTTS, 114; KRS-I, 153)

börlen- [66]: Bk. **bürlen-**

börü [66]: Bk. **böri**

böv [66]: Örümcek **Kır.** *böy* (KRS-I, 150)

böz [66]: Bez, pamuklu **Kır.** *böz* (KTTS, 112; KRS-I, 150)

brinç (F.) [67]: Pirinç **Kır.** Ø

brun [67]: Bk. **burun**

bu [67]: Bu **Kır.** *bul* (KTTS, 117; KRS-I, 156)

buçgak [67]: Köşe, bucak **Kır.** *burç* (KTTS, 123; KRS-I, 162)

buçkı [67]: Bk. **bıçkı**

buga [67]: Bk. **tel**

bugday [67]: Bk. **bogday**

bugün [68]: Bk. **bukün**

bukün, bugün [68]: Bugün **Kır. bugün** (KTTS, 126; KRS-I, 165)

bul [68]-: Bk. **bol-**

bulak, bulah [68]: Kaynak, çeşme **Kır. bulak** (KTTS, 117; KRS-I, 157)

bulga- [68]: Sıkmak, üzme, bulandırmak **Kır. bulga-** (KTTS, 118; KRS-I, 158)

bulgak [68]: Kargaşa, bulanma, altüst olma **Kır. Ø**

bulgan-, -ır [68]: Üzülme, bulanmak **Kır. bulgan-** (KTTS, 118; KRS-I, 158)

bulgaştır- [68]: Karıştırmak, bulandırmak **Kır. bulgaş-** (KRS-I, 158)

bulov [68]: Bir çeşit silah (veya) topuz. **Kır. Ø**

buluñ [68]: Köşe, aç **Kır. buluñ** (KTTS, 119; KRS-I, 159)

bulut [68]: Bulut **Kır. bulut** (KTTS, 119; KRS-I, 159)

bunyat (F.) [68]: Temel, esas kaynak **Kır. Ø**

bur-, -ar [68]: Burmak, kıvrırmak **Kır. bur-, bura-** (KTTS, 120; KRS-I, 160)

burav [69]: Burgu **Kır. buroo** (KTTS, 122; KRS-I, 161)

burç [69]: Biber **Kır. murç** (KTTS, 439; KRS-II, 41)

burçak [69]: Dolu **Kır. Ø**

burgu [69]: Boru (müzik aleti) **Kır. burgu:** Burgu, matkap (KTTS, 121; KRS-I, 160)

burguç [69]: Küçük boru (müzik aleti) **Kır. Ø**

burul- [69]: Kıvrılmak, halkalanmak **Kır. burul-** (KTTS, 123; KRS-I, 162)

burun, brun [69]: 1. Burun 2. Eskiden 3. Önce **Kır. murun** (KTTS, 438; KRS-II, 40)

burunđı [69]: Birinci, ilk **Kır. murunku** (KTTS, 439; KRS-II, 41)

buruş- [69]: Buruşmak **Kır. Ø**

bus [69]: Nefes, soluk **Kır. Ø**

but [70]: But **Kır. but:** Ayak (KTTS, 123; KRS-I, 162)

butak [70]: Dal **Kır. butak** (KTTS, 123; KRS-I, 163)

buv-, -ar [70]: Boğmak **Kır. buu-** (KTTS, 124; KRS-I, 163)

buvuh (?) [70]: Eklem, mafsah Bk. **bogum Kır. Ø**

buvun [70]: Bk. **bogum**

buyur-, -ur [67]: Buyurmak, emretmek **Kır. buyur-** (KTTS, 126; KRS-I, 156)

buyuruk, buyruh [68]: Buyruk, emir, teklif **Kır. buyruk** (KTTS, 116; KRS-I, 156)

buz [70]: Buz **Kır. muz** (KTTS, 436; KRS-II, 37)

buz-, -ar [70]: Bozmak, yok etmek **Kır. buz-** (KTTS, 116; KRS-I, 154)

buzav, buzov [70]: Buzağı, dana **Kır. muzoo** (KTTS, 437; KRS-II, 37)

büğü [70]: Bilge **Kır. Ø**

büğü-, -ür [70]: Bükölmek **Kır. büğü-** (KTTS, 126; KRS-I, 165)

bük-, büger [70]: Bükmek, eğmek, katlamak **Kır. bük-** (KTTS, 127; KRS-I, 166)

bükürü [70]: Bükük, eğri **Kır. bükürü** (KRS-I, 166)

bülbül (F.) [70]: Bülbül **Kır. bulbul** (KTTS, 118; KRS-I, 158)

bür [70]: Gonca, tomurcuk **Kır. bür** (KTTS, 129; KRS-I, 168)

bürçe [71]: Pire **Kır. Ø**

bürkür- [71]: Sıçratmak, püskürtmek **Kır. bürk-** (KTTS, 129; KRS-I, 168)

bürlen- [71]: Tomurcuklanmak **Kır.** *bürdön-* (KTTS, 129; KRS-I, 168)

büsre-, büsüre-, -r [71]: İzin vermek, razı olmak, tasvip etmek **Kır.** Ø

bütülük [71]: Zırh (göğüs zırhı) **Kır.** Ø

bütün [71]: Bütün **Kır.** *bütkül, büt* (KTTS, 130; KRS-I, 169)

bütünlük [71]: Mükemmellik **Kır.** Ø

bütünlük [71]: Hakikat **Kır.** Ø

büyen[70]: Meyan (kökü) **Kır.** Ø

2.3 -C-

cahalluk (A.T) [98]: Tembellik, gevşeklik, üşengeçlik **Kır.** Ø

cahan, cehan(F) [98]: Cihan, alem, dünya **Kır.** *caan* (KTTS, 168; KRS-I, 208)

can (F) [98]: Can, ruh **Kır.** *can* (KTTS, 185; KRS-I, 226)

canavar [98]: Canavar, vahşi hayvan **Kır.** *canıbar*: Hayvan (KTTS, 188; KRS-I, 229)

cemiş: Bk. yemiş

cı(y)-, -ar: Bk. ıy-, yı-

cıgıl-, -ur: Bk *cıhıl-, cıkıl-*

cıh-öv: Tapınak, kilise **Kır.** Ø

cıhıl-: Bk. *yıgıl-, yıkıl-*

cıhrar (A.): Bk. *ıkrar, yıhrar, yıkrar*

cıkıl-: Bk. *yıhıl-*

cıl: Bk. *yıl, ıl*

cılan (cıllan): Bk. *ılan*

cılbra-: Eklemek, bağlamak **Kır. Ø**

cıltra-, -r: Çakmak (yıldırım) **Kır. ciltura-:** Parlamak (KTTS, 232; KRS-I, 281)

cıltramak: Çakma (şimşek) **Kır. Ø**

cıltrın: Cam, cam bardak **Kır. Ø**

cırğa-: Eğlenmek, yemeğe oturmak **Kır. cırğa-** (KTTS, 234; KRS-I, 283)

cırğagıl: Eğlence, ziyafet **Kır. cırğal:** Refah, huzur, lezzetlenme (KTTS, 234; KRS-I, 283)

cırğak: Çengel **Kır. Ø**

cirt-, -ur: Yırtmak **Kır. cirt-** (KTTS, 234; KRS-I, 284)

cirtmak: Yırtma, yırtık **Kır. cirttuu** (KTTS, 235; KRS-I, 284)

cışkıc: Nane **Kır. Ø**

cicibil (Tic.): Zencefil **Kır. Ø**

cift: Eşit, aynı değerde **Kır. Ø**

cigar (F.): Ciğer **Kır. ciger** (KTTS, 209; KRS-I, 253)

cins (A.): Millet, halk **Kır. cınıs:** Cins, soy (KTTS, 234; KRS-I, 283)

comard, comart (F.): Cömert **Kır. coomart** (KTTS, 216; KRS-I, 261)

covap (A.): Cevap **Kır. coop** (KTTS, 216; KRS-I, 261)

cuhalak (F.): Culfacı, el dokumacısı **Kır. Ø**

cuhut (F.): Yahudi, cıfit **Kır. Ø**

curum (A.): Cürüm, suç **Kır. Ø**

curumla-, -r (A.T): Suçlamak **Kır. Ø**

2.4 -Ç-

çağır- [72]: Çağırmaq **Kır.** *çakır-* (KTTS, 677; KRS-II, 338)

çağır [72]: Şarap **Kır.** Ø

çah [72]: Bk. **çak**

çahar- [72]: Ötmek **Kır.** *çakılda-* (KTTS, 676; KRS-II, 338)

çahar- şanbe (F.) [72]: Çarşamba **Kır.** *şarşembi* (KRS-II, 404)

çahla- [72]: Öyle yapmak, tam öyle yapmak **Kır.** *çakta-* (KTTS, 676; KRS-II, 398)

çak, çah[73]: 1. Çağ, zaman 2. Durum, vaziyet 3. Kuvvet (çağı) **Kır.** *çak* (KTTS, 675; KRS-II, 397)

çak-, çah-, çagar [73]: İftira etmek, birinin gıyabında konuşmaq **Kır.** *çak-* (KTTS, 675; KRS-II, 397)

çaklı [73]: O yaratılıştta, o güzellikte (gibi, kadar) **Kır.** Ø

çakucı [74]: İftiracı **Kır.** Ø

çakuç (F.) [74]: Çekiç **Kır.** Ø

çal-, -ar [72]: (Müzik aleti) Çalmak **Kır.** *çal-* (KTTS, 677; KRS-II, 339)

çalh [72]: Öfkeli, şiddetli, zorlu **Kır.** Ø

çalış [74]: Şaşı **Kır.** Ø

çalma [72]: Baş örtüsü **Kır.** Ø

çaman(?) [73]: Kimyon **Kır.** Ø

çan [73]: (Sözlüğe girmemiş ve izah edilememiştir.)

çanak [73]: Çanak **Kır.** *çanak* (KTTS, 681; KRS-II, 345)

çandırına [73]: Zayıfça **Kır.** Ø

- çağçaçık [73]:** Fıçıcık **Kır.** *çağçaçık* (KRS-II, 348)
- çaplat- [73]:** Şaplak indirmek **Kır.** *şapalakta-* (KRS-II, 402)
- çarçav (F.) [74]:** Çarşaf **Kır.** Ø
- çarıdı [74]:** Namusu lekelenmiş **Kır.** Ø
- çarpuvun [74]:** Aksilik, kaza **Kır.** Ø
- çatır (F.) [74]:** Çadır **Kır.** *çatır* (KTTS, 687, KRS-II, 353)
- çatlavuk [74]:** Fındık **Kır.** Ø
- çayhal- [72]:** Çalkalanmak, sallanmak **Kır.** *çaykal-* (KTTS, 674; KRS-II, 335)
- çayna-, -r [72]:** Çiğnemek **Kır.** *çayna-* (KTTS, 674; KRS-II, 335)
- çeber (M.) [74]:** Terbiyeli, kibar, cana yakın, münasip **Kır.** *çeber:* Kabiliyetli, usta (KTTS, 688; KRS-II, 354)
- çekman [74]:** Çuha, yün kumaş **Kır.** *çekken* (KTTS, 639; KRS-II, 359)
- çekmençi [74]:** Kumaş dokuyucu **Kır.** Ø
- çerçi [74]:** Çerçi **Kır.** Ø
- çerek [74]:** Çürük **Kır.** *çirik* (KTTS, 697; KRS-II, 364)
- çeren, çerem(?) [74]:** “en kopizce” diye verilmiş. Açıklama yok
- çeri, çeyri [74]:** Ordu, asker **Kır.** *çerik, çerüü* (KTTS, 694; KRS-II, 359)
- çerli [74]:** Cılız **Kır.** Ø
- çert-, -er [74]:** Şaklatmak, şapırdatmak **Kır.** *çert-* (KTTS, 693; KRS-II, 359)
- çevüh [75]:** Tatlı, hoş **Kır.** Ø
- çeyri [74]:** Bk. **çeri**
- çhitab [75]:** Bk. **katib**

çibuk, çibuh [78]: Dal, değnek **Kır. çıbuk** (KTTS, 709; KRS-II, 381)

çıganak [78]: Dirsek **Kır. çıkanak** (KTTS, 713; KRS-II, 386)

çıgar-, -ur [78]: Çıkarmak **Kır. çıgar-** (KTTS, 709; KRS_II, 382)

çıgmak [78]: Ayak üstü, ayağın üstündeki tümsek yer **Kır. Ø**

çıgırıkçı [78]: Çarkçı, bileyici **Kır. Ø**

çık, çih[79]: Çiğ, şebnem **Kır. çık** (KTTS, 712; KRS-II, 385)

çık-, çih-, çıgar [79]: Çıkmak **Kır. çık-** (KTTS, 721; KRS-II, 385)

çımdı-, -r [78]: Çimdiklemek **Kır. çımdı-** (KTTS, 715; KRS-II, 388)

çın [78]: Hakikat, doğru **Kır. çın** (KTTS, 716; KRS-II, 389)

çınık- [78]: Denenmiş olmak, doğru çıkmak **Kır. çınık-** (KTTS, 717; KRS-II, 390)

çıpçık [78]: Serçe **Kır. Ø**

çırak (F.) [79]: Çerağ, mum **Kır. çırak** (KTTS, 718; KRS-II, 391)

çıraklık (F.T.) [79]: Şamdan **Kır. çırakpaya** (KRS-II, 392)

çıray (M.) [79]: Çehre, yüz **Kır. çıray** (KTTS, 718; KRS-II, 391)

çırlak (T.F.) [79]: Çırçır böceği (?); dere(?) **Kır. Ø**

çırma-, -r [79]: Sarmak, çemremek **Kır. çırma-** (KTTS, 719; KRS-II, 392)

çırmal- [79]: Sarılmak, dolanmak **Kır. çırmal-** (KTTS, 719; KRS-II, 392)

çırmış [79]: Kutlanmış, çemrenmiş **Kır. Ø**

çırpı [79]: Çalı, çırpı **Kır. çırpık** (KTTS, 719; KRS-II, 393)

çıyrun[78]: Felaket, şanssızlık **Kır. Ø**

çibin [75]: Sinek **Kır. çimun** (KTTS, 715; KRS-II, 381)

- çiçek [75]:** Çiçek **Kır. Ø**
- çiçeklen- [75]:** Çiçeklenmek **Kır. Ø**
- çil [75]:** Çil keklği **Kır. çil** (KTTS, 696; KRS-II, 363)
- çine-, -r [75]:** İpek ile işlemek, örmek **Kır. Ø**
- çirkin [75]:** Çirkin **Kır. çirkin** (KTTS, 697; KRS-II, 364)
- çiurumba [75]:** Acı, marul, hindiba **Kır. Ø**
- çiyik[75]:** Çiğ, pişmemiş **Kır. çiyki** (KTTS, 696; KRS-II, 362)
- çiz-, -er [75]:** Çizmek, yazmak **Kır. ciy-** (KTTS, 695; KRS-II, 362)
- çohmarlı [75]:** Topuzlu, çomaklı **Kır. çokmorduu** (KTTS, 698; KRS-II, 366)
- çokrak, çohrah [75]:** Kaynak **Kır. Ø**
- çopla-, -r [75]:** Toplamak, biriktirmek **Kır. çogul-** (KTTS, 698; KRS-II, 364)
- çov [76]:** Gürültü **Kır. çuu** (KTTS, 707; KRS-II, 377)
- çovguç [76]:** İftiracı **Kır. Ø**
- çovlan- [76]:** Gürültü etmek **Kır. çurulda-** (KTTS, 707; KRS-II, 377)
- çoyun [75]:** Eritilmemiş maden **Kır. çoyun** (KTTS, 702; KRS-II, 370)
- çök- [76]:** Çökmek, diz çökmek **Kır. çök-** (KTTS, 702; KRS-II, 371)
- çömiç [76]:** Çomça, kepçe **Kır. çömiç** (KTTS, 703; KRS-II, 372)
- çömlek [76]:** Çömlek **Kır. çömölök** (KTTS, 703; KRS-II, 372)
- çöp [76]:** Çöp, artık **Kır. çöp:** Ot (KTTS, 704; KRS-II, 373)
- çöp [76]:** Çep...(kuvvetlendirme ön eki) **Kır. Ø**
- çöple- [76]:** Derlemek, bir araya toplamak, bağlamak **Kır. Ø**

çörgek(?)[76]: Kundak **Kır.** Ø

çövre, çüvre [76]: **1.** Çevre **Kır.** *çöyrö* (KTTS, 702; KRS-II, 371) **2.** Ters **Kır.** Ø

çöz- [77]: Uzunluğuna çekmek (ertelemek) **Kır.** Ø

çuçul-, -ur [77]: Soyunmak **Kır.** Ø

çugur [77]: Çukur **Kır.** *çuḡkur* (KTTS, 706; KRS-II, 375)

çuh çula- [77]: Kükremek **Kır.** Ø

çulgan- [77]: Sarınmak, bürünmek **Kır.** *çulgan-* (KTTS, 705; KRS-II, 376)

çulgav [77]: Dolak, dizden aşağı sarılan bez **Kır.** *çulgoo* (KTTS, 705; KRS-II, 376)

çura [77]: Küçük bir cins yırtıcı kuş, av kuşu, cura **Kır.** Ø

çuvalduz (F.) [77]: Çuvaldız **Kır.** Ø

çuvla- [77]: Gürültü, patırtı etmek **Kır.** *çurkura-* (KTTS, 707; KRS-II, 377)

çuz [77]: **1.** Keten veya pamuk artığından olan yem **2.** Ortaçağda çok değerli, pahalı bir ipek dokuma **Kır.** Ø

çüçi [77]: Tatlı **Kır.** *çüçü* (KRS-II, 381)

çüçkür- [77]: Hapşirmek **Kır.** *çüçkür-* (KTTS, 709; KRS-II, 380)

çügündür [77]: Kırmızı pancar **Kır.** Ø

çün-kim [77]: Çünkü, ...-dığından dolayı Bk. **üçün**

çüprek [77]: Başa örtülen örtü, kundak **Kır.** *çüpürök* (KTTS, 709; KRS-II, 380)

çürüme [77]: Çürüme **Kır.** *çürüü* (KTTS, 697; KRS-II, 364)

çürüş- [78]: Buruşmak, büzülmek, pörsüme, çürüme **Kır.** *çürüş-* (KTTS, 709; KRS-II, 380)

çüvel- [78]: Devrilmek **Kır.** Ø

çüve-, -r [78]: Devirmek, düşmek **Kır. Ø**

çüvre [78]: Bk. çövre

2.5 -D-

-da, -de [79]: -da, -de **Kır. -da, -de** (KTTS, 144; KRS-I, 179)

-da [80]: -da (-de hali takısı) içinde

daaue, dav [80]: Mahkemeye davet etmek **Kır. Ø**

daç [80]: Bk. taç

dağı, tağı [80]: Dahi, ve, ve de, da, de **Kır. dağı** (KTTS, 145; KRS-I, 189)

dağın [81]: Değın, ve, ve dahi **Kır. Ø**

-dan [81]: (-dan hali son takısı) –dan (metinde bir kez –**din** şeklinde kullanılmış)
Kır. –dan

daraga (M.) [81]: Askerî vali **Kır. Ø**

darçini (F.) [81]: Tarçın (ağacının kabuğu) **Kır. darçin** (KRS-I, 186)

daru (F.) [81]: İlaç **Kır. darı** (KTTS, 151; KRS-I, 186)

-de [81]: Bk. –da

de- [81]: Demek, söylemek, o fikirde olmak **Kır. de-** (KTTS, 152; KRS-I, 188)

degri, deyri [82]: Değın, kadar **Kır. Ø**

dek [82]: Gibi =**dey, dep** **Kır. dey** (KRS-I, 180)

dela (F.) [83]: Sansar **Kır. Ø**

derzi (F.) [83]: Terzi **Kır. Ø**

devül [83]: Değil (çekilmeyen olumsuzluk eki) **Kır. Ø**

dey [82]: Bk. dek

deyin [82]: Değın, kadar **Kır.** *çeyin* (KTTS, 689; KRS-I, 355)

deyri [82]: Bk. **degri**

dıvar (divar?) (F.) [84]: Duvar **Kır.** *dubal* (KTTS, 162; KRS-I, 200)

dider (F.) [83]: Yüz, çehre, didar **Kır.** *didaar* (KTTS, 157; KRS-I, 194)

dolmen [83]: Bk. **döl**

dost [83]: Dost **Kır.** *dos* (KTTS, 160; KRS-I, 198)

döl [83]: Değil **Kır.** Ø

dört [83]: Bk. **tört**

draz (F.) [83]: (Yalnızca bir tabirde geçiyor) Bir çeşit keten bez **Kır.** Ø

drust (F.) [83]: Dürüst, doğru, gerçek **Kır.** *durus* (KTTS, 162; KRS-I, 201)

duley [83]: Edebi **Kır.** Ø

dunya, duniya, dünya, dünje (A.) [83]: Dünya **Kır.** *düniyö* (KTTS, 164; KRS-I, 203)

duvat (A.) [83]: Divit **Kır.** Ø

duvlat (A.) [83]: Devlet, yüce bahtılık **Kır.** *döölöt* (KTTS, 161; KRS-I, 198)

düşman, tüşman, tuşman (F.) [84]: Düşman **Kır.** *duşman* (KTTS, 163; KRS-I, 201)

2.6 -E-

e [84]: (Nida, çağrı belirtisi) Ey, hey **Kır.** *e* (KRS-II, 442)

e- [84]: Bk. **er-**

eçki [84]: Keçi, teke **Kır.** *eçki* (KTTS, 773; KRS-II, 470)

efsik [84]: Bk. **eksük**

egeçi (M.) [84]: Hala **Kır.** *ece, eceke* (KTTS, 756; KRS-II, 444)

eger, egir [84]: Eğer **Kır.** *eger* (KTTS, 756; KRS-II, 443)

egev [84]: Eğe, törpü **Kır.** *ögöö* (KTTS, 477; KRS-II,88)

egi, egilik [84]: Bk. **eygi, eygilik**

egir-, -ür, (eyir-?) [84]: İp eğirmek, bükmek **Kır.** *iyir-* (KTTS, 246; KRS- I, 296)

egiz [84]: İkiz **Kır.** *egiz* (KTTS, 756; KRS-II, 444)

egri [85]: 1. Eğri **Kır.** *iyri* (KTTS, 247; KRS-II, 298) 2. Yalan **Kır.** Ø

eher (eker?) [85]: Bitki **Kır.** Ø

ehşi [85]: Ekşi **Kır.** Ø

ekinçi [86]: İkinci **Kır.** *ekinçi* (KTTS, 757; KRS-II, 446)

ekindü [86]: İkinci, namaz vakti **Kır.** Ø

ekki, eki [85]: İki **Kır.** *eki* (KTTS, 757; KRS-II, 446)

ekmekçi, ötmekçi [86]: Ekmekçi **Kır.** Ø

eksik [86]: Bk. **eksük**

eksiklik [86]: Eksiklik **Kır.** Ø

eksit-, -ür [86]: Eksiltmek **Kır.** Ø

eksük, eksik, eysik, efsik [86]: Eksik **Kır.** Ø

el [86]: El **Kır.** Ø

el [86]: 1.Millet 2. Memleket **Kır.** *el* (KTTS, 758; KRS-II, 447)

elat (A.) [86]: Özsu **Kır.** Ø

elbek, elpek (M.) [86]: Bol, geniş, zengin **Kır.** *elpek*: Hamarat, çevik, atik (KTTS, 760; KRS-II, 450)

elbeklik (M.T.) [87]: Fazlalık (bolluk) **Kır.** *elpektik*: Hamaratlık (KTTS, 760; KRS-II, 451)

elbeti (A.) [87]: Elbette, kesinlikle, herhalde **Kır.** *albette* (KTTS, 43; KRS-I, 47)

elçi [87]: Elçi **Kır.** *elçi* (KTTS, 761; KRS-II, 451)

elek [87]: Elek **Kır.** *elek* (KTTS, 759; KRS-II, 448)

elfokah (A.) [87]: Alim **Kır.** Ø

elgen-, -ir [87]: Korkmak **Kır.** Ø

elgendir-, elgendirri [87]: Korumak **Kır.** Ø

elikle-, -r [87]: Alay etmek **Kır.** *elikte-* (KTTS, 760; KRS-II, 450)

ellik [87]: Sulh **Kır.** *eldik* (KRS-II, 447)

elpek [87]: Bk. **elbek**

eltir [87]: Kuzu derisi **Kır.** Ø

elt-, -ür, -ir [87]: Götmek, nakletmek, taşımak **Kır.** Ø

em [87]: İlaç **Kır.** *em* (KTTS, 761; KRS-II, 451)

em [87]: Bk. **eñ**

emçek [87]: Meme başı **Kır.** *emçek* (KTTS, 762; KRS-II, 453)

emdi, imdi [88]: Şimdi, derhal **Kır.** *emi* (KTTS, 762; KRS-II, 453)

emegen (M.) [88]: Yaşlı kadın, kocakarı **Kır.** Ø

emen-, imen-, -ir [88]: Utanmak, çekinmek, eymenmek **Kır.** Ø

emgek [88]: İstirap, acı **Kır.** *emgek* (KRS-II, 451)

emgen-[88]: Acı çekmek ıstırap duymak **Kır.** Ø

eminç (A.T) [88]: Sükûnet **Kır.** Ø

eminlik (A.T) [88]: Eminlik, emniyet **Kır.** Ø

emle-, -r [88]: Tedavi etmek, iyileştirmek **Kır.** *emde-* (KTTS, 76; KRS-II, 452)

en-, -er [88]: İnme **Kır.** Ø

eñ [88]: Sakin, huzurlu **Kır.** Ø

eñi [88]: Mülkiyet, mal **Kır.** *eñi* (KTTS, 763; KRS-II, 455)

endür-, endir- [88]: İndirmek **Kır.** Ø

eniş [89]: İniş, yamaç, yokuş **Kır.** *eniş* (KTTS, 764; KRS-II, 456)

eñ [89]: (Superlativ) Önünde durduğu ismi daha kuvvetlendiren veya farklılaştıran örnek **Kır. eñ** (KTTS, 764; KRS-II, 456)

eñ-, -er [89]: Eğilmek **Kır. eñ-** (KTTS, 764; KRS-II, 456)

eñse [89]: Ense **Kır. eñse:** Kuvvetli istek, arzu (KTTS, 764; KRS-II, 457)

eñsele-, -r [89]: Ensesine vurmak **Kır. Ø**

epçi [89]: Kadın, ev kadını **Kır. epçi:** Keçe evin kadınlar tarafı, haremlik (KTTS, 766; KRS-II, 460)

er [89]: Er, erkek **Kır. er** (KTTS, 766; KRS-II, 460)

er-, -ür, e- [89]: Olmak **Kır. er-** (KRS-II, 443)

er-[91]: Kendini huzur içinde hissetmek **Kır. Ø**

erdem [91]: Erdem **Kır. erdem** (KTTS, 766; KRS-II, 460)

erdemli [91]: Erdemli **Kır. erdemliüü** (KTTS, 766; KRS-II, 460)

erdeñ [91]: Bakire **Kır. Ø**

erdeñlik [91]: Bakirelik, iffetlik

eremsi-, -r (M.) [92]: Övünmek **Kır. erdemsi-** (KTTS, 766; KRS-II, 460)

erik [92]: Erik **Kır. örik** (KTTS, 488; KRS-II, 101)

erik [92]: Tabaklanmış deri **Kır. Ø**

erikle- [92]: Tabaklamak **Kır. Ø**

erin [92]: Burun deliği, diş eti **Kır. erin:** Dudak (KTTS, 767; KRS-II, 462)

erinçek [92]: Tembel **Kır. erinçek** (KTTS, 767; KRS-II, 462)

erk [92]: Erk, güç, kuvvet **Kır. erk** (KTTS, 767; KRS-II, 462)

erkeç [92]: Erkek keçi **Kır. erkeç** (KTTS, 768; KRS-II, 463)

erkek [92]: Erkek **Kır. erkek** (KTTS, 768; KRS-II, 462)

erkelen- [93]: Yumuşamak, gevşemek, incelmek **Kır. erkele-:** okşamak, nazlanmak, şıarmak (KTTS, 768; KRS-II, 463)

erкли [93]: Güçlü **Kır. erклиüü** (KTTS, 768; KRS-II, 463)

erkli erksiz [93]: Güçlü güçsüz, istekli isteksiz **Kır.** *erktiüü erksiz* (KTTS, 768; KRS-II, 463)

erksin- [93]: Bir şeyin sahibi olmak **Kır.** Ø

erlik [93]: Erkeklik **Kır.** *erdik* (KTTS, 766; KRS-II, 461)

ersek [93]: Erkeğe düşkün kadın (fahişe) **Kır.** Ø

ersekçi [93]: Fahişe **Kır.** Ø

erseklik [93]: Fahişelik **Kır.** Ø

erseksiz [93]: Namuslu, iffetli **Kır.** Ø

ert- [93]: Geçip gitmek, yok olmak **Kır.** Ø

erte [93]: 1. İlk **Kır.** Ø

2. Tam vaktinde, vakitli **Kır.** Ø

3. Önceki, evvelki **Kır.** *erte* (KTTS, 768; KRS-II, 464)

4. Sabah **Kır.** *erte* (KTTS, 768; KRS-II, 464)

ertegi[93]: Erken **Kır.** *erte* (KTTS, 768; KRS-II, 464)

erüv [93]: Çabuk, hızlı, enerjik **Kır.** *erüü:* Çabuk donmayan (KRS-II, 465)

es [94]: Akıl, us **Kır.** *es* (KTTS, 769; KRS-II, 465)

esir- [94]: Sarhoş olmak **Kır.** *esir-* (KRS-II, 467)

esirge-, -r [94]: Merhamet etmek, acımak, esirgemek **Kır.** *esirke-*: Övünmek (KTTS, 770; KRS-II, 467)

esirt-, -ir [94]: Kendinden geçirtmek **Kır.** *esirt-* (KTTS, 770; KRS-II, 467)

esker- [94]: Düşünmek, dikkate almak, mülahaza etmek **Kır.** *esker-*: Hatırlamak, akılda tutmak (KTTS, 770; KRS-II, 467)

eski [94]: Eski **Kır.** *eski* (KTTS, 770; KRS-II, 467)

esle-[94] : Dikkate almak, dikkate etmek **Kır.** *este-*: Hatırında tutmak, hatılamak (KTTS, 771; KRS-II, 467)

esne-, -r [94]: Esnemek **Kır.** *este-* (KTTS, 771; KRS-II, 467)

esrikçi [94]: İçkici, ayyaş **Kır. Ø**

eş-, -er [94]: (İp) Çevirmek, çekmek **Kır. eş-** (KTTS, 773; KRS-II, 470)

eşek [94]: Eşek **Kır. eşek** (KTTS, 773; KRS-II, 470)

eşi [94]: Kaynana **Kır. Ø**

eşik [94]: Kapı **Kır. eşik** (KTTS, 774; KRS-II, 471)

eşit-, işit-, eşitür [94]: :İşitmek **Kır. eşit-** (KRS-II, 471)

eşittir-, işittir- [95]: İşittirmek **Kır. eşittir-** (KRS-II, 471)

eşkik [95]: Kürek **Kır. Ø**

et [95]: Et **Kır. et** (KTTS, 770; KRS-II, 468)

et-, -er [95]: Yapmak, etmek **Kır. et-** (KTTS, 772; KRS-II, 468)

etez, etiz [96]: Vücut **Kır. Ø**

etik [96]: Edik, kısa çizme **Kır. ötük** (KTTS, 490; KRS-II, 104)

etikçi [96]: Çizmeci, ayakkabıcı **Kır. ötükçü** (KTTS, 490; KRS-II,104)

etil- [96]: Edilmek **Kır. Ø**

etiz [96]: Bk. etez

etiz-, -er [96]: Ulaştırmak, iletmek, yetiştirmek **Kır. Ø**

etmek, ötmek [96]: Ekmek **Kır. Ø**

etmekçi, ötmekçi [96]: Ekmekçi **Kır. Ø**

ev, iv, öv [96]: Ev **Kır. üy** (KTTS, 657; KRS-II, 318)

evangelim [96]: İncil **Kır. Ø**

evet [96]: Evet **Kır. Ø**

eyer [85] : Eyer **Kır.** *eer* (KTTS, 774; KRS-II, 443)

eyerçi [85]: Eyerci **Kır.** *eerçi* (KTTS, 775; KRS-II, 473)

eygi, egi, (eyi?) [85]: İyi **Kır.** *iygi* (KTTS, 245; KRS-I, 296)

eygilik, egilik, iygilik [85]: İyilik **Kır.** *iygilik* (KTTS, 245; KRS-I, 396)

eynek [85]: Tek, biricik **Kır.** Ø

eysik [85]: Bk. **eksük**

ezik [96]: Düşkün, zavallı **Kır.** *ezilüüçü* (KTTS, 756; KRS-I, 445)

2.6 -F-

falan (A.) [97]: Falan, filan **Kır.** *balan, balança, palan, palança* (KTTS, 82; KRS-I, 103)

fanar (Y.) [97]: Fener **Kır.** *panar* (KTTS, 493; KRS-II, 106)

fil (F.) [97]: Fil **Kır.** *pil* (KTTS, 498; KRS-II, 110)

frangi (F) [97]: Frenk, Avrupaya ait **Kır.** Ø

frişte, farišta, friste (F) [97]: Melek **Kır.** *perişte* (KTTS, 497; KRS-II, 110)

2.7 -G-

-ga [97]: -e hali **Kır.** *-ga*

gam (A.) [97]: Gam, tasa **Kır.** *kam* (KTTS, 275; KRS-I, 94)

garanful (Tic.) [97]: Karanfil **Kır.** Ø

garip (A.) [97]: Garip, yabancı **Kır.** *karıp* (KTTS, 292; KRS-I, 356)

gül (F.) [97]: Çiçek **Kır.** *gül* (KTTS, 143; KRS-I, 178)

gülaf, külaf [97]: Gül **Kır.** Ø

2.8 -H-

habar (A.) [99]: Haber **Kır.** *kabar* (KTTS, 257; KRS-I, 310)

haç (F.) [99]: Haç **Kır.** Ø

haçan [99]: Bk. kaçan

hadak [99]: Bk. kadav

hafta (F.) [99]: Hafta **Kır.** *apta* (KTTS, 56; KRS-I, 61)

hak (A.) [101]: Ödeme **Kır.** *akı* (KTTS, 37; KRS-I, 40)

hakıl, akıl (A.) [101]: Akıl, bilgelik, anlayış **Kır.** *akıl* (KTTS, 38; KRS-I, 41)

hakim (A.T.) [99]: Hekim **Kır.** Ø

hala(A.) [99]: Köy **Kır.** *kalaa* (KTTS, 271; KRS-I, 329)

hale (A.) [99]: .

halgan [99]: Bk. kal-

halka, halha (A.) [100]: Halka, yüzük **Kır.** *alka* (KTTS, 46; KRS-I, 51)

hallal (A.) [99]: Helal **Kır.** Ø

ham (F.) [100]: Ham, olgunlaşmamış **Kır.** *kam* (KTTS, 275; KRS-I, 335)

ham (F.) [100]: Ve, ve de, hem **Kır.** Ø

ham(m)al (A.) [100]: Hamal **Kır.** *amal* (KTTS, 50; KRS-I, 55)

hamaşa, amaşa (F.) [100]: Daima **Kır.** Ø

hamır (A.) [100]: Hamur **Kır.** *kamır* (KTTS, 277; KRS-I, 337)

hamış [100]: Bk. kemiş

hamuş (F.) [100]: Rahat, sakin, sessiz **Kır.** Ø

han, hangına [100]: Bk. **kan**

hanat [100]: Kanat **Kır.** *kanat* (KTTS, 278; KRS-I, 339)

hanlık, hanlıh [100]: Bk. **kanlık**

hanuz, anuz (F) [100]: 1. Henüz 2. Hâlâ **Kır.** Ø

hap [101]: Kap **Kır.** *kap* (KTTS, 281; KRS-I, 342)

harabat (A.) [101]: Genelev **Kır.** Ø

haram (A.) [101]: Haram **Kır.** *aram* (KTTS, 57; KRS-I, 64)

harc, harç (A.) [101]: Harç, masraf **Kır.** *karıcı* (KTTS, 288; KRS-I, 351)

harkiz (F.) [101]: Bk. **hergiz**

hasal (haşal) [101]: Nöbet, nöbetçi **Kır.** Ø

hasır (A.) [101]: Hasır **Kır.** Ø

hatun [101]: Bk. **katun**

hava (A.) [101]: Hava **Kır.** *aba* (KTTS, 13; KRS-I, 17)

haybat (A.) [99]: Heybet **Kır.** *aybat* (KTTS, 26; KRS-I, 28)

haybathı (A.T) [99]: Heybetli **Kır.** *aybattu* (KTTS, 26; KRS-I, 28)

hayda [99]: Bk. **kay**

hayış [99]: Deri kayış **Kır.** *kayış* (KTTS, 267; KRS-I, 325)

haza (hasa?) [102]: Özellikle, hâzâ **Kır.** Ø

hazız, azız (A.) [102]: 1. Nadir **Kır.** Ø

2. Aziz **Kır.** *aziz* (KTTS, 23; KRS-I, 26)

heç, eç [102]: Hiç **Kır.** *eç* (KTTS, 773; KRS-II, 470)

her (F.) [102]: Her **Kır. ar** (KTTS, 56; KRS-I, 62)

hergiz, herkiz, harkiz [102]: Asla **Kır. Ø**

hersek, hersekçi [102]: Bk. **ersek, ersekçi**

heş (A.) [102]: Ağır keten örtü (keten bez) **Kır. Ø**

heyar (F.) [102]: Hıyar **Kır. Ø**

holincan (hulincan?) [103]: Havlıcan **Kır. Ø**

hop(F) [103]: Kötü, hatalı **Kır. Ø**

hop- [103]: Bk. **kop-**

hor (F) [103]: Kötü, zavallı **Kır. kor** (KTTS, 333; KRS-I, 406)

hor-; horu [103]: Sallanmak, yaylanmak **Kır. Ø**

hora-, -r (F.T.) [103]: Güçsüzleştirmek, zayıflaştırmak **Kır. Ø**

horla-, -r (F.T.) [103]: Hor görmek, küçümsemek, değersiz görmek **Kır. kordo-**
(KTTS, 334; KRS-I, 406)

horma (F) [103]: *Hurma* **Kır. kurma** (KTTS, 364; KRS-I, 449)

hormat (A.) [103]: Hürmet **Kır. urmat** (KTTS, 648; KRS-II, 308)

hormatla- [103]: Hürmet göstermek **Kır. urmatta-** (KTTS, 648; KRS-II, 308)

horon (Y) [103]: Horon **Kır. Ø**

horoz (F.) [103]: Horoz **Kır. koroz** (KTTS, 335; KRS-I, 407)

hoş (F.) [103]: Hoş, iyi niyetli **Kır. koş** (KTTS, 338; KRS-II, 410)

hotar-, hotarı [103]: Boşaltmak **Kır. Ø**

hovan [103]: Bk. **kovan**

hovanlan-, -ır [103]: Böbürlenmek, övünmek **Kır. Ø**

hovar- [103]: Ölmek **Kır.** Ø

hovat [104]: Küçük **Kır.** Ø

hovatlan- (A.T.) [104]: Kuvvetlendirmek **Kır.** *kubattan-* (KTTS, 355; KRS-I, 436)

hoz [104]: Bk. **koz**

höküm (A.) [104]: Hüküm **Kır.** *öküm* (KTTS, 480; KRS-II, 91)

hökümçi [104]: Hakim, hüküm veren **Kır.** Ø

hurca (hucira?) [104]: Hücre, dolap, erzak odası **Kır.** Ø

huv-, -ar [104]: Av sürmek, kovalamak **Kır.** *kuu-* (KTTS, 366; KRS-I, 453)

huvala-, -r [104]: Avlanmak, kovalamak, takip etmek **Kır.** *kubala-*(KTTS, 354; KRS-I, 435)

huvun [104]: Bk. **Kovun**

2.9 -I-

ıçkın-, -ır [272]: Kaçmak, sıvışmak **Kır.** *ıçkın-*: Kendini zorlamak, ıkmak (KRS-II, 441)

ıçkır [272]: Uçkur, kemer **Kır.** *ıçkır* (KTTS, 754; KRS-II, 441)

ıdır- [272]: Gönderilmek **Kır.** Ø

ıdış [272]: Giriş **Kır.** Ø

ıgla-, ıla-, -r [272]: Ağlamak **Kır.** *ıyla-* (KTTS, 744; KRS-II425)

ıgray- [272]: Hırlamak **Kır.** Ø

ıh-, -ar [272]: Akıntıya gitmek, akmak **Kır.** *ık-* (KTTS, 744; KRS-II, 427)

ıkrar [273]: Bk. **yıkrar**

ıl [273]: Bk. **yıl**

ıla- [273]: Bk. **ıgla-**

ılan [273]: Bk. **yılan**

ınak, ınah [273]: Sadık **Kır.** *ınak* (KTTS, 748; KRS-II, 432)

ınamlı [273]: Sadık, dürüst **Kır.** Ø

ınan-, -ur, -ır [273]: İnanmak, güvenmek **Kır.** *ına-, inan-* (KTTS, 748; KRS-II, 432)

ınçka- [273]: İnlmek **Kır.** Ø

ındır [273]: Harman **Kır.** Ø

ıpar [273]: Misk **Kır.** *cıpar* (KTTS, 234; KRS-I, 283)

ır [273]: Şarkı, türkü **Kır.** *ır* (KTTS, 750; KRS-II, 435)

ırahtı [274]: Uzaktan, ıraftan **Kır.** *ıraaktı* (KTTS, 750; KRS-II, 435)

ırak-, ıragır [274]: Uzaklaşmak **Kır.** Ø

ırak, ırah [274]: Irak, uzak **Kır.** *iraak* (KTTS, 750; KRS-II, 435)

ırçı [274]: Şarkıcı, türkücü **Kır.** *ırçı* (KTTS, 753; KRS-II, 439)

ırgal- [274]: Sallamak, sallanmak **Kır.** *ırgal-* (KTTS, 751; KRS-II, 437)

ırıla-, -r [274]: Şarkı söylemek **Kır.** *ırıla-* (KTTS, 752; KRS-II, 438)

ırs (R.) [274]: Vaşak **Kır.** Ø

ıskarlat (F.) [274]: Bir cins ince bez **Kır.** Ø

ıspanak (F.) [274]: Ispanak **Kır.** Ø

ışan [274]: Resim **Kır.** Ø

ışan-, -ur [274]: Güvenmek, inanmak **Kır.** *işen-* (KTTS, 255; KRS-I, 307)

ışım [274]: Kılıf **Kır.** Ø

ışır-, ışır [275]: Alevlendirmek, ateşi canlandırmak **Kır. Ø**

ıtı [275]: Bk. **yıtı**

ıy-, -ır [273]: Kokmak **Kır. Ø**

ıy-,ı-, -ar [273]: Göndermek **Kır. Ø**

ıyla-, -r [273]: Koklamak **Kır. Ø**

ızarlı [275]: Kıskanç **Kır. Ø**

ızarlık [275]: Kıskançlık **Kır. Ø**

2.10 -İ-

iç [104]: İç **Kır. iç** (KTTS,253; KRS-I, 305)

iç-, -er [104]: İçmek **Kır. iç-** (KTTS, 254; KRS-I, 306)

içeh [105]: İç organlar **Kır. içegi** (KTTS, 254; KRS-I, 306)

içik [105]: Kürk **Kır. içik** (KTTS, 254; KRS-I, 306)

içir- [105]: İçirmek **Kır. içir-** (KTTS, 254; KRS-I, 306)

içiş- [105]: Birisiyle birlikte içişmek **Kır. içiş-** (KRS-I, 306)

içkeri [105]: Bk. **iç**

içrih [105]: İçerisi **Kır. içki** (KTTS, 254; KRS-I, 307)

igine, ine [105]: İğne **Kır. iyne** (KTTS, 246; KRS-I, 297)

igit [105]: Bk. **yigit**

igren-, -ir [105]: İğrenmek **Kır. Ø**

ikti [105]: Evcil, ev hayvanı **Kır. Ø**

il-, -ar [105]: Sarkmak, eğilmek **Kır. il-** (KTTS, 245; KRS-I, 298)

ilgeri [106]: İleri **Kır.** *ilgeri* (KTTS, 247; KRS-I, 298)

ilik- [106]: Alay etmek, takılmak **Kır.** *elikte-* (KTTS, 760; KRS-II, 450)

ilikçi [106]: Bk. *yalçı*

ilim [106]: Balık ağı **Kır.** Ø

ilin-, -ir [106]: Yapışmak, ilinmek, yapışıp kalmak **Kır.** *ilin-* (KTTS, 248; KRS-I, 300)

ilindir- [106]: Bağlamak, raptetmek **Kır.** Ø

ilk [106]: Bk. *yaz*

illa (A.) [106]: Fakat **Kır.** Ø

ilyaz ay [106]: Bk. *yaz*

imdi [106]: Bk. *emdi*

imen- [106]: Bk. *emen-*

imsiri (?) [106]: Mumya **Kır.** Ø

in [106]: İn, mağara **Kır.** Ø

incir (F.) [106]: İncir **Kır.** *ancır* (KRS-I, 57)

inçke [106]: İnce **Kır.** *içke* (KTTS, 254; KRS-I, 306)

inçkelep [106]: Kıldan ince **Kır.** Ø

inçü [106]: İnci **Kır.** Ø

ine [106]: Bk. *igine*

inek [106]: İnek **Kır.** *inek* (KTTS, 250; KRS-I, 301)

ingen [107]: Çok **Kır.** Ø

ini [107]: Erkek torun **Kır.** *ini:* Küçük erkek kardeş (KTTS, 250; KRS-II, 301)

ip [107]: İp, iplik **Kır. cip** (KTTS, 210; KRS-I, 255)

ipek, yipek [107]: İpek **Kır. cibek** (KTTS, 208; KRS-I, 253)

ipkin [107]: Menekşe **Kır. Ø**

iri- [107]: Erimek **Kır. eri-** (KTTS, 767; KRS-II, 461)

iseb [107]: Gelin çeyizi **Kır. Ø**

isi, issi, yisi [107]: Sıcaklık, yangın, yanan **Kır. Ø**

İsrail (A.) [107]: Baş melek İsrail **Kır. Ø ????????**

isilik [107]: (Şiddetli) Sıcak **Kır. ısıık** (KTTS, 753; KRS-II, 440)

issin-, -ür [107]: Isınmak **Kır. ısın-** (KTTS, 753; KRS-II, 441)

iş [107]: İş, mesele **Kır. iş** (KTTS, 254; KRS-I, 307)

işçi [108]: İşçi **Kır. işçi** (KTTS, 255; KRS-I, 308)

işit-, işittir- [108]: Bk. eşit-, eşittir-

işlemek [108]: İşleme, faaliyet **Kır. iştöö** (KTTS, 255; KRS-I, 308)

it [108]: İt **Kır. it** (KTTS,253; KRS-I, 304)

it- [108]: İtmek **Kır. iter-** (KTTS, 253; KRS-I, 305)

itme [108]: Alıştırma yapma **Kır. Ø**

itmele- [108]: Alıştırmalar yapmak **Kır. Ø**

itlen- [108]: Kaybolmak **Kır. Ø**

iv [108]: Bk. ev

iy [105] İğ, küçük sivri şey **Kır. Ø**

iygilik [105]: Bk. eygilik

iz [108]: İz **Kır.** *iz* (KTTS, 244; KRS-I, 295)

izan [108]: Bk. **ziyan**

izba (izbe?) (R.) [108]: İzbe, oda **Kır.** Ø

izde-, -r [108]: Aramak, araştırmak **Kır.** *izde-* (KTTS, 245; KRS-I, 295)

2.11 -K-

kababa (Tic.) [134]: Kebebe, Hint biberi **Kır.** Ø

kabak[188]: Kabak **Kır.** *kabak* (KTTS, 256; KRS-I, 310)

kaban [188]: Yaban domuzu **Kır.** Ø

kabuk [188]: Kabuk **Kır.** *kabık* (KTTS, 257; KRS-I, 310)

kabul (A.) [188]: Kabul **Kır.** *kabıl* (KTTS, 258; KRS-I, 310)

kaburka [188]: Kaburga **Kır.** *kabırğa* (KTTS, 258; KRS-I, 312)

kabut (F.) [134]: Mavi (sadece **kabut yapkut** bileşimi içinde Bk. **yakut**) **Kır.** Ø

kaç-, -ar [188]: Kaçmak **Kır.** *kaç-* (KTTS, 297; KRS-I, 361)

kaçan, haçan [188]: Soru belirteci olarak “ne zaman” **Kır.** *kaçan* (KTTS, 297; KRS-I, 361)

kada- [189]: Çivilemek, sağlamlaştırmak **Kır.** *kada-* (KTTS, 259; KRS-I, 313)

kadav, hadak [189]: Çivi **Kır.** *kadoo* (KTTS, 260; KRS-I, 313)

kağı-, -r[189]: Azarlamak, kızmak, küfür etmek **Kır.** Ø

kagıt (F.) [134]: Kağıt **Kır.** *kagaz* (KTTS, 258; KRS-I, 312)

kahal [134]: Yavaş, uyuşuk, tembel **Kır.** Ø

kahna [189]: İnce kuzu pöstekisi **Kır.** Ø

kakımak [193]: Küfretme, sövme **Kır.** Ø

kakır- [193]: Hafifçe öksürmek, sesini düzeltmek **Kır.** *kakır-* (KTTS, 270; KRS-I, 328)

kal [191]: Yaban, vahşi **Kır.** Ø

kal-, hal-, -ur, ır [191]: Kalmak, geri kalmak **Kır.** *kal-* (KTTS, 270; KRS-I, 328)

kalaa (A.) [191]: Kale **Kır.** *kalaa*: Şehir (KTTS, 271; KRS-II, 329)

kalam (A.) [191]: Kalem **Kır.** *kalem* (KTTS, 272; KRS-I, 329)

kalay (A.) [191]: Kalay **Kır.** *kalay* (KTTS, 271; KRS-I, 329)

kalıñ [191]: Kalın **Kır.** *kalıñ* (KTTS, 275; KRS-I, 334)

kalıp (A.) [191]: Kundura kalıbı **Kır.** *kalıp* (KTTS, 275; KRS-I, 334)

kali (hali) (F.) [191]: Büyük halı **Kır.** *kalı* (KTTS, 275; KRS-I, 334)

kalkan (M.) [191]: Kalkan **Kır.** *kalkan* (KTTS, 273; KRS-I, 332)

kaltak [191]: Kaltak **Kır.** Ø

kam [191]: (Şaman) Kam **Kır.** Ø

kama- [191]: Kamaştırmak, köreltmek **Kır.** *kama-* (KTTS, 276; KRS-I, 335)

kamal- [192]: Çalkalanmak, sallanmak **Kır.** *kamal-*: çevrilmiş olmak, hapse düşmek (KTTS, 276; KRS-II, 335)

kamar (F.) [134]: Para kesesi, kemer **Kır.** Ø

kamçı [192]: Kamçı **Kır.** *kamçı* (KTTS, 277; KRS-I, 336)

kamış, hamış [192]: Kamış **Kır.** *kamış* (KTTS, 277; KRS-I, 338)

kamlık [192]: Kehanette bulunma **Kır.** Ø

kan [192]: Han, imparator, kağan **Kır.** *kan* (KTTS, 278; KRS-I, 388)

kan [192]: Kan **Kır.** *kan* (KTTS, 277; KRS-I, 388)

kañçık [192]: Kancık, köpek, dişi köpek **Kır.** *kañçık* (KTTS, 280; KRS-I, 341)

kandala [192]: Tahta kurusu **Kır.** Ø

kanfor [192]: Kâfur **Kır.** Ø

kañırıt-, kañırıldır [193]: Mahçup etmek, birbirine takılmak, alay etmek **Kır.** Ø

kaña [193]: İnce tahta, taban **Kır.** Ø

kanlı [192]: Kanlı **Kır.** *kanduu* (KTTS, 279; KRS-I, 339)

kanlık, hanlık, hanlıh [192]: Hanlık, krallık **Kır.** *kandık* (KRS-I, 339)

kapsa (L.) [193]: Sandık, tabut **Kır.** Ø

kapuç (L.) [193]: Kese **Kır.** Ø

kar [193]: Kar **Kır.** *kar* (KTTS, 284; KRS-I, 345)

kara [193]: 1.Kara, siyah **Kır.** *kara* (KTTS, 284; KRS-I, 345) 2. Mürekkep **Kır.** Ø

karabar (F.) [134]: Kehribar **Kır.** Ø

karakçı [193]: Dilenci **Kır.** *karakçı*: Soyguncu, yağmalayıcı (KTTS, 286; KRS-II, 347)

karalık [193]: Karalık **Kır.** *karalık* (KTTS, 286; KRS-I, 348)

karandaş [193]: Bk. **karındaş**

karañgu, karañğı [193]: Karanlık **Kır.** *karañğı* (KTTS, 287; KRS-I, 349)

karar- [194]: Kararmak **Kır.** *karar-* (KTTS, 287; KRS-I, 349)

karav, karov [194]: Tazminat, ücret, ödöl **Kır.** Ø

karavaş [194]: Hizmetçi kız, esire, halayık **Kır.** Ø

karçığa, karçaga [194]: Aladoğan, atmaca **Kır.** *karçığa* (KTTS, 291; KRS-I, 354)

karga- [194]: Lanetlemek, beddua etmek **Kır.** *karga-* (KTTS, 288; KRS-I, 350)

kargaşa [194]: Kavgacı **Kır.** *kargaşa*: Mani, engel (KTTS, 288; KRS-II, 350)

kargışlı, kargışlu [194]: Lanetli, menfur **Kır.** Ø

karı [194]: Yaşlı **Kır.** *karı* (KTTS, 291; KRS-I, 355)

karı [194]: Arşın **Kır.** *karı* (KTTS, 291; KRS-I, 355)

karı- [194]: Yaşlanmak **Kır.** *karı-* (KTTS, 291; KRS-I, 355)

karıl- [194]: Sesi kısılmak **Kır.** Ø

karın [194]: Karın **Kır.** *karın* (KTTS, 292; KRS-I, 356)

karındaş, karandaş [194]: Kardeş **Kır.** *karındaş*: Erkeğin kız kardeşi (KTTS, 292; KRS-I, 356)

karış-, -ur [194]: Karşı koymak, savunmak **Kır.** *karış-* (KRS-I, 356)

karıştur-, -ur [194]: Karıştırmak **Kır.** Ø

karma- [194]: Dokunmak, temas etmek **Kır.** *karma-* (KTTS, 289; KRS-I, 352)

karmala-, -r [194]: Acele etmek **Kır.** *karmala-*: Yakalamak (KTTS, 289; KRS-II, 352)

karov [194]: Bk. **karav**

karsak [194]: Bozkır tilkisi, karsak **Kır.** *karsak* (KTTS, 290; KRS-I, 353)

karşı [194]: Karşı **Kır.** *karşı* (KTTS, 291; KRS-I, 355)

kart [194]: Kart, yaşlı **Kır.** *kart* (KTTS, 290; KRS-I, 353)

kasap (A.) [195]: Kasap **Kır.** *kasap* (KTTS, 293; KRS-I, 357)

kasartka, kasartkı [195]: Kertenkele **Kır.** Ø

kastana (Y. Veya A.) [195]: Kestane **Kır.** Ø

kaş [195]: Kaş **Kır.** *kaş* (KTTS, 297; KRS-I, 362)

kaşa-, kaşı-, kaşır [195]: Kaşımak **Kır.** *kaşı-* (KTTS, 298; KRS-I, 364)

kaşka [195]: Kabak kafalı **Kır.** *kaşka* (KTTS, 298)

kaşrav [195]: Kaşığı **Kır.** Ø

kaşuk [195]: Kaşık **Kır.** *kaşık* (KTTS, 298; KRS-I, 364)

kat [195]: Kat, tabaka **Kır.** *kat* (KTTS, 294; KRS-I, 358)

kati, kattı [195]: Katı, sağlam, kuvvetli **Kır.** *katuu* (KTTS, 295; KRS-I, 360)

katır [195]: Katır **Kır.** *kaçır* (KRS-I, 362)

katiştur-, katişturu [197]: (Şarabı) Karıştırmak, katıştırmak **Kır.** *katiştur-* (KTTS, 296; KRS-I, 361)

katib (?) (A.) [134]: Öğretmen **Kır.** Ø

katifa (A.) [196]: Kadife **Kır.** Ø

katolik (Hır.) [196]: Katolik **Kır.** Ø

karta [196]: Baca **Kır.** Ø

kattı [196]: Bk. **katı**

katulan- [196]: Çabalamak, gayret etmek **Kır.** *katuulan-*: Zorlanmak, sinirlenmek (KTTS, 296; KRS-II, 360)

katun, hatun [196]: Hatun, kadın, hanım **Kır.** *katın* (KTTS, 296; KRS-I, 360)

kavdan [197]: Çorak arazi **Kır.** Ø

kavurkına [197]: Kavurma tavaşı **Kır.** Ø

kavursın [197]: Yazı kalemi **Kır.** Ø

kay, hay [189] : (Soru zamiri kökü) Hangi, nasıl bir... **Kır.** *kay* (KRS-I, 318)

kaya [190]: Kaya **Kır.** Ø

kaygı [190]: Kaygı, tasa **Kır. kaygı** (KTTS, 262; KRS-I, 318)

kaygır- [190]: Kaygılanmak, üzölmek **Kır. kaygılan-** (KTTS, 262; KRS-I, 318)

kayın [191]: Kayınbaba, kaynata **Kır. kayın** (KTTS, 266; KRS-I, 324)

kayın [191]: Bk. **kay**

kayın [191]: Kayın **Kır. kayın** (KTTS, 267; KRS-I, 324)

kayma [190]: Her ne (kim) olursa olsun **Kır. Ø**

kayma- [190]: Bk. **kay(-)**

kayna- [190]: Kaynamak **Kır. kayna-** (KTTS, 263; KRS-I, 320)

kaynat-, -ur [190]: Kaynatmak, pişirmek **Kır. kaynat-** (KTTS, 263; KRS-I, 320)

kayra, kayrı, kayırđ [190]: Geri **Kır. kayra:** Tekrar (KTTS, 264; KRS-I, 320)

kayt-, -ar [190]: Geri dönmek **Kır. kayt-** (KTTS, 265; KRS-I, 323)

kaytar-, kaytarđ [190]: Geri vermek **Kır. kaytar-** (KTTS, 265; KRS-I, 323)

kaz [197]: Kaz **Kır. kaz** (KTTS, 261; KRS-I, 315)

kazan [197]: Kazan **Kır. kazan** (KTTS, 261; KRS-I, 316)

kazgan-, -ır [197]: Kazanmak **Kır. Ø**

kazma [197]: Kazma (bir evin temelini) **Kır. kazuu** (KTTS, 262; KRS-I, 317)

kazna (A.) [197]: Hazine sandığı **Kır. kazına** (KTTS, 262; KRS-I, 318)

kaznaçı (A.T.) [197]: Haznedar **Kır. kazınaçı** (KTTS, 262; KRS-I, 318)

kebek [135]: Kepek **Kır. kebek** (KTTS, 299; KRS-I, 364)

kebel- [135]: Giyinmek **Kır. kebel-:** Hareket etmek, kıvıldamak (KTTS, 299; KRS-I, 364)

keben [135]: Yıgın, öbek **Kır. Ø**

kebensi-, -r [135]: Gürültü etmek, gürlemek, çınlamak, ötmek **Kır. Ø**

kebit [135]: Dükkân, oda **Kır. Ø**

keç-, -r [135]: Geçmek **Kır. keç-** (KTTS, 313; KRS-I, 383)

keç, keçe [135]: Geç **Kır. keç** (KTTS, 313; KRS-I, 383)

keçe, kiçe [135]: Gece **Kır. keçki** (KTSS, 313; KRS-I, 384)

keçiktir- [135]: Geciktirmek, geçiştirmek, saklamak **Kır. keçiktir-** (KTTS, 313; KRS-I, 383)

keçir- [135]: Geçirmek, geçiştirmek, fırsatı kaçırmak **Kır. keçir-** (KTTS, 313; KRS-I, 383)

keçöv [135]: Gevşek, tembel **Kır. Ø**

keger- [135]: Rezil olmak; (ruhen) kirlenmek **Kır. Ø**

kek [136]: Kin **Kır. kek** (KTTS, 302; KRS-I, 367)

kekir- [136]: Geçirmek **Kır. kekir-** (KTTS, 302; KRS-I, 367)

kel-, -ür, -ir [136]: Gelmek **Kır. kel-** (KTTS, 303; KRS-I, 368)

kelepen, keleppe [137]: Miskin, hastalıklı **Kır. Ø**

keli [137]: Havan eli **Kır. Ø**

kelin [137]: Gelin **Kır. kelin** (KTTS, 304; KRS-I, 370)

keltiriş- [137]: Getirmede yardım etmek **Kır. Ø**

keltür-, keltir- [137]: Getirmek **Kır. keltir-** (KTTS, 305; KRS-I, 371)

keme [137]: Gemi **Kır. keme** (KTTS, 305; KRS-I, 371)

kemeç [137]: Mayasız, hamursuz (?) **Kır. Ø**

kemesen [137]: Levha altın **Kır. Ø**

kemir-, kemirri [137]: Kemirmek **Kır.** *kemir-* (KTTS, 305; KRS-I, 372)

kemiş-, -ür [137]: Fırlatmak, atmak **Kır.** Ø

kemişil- [137]: Fırlatılmak, atılmak **Kır.** Ø

kendi [137]: Kendi **Kır.** Ø

kendir [138]: Kendir **Kır.** *kendir* (KTTS, 306; KRS-I, 373)

kenete (M.) [138]: Aniden **Kır.** Ø

keñ [138]: Geniş **Kır.** *keñ* (KTTS, 307; KRS-I, 374)

keñeş [138]: Öğüt **Kır.** *keñeş* (KTTS, 307; KRS-I, 374)

keñeş- [138]: Düşünüp taşınmak **Kır.** *keñeş:* Danışmak, akıl almak, konuşmak (KTTS, 307; KRS-I, 374)

keñlik [138]: Genişlik, enlik **Kır.** *keñdik* (KTTS, 307; KRS-I, 374)

kensi [138]: Kendisi, bizzat **Kır.** Ø

kent [138]: Kent, şehir **Kır.** *kent* (KRS-I, 373)

kepes [138]: Şapka **Kır.** Ø

ker- [139]: Germek **Kır.** *ker-* (KTTS, 309; KRS-I, 376)

kerek [139]: Gerek, gerekli olan **Kır.** *kerek* (KTTS, 309; KRS-I, 377)

kerekli [139]: Gerekli **Kır.** *kerektiüü* (KTTS, 309; KRS-I, 377)

keri [139]: Geri, arkaya **Kır.** *keri* (KTTS, 310; KRS-I, 378)

keril-, -ir [139]: Gerilmek, gerinmek, asılmak **Kır.** *keril-* (KTTS, 310; KRS-I, 378)

keriş [139]: Tartışma, çekişme **Kır.** *keriş* (KRS-I, 378)

kerki [140]: Nacak, küçük balta **Kır.** *kerki* (KTTS, 310; KRS-I, 379)

kermen [140]: Şehir **Kır.** Ø

kerpiç [140]: Kerpiç **Kır.** *kerpiç* (KRS-I, 389)

kersej (F.) [140]: Tembel, uyuşuk **Kır.** Ø

kert-, -er [140]: Kertmek, çentik atmak **Kır.** *kert-* (KTTS, 310; KRS-I, 379)

kertek [140]: Gelin odası, gerdek **Kır.** Ø

kerti, kirti [140]: Doğru, hakiki, gerçek **Kır.** Ø

kertilep, kertlep [140]: Hakiki, doğru, samimi **Kır.** Ø

kertilik [140]: Hakikat **Kır.** Ø

kertir-, -ir [140]: Anlamında olmak, anlamına gelmek **Kır.** Ø

kes- [141]: Kesmek **Kır.** *kes-* (KTTS, 311; KRS-I, 380)

kese [141]: (Kesilmiş) Kesilmiş ekmek **Kır.** Ø

keset- [141]: Şaşırtmak, cesaretini kırmak **Kır.** Ø

keş [141]: Oktan ince ok konulan kap (kubur) **Kır.** Ø

keşene [141]: Mezar höyüğü **Kır.** *keşene:* Kuşak (KRS-I, 384)

keşke (F.) [141]: Keşke **Kır.** Ø

ket-, -er [141]: Gitmek **Kır.** *ket-* (KTTS, 312; KRS-I, 381)

ketan, katan (A.) [141]: Keten **Kır.** Ø

ketir- [142]: Gidermek **Kır.** *ketir-* (KTTS, 312; KRS-I, 382)

key-, kiy-, -er [136]: Giymek **Kır.** *kiy-* (KTTS, 314; KRS-I, 385)

keydir- [136]: Giydirmek **Kır.** *kiygiz-* (KTTS, 314; KRS-I, 385)

keyik [136]: Vahşi, yabani hayvan **Kır.** *kiyik* (KTTS, 314; KRS-I, 385)

keyin- [136]: Giyinmek **Kır.** *kiyin-* (KTTS, 314; KRS-I, 386)

- keyit [136]:** Giysi, elbise **Kır.** *kiyit* (KTTS, 315; KRS-I, 386)
- kez-, -er [142]:** Gezmek **Kır.** *kez-* (KTTS, 301; KRS-I, 366)
- kez (F.) [142]:** Kez, defa **Kır.** Ø
- keziv [142]:** Salgın **Kır.** *kezik* (KTTS, 301; KRS-I, 366)
- kıl- [206]:** Kılmak, yapmak, etmek **Kır.** *kıl-* (KTTS, 394; KRS-I, 484)
- kılı [206]:** Yaratılıştan, yaratılış itibariyle **Kır.** Ø
- kılıç [206]:** Kılıç **Kır.** *kılıç* (KTTS, 398; KRS-I, 488)
- kılıklı, kılıklı [206]:** Kılıklı, belirli bir karaktere sahip olan **Kır.** *kılıktuu*: Şen, şakrak (KTTS, 398; KRS-I, 488)
- kılın- [206]:** Yapılmak, edilmek, kılınmak **Kır.** *kılın-* (KRS-I, 488)
- kımatsız (A.T.) [206]:** Paha biçilemez, çok kıymetli **Kır.** *kimbattu* (KTTS, 398; KRS-I, 489)
- kın [206]:** Kın **Kır.** *kın* (KTTS, 399; KRS-I, 490)
- kına- [207]:** Bk. **kıyna-**
- kınal- [207]:** Eziyet, elem, ıstırap çekmek **Kır.** *kıynal-* (KTTS, 392; KRS-I, 480)
- kıncır [207]:** Şaşı gözlü **Kır.** Ø
- kıyır [207]:** Eğri, kambur **Kır.** *kıyır* (KTTS, 400; KRS-I, 492)
- kıptı [207]:** Makas **Kır.** *kıpçuur* (KRS-I, 492)
- kırgıy [207]:** Atmaca kuşu **Kır.** *kırgıy* (KTTS, 401; KRS-I, 494)
- kırhma [207]:** Kırkılmış koyun pöstekisi **Kır.** *kırkma*: Kırpılmış (KTTS, 402; KRS-I, 495)
- kırıl- [207]:** Ölmek, gebermek, kırılmak **Kır.** *kırıl-* (KTTS, 404; KRS-I, 497)

kırk-, -ar [207]: Kırkmak **Kır.** *kırk-* (KTTS, 402; KRS-I, 495)

kırlış-, -ır [207]: Kavga etmek, hırlaşmak **Kır.** Ø

kırlov [207]: Yırtık, yarık **Kır.** Ø

kırmızı [207]: Kırmızı **Kır.** *kırmızı* (KTTS, 403; KRS-I, 496)

kırov [207]: Kırağı **Kır.** *kıroo* (KTTS, 403; KRS-I, 496)

kıs-, -ar [207]: Kısmak, sıkıştırmak **Kır.** *kıs-* (KTTS, 404; KRS-I, 498)

kısga, kıska, kıhsa [207]: Kısa **Kır.** *kıska* (KTTS, 404; KRS-I, 498)

kıskaç [208]: Kıskaç, kerpeten **Kır.** *kıskıç* (KTTS, 404; KRS-I, 498)

kıskalık [208]: Kısalık **Kır.** *kıskalık* (KRS-I, 498)

kısta-, -r [208]: Sıkıştırmak, kilitlemek **Kır.** *kısta-* (KTTS, 404; KRS-I, 498)

kıstalış-: [208] Birbiriyle sıkışmak **Kır.** *kıstalış-* (KRS-I, 498)

kıstrak [208]: Kısrak **Kır.** *kısırak* (KTTS, 405; KRS-I, 498)

kış [208]: Kış **Kır.** *kış* (KTTS, 407; KRS-I, 501)

kışla-, -r [208]: Kışlamak, kışı geçirmek **Kır.** *kışta-* (KTTS, 407; KRS-I, 501)

kıyna-, kına-, -ır [205]: Eziyet etmek, ıstırap vermek, elem çektirmek **Kır.** *kıyna-* (KTTS, 391; KRS-I, 480)

kız [208]: Kız **Kır.** *kız* (KTTS, 386; KRS-I, 476)

kız-, -ar [208]: Kızmak, alevlenmek **Kır.** Ø

kızar- [208]: Kızarmak (kırmızı renge bürünmek) **Kır.** *kızar-* (KTTS, 387; KRS-I, 477)

kızgan- [208]: Hasis, pinti olmak **Kır.** *kızgan-* (KTTS, 387; KRS-I, 477)

kızgançı [208]: Hasis, pinti **Kır.** *kızganıç* (KTTS, 387; KRS-I, 477)

- kızıl [208]:** Kızıl **Kır.** *kızıl* (KTTS, 389; KRS-I, 478)
- kibi [142]:** Gibi **Kır.** Ø
- kibrit (A.) [142]:** Kibrit **Kır.** Ø
- kiçe [142]:** Bk. **keçe**
- kiçi [142]:** Küçük **Kır.** *kiçi* (KTTS, 319; KRS-I, 389)
- kiçi- [142]:** Gidişmek, kaşınmak **Kır.** Ø
- kilim (F.) [142]:** Kilim **Kır.** *kilem* (KTTS, 315; KRS-I, 386)
- kim [143]:** Kim **Kır.** *kim* (KTTS, 315; KRS-I, 387)
- kinde [148]:** Sonra, daha sonra **Kır.** *kiyin* (KTTS, 314; KRS-I, 386)
- kindik [148]:** Göbek **Kır.** *kindik* (KTTS, 315; KRS-I, 387)
- kir-, -er [148]:** Girmek, içeri girmek **Kır.** *kir-* (KTTS, 316; KRS-I, 388)
- kiras [148]:** Kiraz **Kır.** Ø
- kirde [148]:** Pasta **Kır.** Ø
- kireç, kreç (F.):** Kireç **Kır.** Ø
- kirik- [148]:** Uymak, bağlamak **Kır.** Ø
- kiriv [148]:** Bk. **kriv**
- kirpi [148]:** Kirpi **Kır.** *kirpi* (KTTS, 318; KRS-I, 389)
- kirti [148]:** Bk. **kerti**
- kiş [148]:** Samur **Kır.** *kiş* (KTTS, 319; KRS-I, 390)
- kişen [149]:** Atın ayağına vurulan zincir **Kır.** *kişen* (KTTS, 319; KRS-I, 390)
- kişi, kşi [149]:** Kişi, insan **Kır.** *kişi* (KTTS, 319; KRS-I, 390)

kişine-, kişne- [149]: Kişnemek **Kır.** *kişene-* (KTTS, 319; KRS-I, 390)

kitira (Tic) [149]: Kitre ağacı **Kır.** Ø

kiy-[142]: Bk. **key-**

kiyiz [142]: Keçe **Kır.** *kiyiz* (KTTS, 314; KRS-I, 385)

kizlen- [149]: Gizlenmek **Kır.** Ø

klıç [197]: Bk. **kılıç**

kobar-, kopar-, -ur [197] : Kurmak, inşa etmek **Kır.** Ø

kobuzcı [198]: Çalgıcı, kopuz çalan kişi **Kır.** *komuzçu* (KTTS, 328; KRS-I, 400)

koca (F.) [198]: Koca, bey **Kır.** *koco* (KTTS, 321; KRS-I, 392)

koçkar [198]: Koç **Kır.** *koçkor* (KTTS, 338; KRS-I, 410)

kol [198]: Kol, el **Kır.** *kol* (KTTS, 323; KRS-I, 395)

kol-, -ar [199]: Rica etmek **Kır.** Ø

kolan [199]: Kolan **Kır.** *oloy* (KTTS, 463; KRS-II, 67)

koltuk [199]: Koltuk **Kır.** *koltuk* (KTTS, 325; KRS-I, 398)

kom [199]: Dalga **Kır.** *kom*: Deve semeri (KTTS, 326; KRS-I, 399)

kon- [199]: Konmak, bırakmak **Kır.** *kon-* (KTTS, 328; KRS-I, 400)

konakla-, -r [199]: Konaklamak **Kır.** *konokto-* (KTTS, 329; KRS-I, 401)

konaklık [199]: Konaklık **Kır.** Ø

konç [199]: Bacak, baldır **Kır.** *konç* (KTTS, 331; KRS-I, 403)

kondrok (F. veya Y.) [199]: Tütsü **Kır.** Ø

kondur-, kondurı [199]: Barındırmak, yerleştirmek, kondurmak **Kır.** *kondur-* (KTTS, 329; KRS-I, 400)

koğrañ-, -ır [199]: Sokranmak, kendi kendine mırıldanmak **Kır. Ø**

koğrov[200]: Çıngırak, zil, küçük çan **Kır. koğuroo** (KTTS, 331; KRS-I, 403)

koñşı, koñşu [199]: Komşu **Kır. koñşu** (KTTS, 331; KRS-I, 404)

konuş [199]: Konut, oturulan ev **Kır. konuş** (KTTS, 330; KRS-I, 402)

kop-, hop- [200]: Çıkmak, kalkmak, yükselmek, yeniden dirilmek **Kır. kop-** (KRS-I, 405)

kopar- [200]: Bk. **kobar-**

kopmaklık [200]: Ölümünden sonra dirilmek **Kır. Ø**

kopsa- [200]: İlahiler söylemek **Kır. Ø**

kopuzcı [200]: Bk. **kohuzcı**

korgaşın [200]: Kurşun (maden) **Kır. korgoşun** (KTTS, 334; KRS-I, 406)

korguy [200]: Bülbül **Kır. Ø**

kork-, korh- [200]: Korkmak **Kır. kork-** (KTTS, 334; KRS-I, 407)

korku [200]: Korku **Kır. korku** (KRS-I, 407)

korkunç [200]: Korkunç **Kır. korkunuç** (KTTS, 334; KRS-I, 407)

korkut- [200]: Korkutmak **Kır. korkut-** (KTTS, 335; KRS-I, 407)

koşıcı[201]: Koşma, yazan, âşık, şair **Kır. koşokçu** (KTTS, 339; KRS-I, 411)

koşıl- [201]: Koşulmak, birisiyle bağlanmak **Kır. koşul-** (KTTS, 339; KRS-I, 412)

kotur [201]: Yara üstündeki kabul **Kır. kotur** (KTTS, 338; KRS-I, 410)

kov [201]: Kor, külün altındaki ateş **Kır. Ø**

kovah [201]: Kepek, kabuk, pul **Kır. Ø**

kovan-, hovan- [201]: Sevinmek, kıvanç duymak **Kır. kuban-** (KTTS, 355; KRS-I, 435)

kovanç [201]: Kıvanç, sevinç **Kır. kubaniç** (KTTS, 355; KRS-I, 435)

kovat (A.) [201]: Kuvvet **Kır. kubat** (KTTS, 355; KRS-I, 436)

kovra [201]: Ekin sapı, saman **Kır. kuuray** (KTTS, 368; KRS-I, 455)

kovun, huvun [201]: Kavun **Kır. koon** (KTTS, 332; KRS-I, 405)

kovuş [201]: Boş, boşluk **Kır. Ø**

kovuş- [201]: Kavuşmak, birleşmek **Kır. kooş-** (KTTS, 333; KRS-I, 405)

koy-, -ar [198]: Koymak, bırakmak **Kır. koy-** (KTTS, 322; KRS-I, 393)

koy [198]: Koyun **Kır. koy** (KTTS,322; KRS-I, 393)

koyan [198]: Tavşan **Kır. koyon** (KTTS, 321; KRS-I, 391)

koygaş- [198]: Koyun koyuna uyumak **Kır. Ø**

koymiç [198]: Kuyruk kemiği **Kır. kuymulçak** (KTTS, 357; KRS-I, 438)

koyul- [198]: Koyulmak **Kır. koyul-** (KTTS, 369; KRS-I, 457)

koz, hoz [202]: Ceviz **Kır. Ø**

kozgalış-, -ır [202]: Karıştırmak, karıştırarak aramak **Kır. Ø**

kozi [202]: Kuzu **Kır. kozu** (KTTS, 322; KRS-I, 392)

köbelek [149]: Kelebek **Kır. köpölök** (KTTS, 349; KRS-I, 426)

köbö- [149]: Kabartmak, artmak **Kır. Ø**

köç- [149]: Göçmek **Kır. köç-** (KTTS, 352; KRS-I, 433)

köçür- [150]: Göçürmek **Kır. köçür-** (KTTS, 353; KRS-I, 434)

kögen [150]: Halat, urgan **Kır. kögön** (KTTS, 340; KRS-I, 414)

kögüs, kövüs [150]: Göğüs **Kır. Ø**

kök [150]: Kök **Kır. Ø**

kök [150]: 1.Gök 2.Mavi **Kır. kök** (KTTS, 343; KRS-I, 417)

kökre-, -r [150]: Kükremek, gürlemek **Kır. kürkürö-** (KTTS, 379; KRS-I, 470)

köl [150]: Göl **Kır. köl** (KTTS, 345; KRS-I, 419)

kölege [150]: Gölge **Kır. kölökö** (KTTS,345; KRS-I, 420)

köm [151]: Bk. **köp**

köm- [151]: Gömmek **Kır. köm-** (KTTS, 346; KRS-I, 421)

kömiş [151]: Bk. **kümüş**

kömül- [151]: Gömülmek **Kır. kömül-** (KTTS, 346; KRS-I, 422)

kömüldrük [151]: Gömüldürük, göğüs kemeri **Kır. Ø**

kömür [151]: Kömür **Kır. kömür** (KTTS, 346; KRS-I, 422)

kön- [151]: Bk. **kün-**

könçek [151]: Don, pantolon **Kır. könçök** (KTTS, 347; KRS-I, 423)

könder-, -ir [151]: Doğrultmak, düzeltmek **Kır. Ø**

köne suvu, köne suvu [151]: Civa **Kır. Ø**

könel- [151]: Bir şeye kabiliyetli olmak **Kır. Ø**

könen- [151]: Tatmin olmak, memnun kalmak **Kır. Ø**

köni, könü [151]: Doğru, adil, dürüst **Kır. Ø**

könlü [153]: Gönüllü olarak **Kır. könyüldüü** (KTTS, 348; KRS-I, 424)

köñül [152]: Gönül **Kır. köñül** (KTTS, 347; KRS-I, 423)

könülük, könilik[152]: Adalet **Kır. Ø**

köp [153]: Çok, daha çok **Kır. köp** (KTTS, 349; KRS-I, 426)

köprü [153]: Köprü **Kır. köprü** (KTTS, 349; KRS-I, 427)

köptelük (F.T.) [153]: Undan ve etten yapılan bir yemek **Kır. Ø**

kör (F.) [153]: Mezar **Kır. kör** (KTTS, 349; KRS-I, 427)

kör (F.) [153]: Kör **Kır. kör** (KTTS, 349; KRS-I, 427)

kör-, -er [153]: Görmek, bakmak **Kır. kör-** (KTTS, 349; KRS-I, 427)

körgüz-, -ür [154]: Göstermek, açıklamak, anlatmak **Kır. körgöz-** (KTTS, 349; KRS-I, 428)

körk [154]: Güzellik **Kır. körk** (KTTS, 350; KRS-I, 428)

körklü, körkl [154]: Güzel **Kır. körklü** (KTTS, 350; KRS-I, 429)

körksizlik [154]: Çirkinlik **Kır. Ø**

körksüz, körküsüz [155]: Çirkin **Kır. Ø**

körle-, -er [155]: Horlamak, horuldamak **Kır. Ø**

körövül [155]: Set, duvar **Kır. Ø**

körpe [155]: Kuzu pöstekisi, körpe **Kır. körpe** (KTTS, 350; KRS-I, 429)

körük [155]: Körük **Kır. körük** (KTTS, 351; KRS-I, 428)

körümli [155]: Güzel, gösterişli **Kır. Ø**

körün-, -ür [155]: Görünmek **Kır. körün-** (KTTS, 351; KRS-I, 430)

körövse- [155]: Görmeyi arzulamak **Kır. Ø**

kösöv [155]: Ocak demiri **Kır. Ø**

kösül- [155]: Uzanamak **Kır. Ø**

kösürükle- [155]: Atın ayağına zincir takmak **Kır. Ø**

köşegen [155]: Dantelalı yatak perdesi **Kır. köşögö** (KTTS, 353; KRS-I, 434)

köt [155]: Göt, kıç **Kır. köt** (KRS-I, 431)

kötür-, köter-, -ir [156]: Kaldırmak, alıp götürmek **Kır. kötör-** (KTTS, 351; KRS-I, 432)

kötürem [156]: Zayıf, cılız **Kır. kötöröm** (KRS-I, 432)

kötürül- [156]: Kaldırmak **Kır. kötörül-** (KTTS, 352; KRS-I, 432)

kötürülmüş [156]: Kaldırılmış **Kır. Ø**

kövlek [156]: Gömlek **Kır. köynök** (KTTS, 343; KRS-I, 417)

kövrük [156]: Kükürt **Kır. kükürt** (KTTS, 373; KRS-I, 462)

kövüs: Bk. kögüs

köydür- [150]: Bk. küydür-

köyöv: Bk. küyegü

köz [156]: “*könü*” kelimesini pekiştiren ön ad **Kır. Ø**

köz [156]: Göz **Kır. köz** (KTTS, 341, KRS-I, 414)

közsiz [157]: Kör **Kır. közsüz** (KTTS, 343)

kreç [157]: Bk. kireç

kristiyan (Hrs.) [157]: Hıristiyan **Kır. hristian** (KTTS, 670; KRS-II, 330)

kriv [157]: Kenar, ufuk **Kır. Ø**

kşi [157]: Bk. kişi

kuburçuk [202]: Kutu **Kır. Ø**

kuç-, -ar [202]: Kucaklamak **Kır. kuçakta-** (KTTS, 368; KRS-I, 456)

kul [202]: Kul, köle **Kır.** *kul* (KTTS, 358; KRS-I, 439)

kula (?) [202]: Tamamen, büsbütün **Kır.** Ø

kulak [202]: Kulak **Kır.** *kulak* (KTTS, 358; KRS-I, 440)

kulluk [203]: Kulluk, kölelik **Kır.** *kulduk* (KTTS, 359; KRS-I, 439)

kullukçı [203]: Hizmetçi **Kır.** *kulçuluk* (KTTS, 360; KRS-I, 443)

kulunla- [203]: Bereket saçmak **Kır.** *kulunda-*: Tay doğurmak (KTTS, 360; KRS-II, 443)

kum [203]: Kum **Kır.** *kum* (KTTS, 360; KRS-I, 444)

kuma [203]: Kuma, nikahsız kadın **Kır.** Ø

kumartkı [203]: Vasiyet, miras, geride kalan **Kır.** Ø

kun [203]: Güç, kuvvet, kudret **Kır.** Ø

kur [203]: Kemer, kuşak **Kır.** *kur* (KTTS, 362; KRS-I, 447)

kur-, -ar [203]: Kurmak, düzenlemek **Kır.** *kur-* (KTTS, 362; KRS-I, 447)

kurban (A.) [203]: Kurban **Kır.** *kurman* (KTTS, 364; KRS-I, 448)

kurç [203]: Çelik **Kır.** *kurç* (KTTS, 365; KRS-I, 451)

kurgak [204]: Kurak **Kır.** *kurgak* (KTTS, 363; KRS-I, 448)

kurgan [203]: Kurgan, mezar büyüğü **Kır.** Ø

kurla [204]: Defa **Kır.** Ø

kursak [204]: Kursak, mide **Kır.** *kursak* (KTTS, 364; KRS-I, 449)

kurşovla- [204]: Kemerle bağlamak, sarmak **Kır.** Ø

kurt [204]: Kurt, solucan **Kır.** *kurt* (KTTS, 364; KRS-I, 450)

kurkta [204]: Yaşlı kadın **Kır.** Ø

kuru [204]: Kuru **Kır.** *kuru* (KRS-I, 450)

kurulta [204]: Kurultay **Kır.** Ø

kurum [204]: Kurum, is **Kır.** *kurum* (KRS-I, 451)

kus-, -ar [204]: Kusmak **Kır.** *kus-* (KTTS, 365; KRS-I, 452)

kustun-, -ar [204]: Sık ve şiddetli nefes almak için içini çekmek, inlemek **Kır.** Ø

kuş [204]: Kuş **Kır.** *kuş* (KTTS, 369; KRS-I, 456)

kutkar-, kuthar- [205]: Kurtarmak, serbest bırakmak **Kır.** *kutkar-* (KTTS, 366; KRS-I, 452)

kutkaruvsa- [205]: Kurtarılmayı beklemek **Kır.** Ø

kutlu [204]: Kutlu **Kır.** *kuttuu* (KTTS, 366; KRS-I, 453)

kuttul-, kutul-, -ur [205]: Kurtarılmak, kurtulmak **Kır.** *kutul-* (KTTS, 366; KRS-I, 453)

kutuluş [205]: Kurtuluş **Kır.** Ø

kutur- [205]: Hiddetlenmek, çıldırmak, kudurmak **Kır.** *kutur-* (KTTS, 366; KRS-I, 453)

kuv [205]: Soluk, uçuk sarı **Kır.** *kuu* (KTTS, 366; KRS-I, 455)

kuv [205]: Kof, boş **Kır.** Ø

kuvuh [205]: Kovuk, süprüntü **Kır.** Ø

kuyaş [202]: Güneş **Kır.** Ø

kuyşkan [202]: Kuskun, atın kuyruğunun altından geçen kayış **Kır.** *kuyuşkan* (KTTS, 369; KRS-I, 457)

kuyruh [202]: Kuyruk **Kır.** *kuyruk* (KTTS, 357; KRS-I, 438)

kuyu [202]: Kuyu **Kır.** *kuduk* (KTTS, 356; KRS-I, 437)

kübe [157]: Örne, zırh **Kır. Ø**

küç [157]: Güç, kuvvet; gayret, çaba; zor **Kır. küç** (KTTS, 383; KRS-I, 473)

küçe-, -r [157]: Zorlamak, baskı yapmak **Kır. küçö-** (KTTS, 383; KRS-I, 474)

küçen- [157]: Zorlanmak **Kır. küçön-** (KTTS, 383; KRS-I, 474)

küçlü [157]: Güçlü **Kır. küçtüü** (KTTS, 384; KRS-I, 474)

kügürçin [157]: Güvercin **Kır. kögüçkön** (KTTS, 341; KRS-I, 414)

kükel (M.) [158]: (göven, göğem) Yabani erik **Kır. Ø**

kül-, -er [158]: Gülmek **Kır. kül-** (KTTS, 373; KRS-I, 463)

külaf [158]: Bk. **gülaf**

külik [158]: Çabuk, enerjik **Kır. külük** (KTTS, 374; KRS-I, 464)

külte-beg [158]: Burmalı, karışık şerit, çelenk, yumak **Kır. Ø**

kültkün [158]: Gülüş, gülme **Kır. külkü** (KTTS, 373; KRS-I, 463)

kümüş, kümiş, kömiş [158]: Gümüş **Kır. kümüş** (KTTS, 374; KRS-I, 465)

kün [158]: 1.Güneş 2.Gün **Kır. kün** (KTTS, 374; KRS-I, 465)

kün-, -er [159]: İtiraf etmek, kabul etmek **Kır. Ø**

künj [159]: Esire, cariyeye **Kır. küñ** (KTTS, 377; KRS-I, 467)

küni [159]: Bir erkekle nikâhsız yaşayan kadın **Kır. küñü** (KTTS, 376; KRS-I, 467)

künilemek[159]: Kıskanma **Kır. küñülö** (KTTS, 377; KRS-I, 467)

künüçi [159]: Kıskanç **Kır. küñüçül** (KTTS, 377; KRS-I, 467)

küre (F.) [159]: İzabe fırını, maden eritme fırını, döküm ocağı **Kır. Ø**

kürek [159]: Kürek **Kır. küörök** (KTTS, 379; KRS-I, 470)

kürük [159]: Bk. **körük**

küsemek [159]: Arzu, istek **Kır. köksö** (KTTS, 344; KRS-I, 418)

küsen-, -ür [159]: Arzulamak, bir şeyi fazla istemek **Kır. köksö-** (KTTS, 344; KRS-I, 418)

küsenç [159]: Arzu, hasret, talep **Kır. Ø**

küşen-[160]: Tekrarlamak, **Kır. Ø**

küt-, -er [160]: Gütmek, otlatmak **Kır. küt-** (KTTS, 381; KRS-I, 472)

kütöv [160]: Otlak, mera **Kır. Ø**

kütövçi [160]: Çoban **Kır. Ø**

küvezlü [160]: Gururlu **Kır. Ø**

küvür- [160]: Yönelmek, doğrultmak **Kır. Ø**

küy-, -er [157]: Bir şey beklemek **Kır. küt-** (KTTS, 381; KRS-I, 472)

küydür-, köydür-, küydürü, köydürü [158]: Yakmak, ateşlemek **Kır. küydür-** (KTTS, 371; KRS-I, 460)

küyegü, küyöv [158]: Güvey **Kır. küyöö** (KTTS, 371; KRS-I, 461)

küyge [158]: Bekleyen **Kır. küygön** (KRS-I, 460)

küygelek [158]: Hoppa, hafif meşrep **Kır. Ø**

küyöv [158]: Bk. **küyegü**

küz [160]: Sonbahar **Kır. küz** (KTTS, 370; KRS-I, 459)

küzen [160]: Sansar **Kır. küzön** (KTTS, 370; KRS-I, 459)

küzgü [160]: Ayna **Kır. küzgü** (KTTS, 370; KRS-I, 459)

2.12 -L-

laal (A.) [160]: Badakşan yakutu, yakut **Kır.** *laal* (KRS-II, 5)

laçato [160]: Bir çeşit çizgili örtü **Kır.** Ø

lahab (A.) [161]: Lakap, takma ad **Kır.** *lakap* (KTTS, 409; KRS-II, 5)

lahan(F.) [161]: Leğen, vaftiz leğeni **Kır.** *ilegen* (KTTS, 448; KRS, I, 299)

lak (Tic.) [161]: Vernik **Kır.** Ø

last (Tic.) [161]: Ham ipek **Kır.** Ø

layh (A.) [161]: Layık, uygun **Kır.** *ılayık* (KTTS, 746; KRS-II, 429)

leğger (Tic.) [161]: Çapa, gemi çapası **Kır.** Ø

limen (Y.) [161]: Liman **Kır.** Ø

limon (Tic.) [161]: Limon **Kır.** *limon* (KTTS, 411; KRS-II, 6)

2.13 -M-

-ma [161]: Bk. -mü

maacun (A.) [161]: Macun **Kır.** Ø

maana (A.) [161]: Tarz, karakter **Kır.** *maana*: Anlam (KTTS, 412; KRS-II, 8)

maçı [161]: Erkek kedi **Kır.** Ø

magar (F.) [161]: Belki (meğer) **Kır.** Ø

magat (M.) [161]: Muhakkak, şüphesiz, gerçekten **Kır.** Ø

magut (?) [162]: Bk. **mamuh**

mahak (A.) [162]: Mihenk **Kır.** Ø

mahsıt (A.) [162]: Maksat **Kır.** *maksat* (KTTS, 416; KRS-II, 13)

- mahta-, -r [162]:** Övmek, methetmek **Kır. makta-** (KTTS, 416; KRS-II, 13)
- makala (mahala?) [163]:** Yer, meydan **Kır. makala:** Makale (KTTS, 416; KRS-II, 13)
- malaham (F.) [162]:** Melhem **Kır. malaam** (KTTS, 417; KRS-II, 14)
- mamuh (manguh?):** Pamuk **Kır. mamık:** Kuş tüyü (KTTS, 418; KRS-II, 16)
- man-, -ar [162]:** İçine daldırmak **Kır. Ø**
- manaysız [162]:** Sınırsız, hudutsuz, ölçüsüz **Kır. Ø**
- mañdanus (Y.) [162]:** Maydanoz **Kır. Ø**
- mañlay (M.) [162]:** Alın **Kır. mañday** (KTTS, 419; KRS-II, 17)
- mañra- [163]:** Melemek **Kır. maara-** (KTTS, 413; KRS-II,)
- manguh(?) [163]:** Bk. **mamuh**
- mankakak [162]:** Mankafa, uyuşuk **Kır. Ø**
- manna (Hrs.) [162]:** Kudret helvası **Kır. Ø**
- marcand (A.) [163]:** Mercan **Kır. marcan** (KTTS, 420; KRS-II, 19)
- marcumak (F.) [163]:** Mercimek **Kır. Ø**
- marul (Y.) [163]:** Marul **Kır. Ø**
- maskara (A.) [163]:** Maskara, soytarı **Kır. maskara** (KTTS, 421; KRS-II, 20)
- maşa [163]:** Maşa **Kır. Ø**
- matel (A.) [163]:** Bilmece **Kır. Ø**
- mayan [162]:** Başlıca, esas olarak **Kır. Ø**
- maydan (A.) [162]:** Meydan, düzlük **Kır. maydan** (KTTS, 415; KRS-II, 11)
- maymun (A.) [162]:** Maymun **Kır. maymıl** (KTTS, 415; KRS-II, 12)

meçele [163]: Sert kabuk **Kır. Ø**

medet (A.) [163]: Medet, yardım **Kır. medet** (KTTS, 426; KRS-II, 22)

men [163]: Ben **Kır. men** (KTTS, 426; KRS-II, 24)

men [164]: İsim olarak **Kır. Ø**

meñ [164]: Beyin **Kır. mee** (KTTS, 447; KRS-II, 49)

meñü, meñi [164]: Ebedi **Kır. mañgi** (KTTS, 419; KRS-II, 25)

meñüdeş [164]: Başka birisi ile ebedi olan **Kır. Ø**

meñülük, meñilük, meñülik [164]: Ebedilik, ebediyet **Kır. mañgılık** (KRS-II, 17)

meyiz [163]: Yüz, çehre **Kır. Ø**

mih [167]: Mıh, çivi **Kır. mık** (KTTS, 444; KRS-II, 46)

-mi [164]: Bk. -mü

mihir (F.) [164]: Aşk, iştıyak duyma **Kır. Ø**

min-, -er [165]: Binmek **Kır. min-** (KTTS, 429; KRS-II, 28)

miñ [165]: Bin (1000) **Kır. miñ** (KTTS, 430; KRS-II, 29)

miret (A.) [165]: Miras **Kır. miras** (KTTS, 439; KRS-II, 48)

miron, mirron (Hrs) [165]: Melhem **Kır. Ø**

miskin [165]: Miskin, zavallı, sefil **Kır. miskin** (KTTS, 430; KRS-II, 29)

mişmiş (A.) [165]: Mişmiş, kayısı **Kır. Ø**

miyançi (F.) [164]: Titiz, müşkülpesent **Kır. Ø**

mohdak (M.) [165]: Küt, kör **Kır. Ø**

mohor (F.) [165]: Mühür **Kır. möör** (KRS-II, 33)

mohorla-, -r (F.T) [165]: Mühürlemek **Kır. Ø**

molla (A.) [165]: Molla, hoca **Kır. moldo** (KTTS, 432; KRS-II, 31)

mondobarı(?) [165]: Bir çeşit çizgili bez **Kır. Ø**

-mu [165]: Bk. -mü

muhtaç (A.) [165]: Muhtaç **Kır. muktaç** (KRS-II, 37)

muna [165]: (İşaret kelimesi) Şuraya bak **Kır. mina** (KTTS, 445; KRS-II, 47)

munça [165]: O kadar çok **Kır. minça** (KTTS, 446; KRS-II, 48)

munçagina [166]: Biraz (buncacık, buncacık) **Kır. Ø**

munda, mundan, muni, muniş, muşar [166]: Bk. **bu**

munduz [166]: Saf, temiz **Kır. Ø**

muğra- [166]: Kükremek, bağırmak, böğürmek **Kır. möörö-** (KTTS, 436; KRS-II, 36)

murad (A.) [166]: Murat, hedef **Kır. murat** (KTTS, 439; KRS-II, 40)

murdar (F.) [166]: Murdar, kokmuş, çürük **Kır. murdar** (KRS-II, 40)

murrançılık [166]: İffetsizlik **Kır. Ø**

murvat (A.) [166]: Mürüvet **Kır. Ø**

-mü; -mi, -mı, -ma [166]: Soru takısı: -mı, -mü, -mu, -ma **Kır. -bi, -bu, -bü**

mülkre-, mülkle-, -r (A.T.) [167]: Miras edinmek **Kır. Ø**

müñüş [167]: Köşe, aç **Kır. Ø**

müz [167]: Boynuz **Kır. müyüz** (KTTS, 441; KRS-II, 43)

2.14 -N-

naal (A.) [167]: Nal **Kır. naalı** (KTTS, 448; KRS-II, 50)

naamatlu (A.T) [167]: Nimetli, sevgi değeri, sevgili **Kır. Ø**

nafas (A.) [167]: Nefes, soluk **Kır. Ø**

nak (Tic.) [167]: Altın sırmalı bir kumaş türü **Kır. Ø**

nakara (A.) [167]: Köçek (çengi) zili **Kır. Ø**

nakş (A.) [167]: Nakış, resim **Kır. Ø**

nakşla-, -r [168]: Nakşetmek, resmetmek **Kır. Ø**

nakt (naht?) (A.) [168]: Nakit para **Kır. nak** (KTTS, 449; KRS-II, 51)

narangi (F.) [168]: Narenci, portakal **Kır. Ø**

nardan (F.) [168]: Nar **Kır. anar** (KTTS, 51; KRS-I, 56)

narinç (F.) [168]: Narenç, portakal **Kır. Ø**

naşic (nasiç?) (Tic.) [168]: Altın sırmalı ve incili bir kumaş türü **Kır. Ø**

ne [168]: Ne **Kır. ne, emne** (KTSS, 452; KRS-II, 55)

ne (F.) [168]: (Olumsuz bir fiilin pekiştirilmesi) Ne **Kır. Ø**

neçe [168]: Ne çok, ne kadar çok **Kır. neçe** (KTTS, 452; KRS-II, 56)

neçik [169]: Nasıl, gibi **Kır. neçik** (KRS-II, 56)

nek [171]: Niçin, hangi sebepten **Kır. Ø**

neme [171]: Şey, nesne, herhangi bir şey **Kır. neme** (KRS-II, 56)

net-, ne et- [172]: Ne etmek **Kır. net-** (KRS-II, 56)

nezik (F.) [172]: Nazik **Kır. nazik** (KTTS, 449; KRS-II, 51)

nil (F.) [172]: Çivit **Kır. Ø**

nişan (F.) [172]: Nişan, alâmet **Kır. Ø**

nişanla- (F.T.) [172]: Nişanlamak, bellik koymak **Kır.** Ø

nizam (A.) [172]: Örnek, kıyas **Kır.** Ø

nohut (F.) [172]: Nohut **Kır.** *nokot* (KTTS, 453; KRS-II, 57)

nokta (F.) [172]: An **Kır.** Ø

nokta (M.) [172]: Nokta **Kır.** Ø

nouma ? [172]: Portakal **Kır.** Ø

nöger (M.) [172]: Yoldaş, arkadaş, çağdaş **Kır.** *nökör*: Uşak, hizmetçi (KTTS, 454; KRS-II, 58)

nur (M.) [172]: Nur, ışık **Kır.** *nur* (KTTS, 454; KRS-II, 58)

2.15 -O-

o [172]: (Nida) ooo! **Kır.** *o* (KTTS, 455; KRS-II, 59)

oba (M.) [173]: Tepe **Kır.** *obo* (KTTS, 455; KRS-II, 60)

oçak [173]: Oğlan **Kır.** *oçok* (KTTS, 470; KRS-II, 85)

oğlan [173]: Oğlan, yardımcı, hizmetçi **Kır.** *ulan* (KTTS, 645; KRS-II, 311)

ogrı, ogur [173]: Hırsız **Kır.** *uuru* (KTTS, 462; KRS-II, 312)

ogrula-, ogurla [173]: Çalmak **Kır.** *uurda-* (KTTS, 651; KRS-II, 311)

ogul, ovul [173]: Oğul **Kır.** *uul* (KTTS, 651; KRS-II, 311)

ogulak [174]: Oğlak **Kır.** Ø

ogur [174]: Bk. **ogrı**

ogut-, -ur [174]: Eğitmek, okutmak **Kır.** *okut-* (KTTS, 461; KRS-II, 66)

oh [174]: Ok **Kır.** *ok* (KTTS, 460; KRS-II, 65)

oh [174]: Bk. **ok**

ohçı [174]: Okçu **Kır.** *okçu* (KRS-II, 66)

ok, oh[174]: Kendinden önce gelen kelimeyi vurgulayan ek **Kır.** Ø

okşa-, oşka-, ovşa-, -r [178]: Bir şeye uymak, benzemek **Kır.** *okşo-* (KTTS, 462; KRS-II, 66)

okşaş- [178]: Birbirine benzemek **Kır.** *okşoş-* (KTTS, 462; KRS-II, 66)

okşaş, ohşaş, uvşaş [178]: Benzerlik **Kır.** *okşoş* (KTTS, 462; KRS-II, 66)

okşat- [178]: Alışmak, intibak etmek **Kır.** Ø

okt (A.) [178]: Zaman, vakit **Kır.** *ubakıt* (KTTS, 641; KRS-II, 298)

oku-, -r [179]: Okumak **Kır.** *oku-* (KTTS, 461; KRS-II, 65)

ol [175]: (İşaret zamiri) O **Kır.** *ol* (KRS-II, 66)

olça (M.) [177]: Savaş ganimeti **Kır.** *olco* (KTTS, 462; KRS-II, 67)

oltur-; olturu [177]: Oturmak **Kır.** *oltur-* (KTTS, 463; KRS-II, 68)

olturguç [177]: Koltuk, sandalye **Kır.** *olturguç* (KRS-II, 68)

olturguz- [177]: Oturmak **Kır.** *olturguz-* (KRS-II, 68)

olturt- [177]: Oturtmak **Kır.** *olturt-* (KRS-II, 68)

oñ [177]: Sağ taraf **Kır.** *oñ* (KTTS, 464; KRS-II, 70)

oñ- [177]: Sararıp solmak **Kır.** *oñ-* (KTTS, 464; KRS-II, 70)

oñal- [178]: İyileşmek, düzelmek **Kır.** *oñdo-* (KTTS, 465; KRS-II, 70)

oñalt- [178]: İyileştirmek, düzeltmek **Kır.** *oñdot-* (KTTS, 465; KRS-II, 70)

oñlık [178]: Şifa, sağlık, selamet **Kır.** Ø

opea [178]: Bk. **közsiz**

oprak [178]: Elbise **Kır.** Ø

or [179]: Çukur, hendek **Kır. or** (KTTS, 470; KRS-II, 78)

orbu [179]: Taş fırlatan sapan **Kır. Ø**

orda [179]: Belediye (?), köy yeri (?) **Kır. ordo:** Saray (KTTS, 471; KRS-II, 78)

organa (Hrs.) [179]: Organ **Kır. organ** (KTTS, 471; KRS-II, 78)

orman [179]: Orman **Kır. ormon** (KTTS, 472; KRS-II, 78)

orna-, -r [179]: İkamet etmek **Kır. orno-** (KTTS, 472; KRS-II, 79)

oroz [179]: Bk. **roz**

orta [179]: Orta, tarz **Kır. orto** (KTTS, 473; KRS-II, 81)

ortak [179]: Ortak **Kır. ortok** (KTTS, 473; KRS-II, 81)

oruç [179]: Oruç **Kır. orozo** (KTTS, 472; KRS-II, 79)

orun [179]: Yer, mahal **Kır. orun** (KTTS, 473; KRS-II, 82)

osal [179]: Tembhel **Kır. Ø**

osta [179]: Bk. **usta**

oş [180]: (Yorum kelimesi) İşte **Kır. oşo** (KTTS, 476; KRS-II, 86)

oşka- [180]: Bk. **okşa-**

ot [180]: Ot **Kır. ot** (KTTS, 474; KRS-II, 83)

ot [180]: Ateş, od **Kır. ot** (KTTS, 474; KRS-II, 83)

otaçı [180]: Hekim **Kır. otooçu:** Ekini zararlı otlardan ayıklayan kişi (KRS-II, 84)

otala- [180]: Şifa vermek **Kır. Ø**

otalamak [180]: Otlak, mera **Kır. Ø**

otluk [180]: Yiyecek (belki sebze) **Kır. Ø**

ortaç [180]: Küçük ada **Kır. Ø**

otuz [180]: Otuz **Kır. otuz** (KTTS, 475; KRS-II, 85)

ovdarı [180]: Yere, sırtüstü **Kır. oodaruu** (KTTS, 466; KRS-II, 72)

ovrula [180]: Gizlice **Kır. Ø**

ovrun [181]: Gizli **Kır. Ø**

ovşa [181]: Bk. **okşa-**

ovuç [181]: Avuç **Kır. uuç** (KTTS, 652; KRS-II, 312)

ovul [181]: Bk. **ogul**

ovulduh [181]: Balık yumurtası **Kır. Ø**

ovus (R.) [181]: Çavdar **Kır. Ø**

oyın [175]: Oyun **Kır. oyun** (KTTS, 476; KRS-II, 87)

oyınçı [175]: Oyuncu, çalgıcı **Kır. oyunçu** (KTTS, 477; KRS-II, 87)

oymak, oymah [174]: Yüzük **Kır. oymok** (KTTS, 459; KRS-II, 63)

oyna-, -r [174] : Oynamak **Kır. oyno-** (KTTS, 459; KRS-II, 63)

oynaş [174]: Oynaş, yavuklu **Kır. oynoş** (KTTS, 459; KRS-II, 64)

oyov [174]: Uyanık **Kır. oygoo** (KTTS, 458; KRS-II, 62)

oyovla-, -r [174]: Oymak **Kır. oy-** (KTTS, 458; KRS-II, 62)

oyul- [175]: Batmak, oyulmak **Kır. oyul-** (KTTS, 476; KRS-II, 86)

oz- [181]: Aşmak, öne geçmek **Kır. oz-** (KTTS, 457; KRS-II, 61)

ozav [181]: Geçmiş **Kır. Ø**

2.16 -Ö-

öbüge [181]: Dede **Kır. Ø**

öceş, -ir [181]: Yarışmak **Kır. öcöş-** (KRS-II, 104)

öç [181]: Öç **Kır. öç** (KTTS, 491; KRS-II, 104)

öçü [181]: Tahrik etmek, kışkırtmak **Kır. Ø**

ög-, öv-, över, övger [181]: Övmek **Kır. Ø**

öğünc, öygünç [182]: Övgü **Kır. Ø**

ögür- [182]: Öğürmek **Kır. Ø**

ögüz [182]: Öküz **Kır. öküz** (KTTS, 477; KRS-II, 88)

ögüz [182]: Irmak **Kır. Ø**

öktem [182]: Gururlu, kibirli, azametli **Kır. öktöm** (KTTS, 480; KRS-II, 91)

öktemlen-, -ir [182]: Gururlanmak **Kır. öktömsün-** (KTTS, 480; KRS-II, 91)

öktemlik [182]: Gururluluk **Kır. Ø**

öktün- [182]: Gücendirmek, gurur kırmak, rencide etmek **Kır. Ø**

öl-, (-er) [182]: Ölmek **Kır. öl-** (KTTS, 481; KRS-II, 92)

ölç-, ölçer [182]: Ölçmek **Kır. ölçö-** (KTTS, 482; KRS-II, 94)

ölçe [182]: Ölçü **Kır. ölçöm** (KTTS, 482; KRS-II, 94)

öldür-, öltür-, -ür [182]: Öldürmek **Kır. öltür-** (KTTS, 482; KRS-II, 93)

öltürül- [183]: Öldürülmek **Kır. öltürül-** (KTTS, 482; KRS-II, 93)

ölü [183]: Ölü **Kır. ölüü** (KTTS, 482; KRS-II, 93)

ölüm [183]: Ölüm **Kır. ölüm** (KTTS, 482; KRS-II, 93)

- ölümlüh [183]:** Ölümlü **Kır. ölümdü** (KTTS, 482; KRS-II, 94)
- ömed [183]:** Ümit **Kır. ümüt** (KTTS, 660; KRS-II, 322)
- ön [183]:** Ön taraf, ön **Kır. Ø**
- ön-, -er [183]:** Bir şeyden ortaya çıkmak **Kır. ön-** (KTTS, 483; KRS-II, 95)
- öñ [183]:** Ön **Kır. Ø**
- öñü [183]:** Çıplak, yalın; yalnız, biricik **Kır. Ø**
- öp-, -er [183]:** Öpmek **Kır. öp-** (KTTS, 486; KRS-II, 98)
- öpke [183]:** Akciğer **Kır. öpkö** (KTTS, 486; KRS-II, 98)
- öpkele-, -r [183]:** Öfkelenlendirmek **Kır. öpkölö-** (KTTS, 486; KRS-II, 99)
- öpkelmekçi [184]:** Öfkeli **Kır. Ø**
- örgüz-, (-ür) [184]:** (Koyunları) otlağa salmak **Kır. Ø**
- örken [184]:** Urgan **Kır. Ø**
- örleş [184]:** Tepe **Kır. Ø**
- örs [184]:** Örs **Kır. Ø**
- örtli [184]:** Alevli **Kır. Ø**
- örümçik [184]:** Örümcek **Kır. Ø**
- ös- [184]:** Yetişmek, gelişmek **Kır. ös-** (KTTS, 489; KRS, 101)
- öskür-, öskürü [184]:** Öksürmek **Kır. Ø**
- öşeñ [184]:** İnatçılı, dik kafalı **Kır. Ø**
- öte [184]:** Arasından, içinden, tesirli, şiddetli, sert **Kır. Ø**
- ötkek [184]:** Öksürük **Kır. Ø**

ötli [184]: Ödlü, safralı **Kır. Ø**

ötmek, ötmekçi [185]: Bk. **etmek, etmekçi**

ötrükçi [185]: Yalancı, yalan **Kır. Ø**

ötünç [185]: Ödünç **Kır. Ø**

öv- [185]: Bk. **ög-**

övdü [185]: Övgü **Kır. Ø**

övdür- [185]: Övülmek **Kır. Ø**

övger [185]: Bk. **ög-**

övren-, üren-, -ür, -ir [185]: Öğrenmek **Kır. üyrön-** (KTTS, 658; KRS-II, 320)

övret, üret-, -ür, -ir [185]: Öğretmek **Kır. üyröt-** (KTTS, 658; KRS-II, 320)

övük [185]: Değirmen taşı **Kır. Ø**

övün-, övnir [185]: Övünmek **Kır. Ø**

övünçlü, övünçli [185]: Övgülü **Kır. Ø**

övüt- [185]: (Öğütmek), silmek, temizlemek **Kır. Ø**

öygünç [182]: Bk. **öğünç**

öz [186]: Öz, kendisi **Kır. öz** (KTTS, 478; KRS-II, 88)

özden [186]: Hür, asil **Kır. Ø**

öze [186]: Aracılığıyla, yüzünden **Kır. Ø**

özge [186]: Diğerleri, başkaları **Kır. özgö** (KTTS, 478; KRS, 88)

2.17 -P-

palan [187]: Leopar **Kır. Ø**

pan-şanbe [187]: Perşembe **Kır.** *beyşembi* (KTTS, 96; KRS-I, 125)

pap [187]: Papa **Kır.** Ø

papaz, bapas [187]: Papaz **Kır.** Ø

pargal [187]: Pergel **Kır.** Ø

pater nostar [187]: Hristiyan kiliselerinde Hz. İsa'dan havariler vasıtasıyla intikal etmiş olan dua **Kır.** Ø

paygambar, peygambar [186]: Peygamber **Kır.** *paygambar* (KTTS, 492; KRS-II, 105)

peç [187]: Fırın **Kır.** Ø

peşa [187]: Sanat, meslek **Kır.** Ø

peşman [187]: pişman **Kır.** Ø

piroza [188]: Firuze taşı, türkiz **Kır.** Ø

pil [187]: Fil **Kır.** *pil* (KTTS, 498; KRS-II, 110)

pistak [187]: Antep fıstığı **Kır.** Ø

piş [187]: Bağırma, çağırma **Kır.** Ø

piyala [187]: Bardak, tas, kupa **Kır.** *piyala* (KTTS, 499; KRS, 111)

profet [187]: Peygamber **Kır.** Ø

psalmo [187]: Kilise manzumeleri (dinî şarkılar, ilâhiler) **Kır.** Ø

2.18 -R-

rahim [209]: Rahim, acıyan **Kır.** *ırayım* (KTTS, 750; KRS-II, 115)

rañçılık [209]: Kehanette bulunma **Kır.** Ø

rañ [209]: Renk, boya **Kır.** *ırañs* (KTTS, 751; KRS-II, 436)

ravand [209]: Ravent kökü **Kır. Ø**

raygan [209]: Bedava, karşılıksız **Kır. Ø**

raziyana [209]: Rezens kökü **Kır. Ø**

rebe [209]: Haraç, faiz **Kır. Ø**

roz, oroz [209]: Talih, baht, kader **Kır. Ø**

rusi [209]: Rus(ça) **Kır. Ø**

rustai [209]: Köylü, köye has **Kır. Ø**

2.19 -S-

sa [209]: Bk. **Sag**

saadat [209]: Küçük değnek **Kır. Ø**

saar [210]: Utanma **Kır. saar:** Şafak vakti (KRS-II, 119)

saarla-, -r [210]: Utanmak, mahcup olmak = emen- **Kır. Ø**

saat, sahat (sagat?) [210]: Saat **Kır. saat** (KTTS, 512; KRS-II, 119)

saban [210]: Saban **Kır. Ø**

sabançı [210]: Çiftçi **Kır. Ø**

sabur [210]: Sabır **Kır. sabır** (KTTS, 513; KRS-II, 120)

saburluh, sabırluk (A.,T.) [210]: Din uğruna canını feda etme. **Kır. Ø**

saç-, -ar [210]: (Tohum) saçmak, ekmek **Kır. saç-** (KTTS, 687; KRS-II, 353)

saçak [210]: Saçak **Kır. Ø**

sadaf (F.) [210]: Sedefotu **Kır. sedep** (KTTS, 525; KRS-II, 140)

sadaga (A.) [210]: Sadaka **Kır. sadaga** (KTTS, 513; KRS-II, 121)

safar (A.) [211] Sefer **Kır.** *sapar* (KTTS, 521; KRS-II, 135)

sag, sav [211]: sağ, sağlık, sıhhat **Kır.** *soo, sak* (KTTS, 514, 536; KRS-II, 124)

sagak [211]: Sagak **Kır.** Ø

sagin-, (-ur, -ır) [211]: Düşünmek, hatırlamak **Kır.** *sagin-*: Özlemek (KTTS, 513; KRS-II, 121)

saginç [211]: Düşünce **Kır.** *saginç*: Özlem (KTTS, 513; KRS-II, 121)

sagındır-; sagındırı [211]: Hatırlamak **Kır.** Ø

sagiş [212]: Niyet **Kır.** Ø

sagişa- [212]-: Niyet etmek **Kır.** Ø

sagişla- [212]:Düşünmek **Kır.** Ø

sagit [212]: Alet, edevat **Kır.** Ø

sagitlan-, -ur [212]: Silahlanmak **Kır.** Ø

saglık [211]: Sağlık **Kır.** *sooluk* (KTTS, 537; KRS-II, 155)

sagri, savrı [211]: Deri **Kır.** *soru* (KTTS, 537; KRS-II, 155)

sah [212]: Uyanık **Kır.** *sak* (KTTS, 515; KRS-II, 123)

sahat [212]: Bk. **saat**

sahav (M.) [212]: Kekeleyerek **Kır.** *sakoo* (KTTS, 515; KRS-II, 124)

sahtiyani (F.) [212]: Sahtiyani deri **Kır.** *saktiyani* (KRS-II, 125)

saka [213]: Saka kuşu **Kır.** Ø

sakal [214]: Salaş **Kır.** *sakal* (KTTS, 515; KRS-II, 124)

sakız [214]: Sakız **Kır.** *sagız*: Çam sakızı (KTTS, 513)

sakla-, -r [214]: Saklamak, korumak **Kır.** *sakta-* (KTTS, 515; KRS-II, 125)

saklan-, ur [214]: Saklanmak, korunmak **Kır. saktan-** (KTTS, 515, KRS-II, 125)

saksızlık [214]: Zayıflık, hastalık, sağlıksızlık **Kır. Ø**

salam [212]: Selam **Kır. salam** (KTTS, 517; KRS-II, 127)

salamatlık (A.T.) [212]: Selametlik, sağlık, sıhhat **Kır. salamattık** (KTTS, 517; KRS-II, 127)

salç (salh) [213]: Adaçayı **Kır. Ø**

salın-, -ır [213]: Salınmak **Kır. salın-** (KTTS, 519; KRS-II, 130)

salkum [213]: Üzüm (salkımı) **Kır. Ø**

salkun [213]: Esinti, rüzgar **Kır. salkın:** Serin (KTTS, 517; KRS-II, 128)

samala (R.) [213]: Talihsizlik **Kır. Ø**

samuk [213]: Etli kökleri yenen bitkiler **Kır. Ø**

san [213]: Sayı **Kır. san** (KTTS, 520; KRS-II, 132)

sana-, -r [213]: Saymak, hesaplamak **Kır. sana-** (KTTS, 520; KRS-II, 132)

sañç, (-ar) [213]: Delmek, delip geçmek **Kır. canç:** Ezmek, ufalamak, dövmek, parçalamak (KTTS, 188; KRS-I, 229)

sañçış [213]: Savaş, çatışma **Kır. Ø**

sandıra- [213]: Azmak, kudurmak, kendinden geçmek **Kır. Ø**

sap- [214]: Birinden ayrılmak üstünlük sağlamak **Kır. Ø**

sar [214]: Doğan, akbaba **Kır. Ø**

saraf (A.) [214]: Sarraf **Kır. Ø**

saray [214]: Saray **Kır. saray** (KTTS, 522; KRS-II, 136)

sarhit [214]: Artık, geri kalan Damlatmak **Kır. sarkıt** (KRS-II, 137)

sarhit-, -ir [214]: Damlatmak **Kır. Ø**

sarı [214]: Sarı, safra **Kır. sarı** (KTTS, 523; KRS-II, 138)

sarıncıka [214]: Çekirge **Kır. Ø**

sarımsak [214]: Sarımsak **Kır. sarımsak** (KTTS, 523; KRS-II, 138)

sarov [214]: Mide **Kır. Ø**

sarp [214]: Sert, sarp **Kır. Ø**

sarpan [214]: Masa ötrüsü **Kır. Ø**

sarrakine [215]: Sarımsı, az sarı **Kır. Ø**

sas [215]: Sis, buhar **Kır. Ø**

sası [215]: Sası, kokmuş **Kır. sasık** (KTTS, 523; KRS-II, 138)

sası-, -r [215]: Sasımak, çürük kokmak, fena kokmak **Kır. sası-** (KTTS, 523; KRS-II, 138)

sat-, -ar [215]: Satmak **Kır. sat-** (KTTS, 523; KRS-II, 139)

satka- [215]: Hasta etmek? Hakaret etmek? **Kır. Ø**

satov [215]: Satış, ticaret **Kır. satuu** (KTTS, 523; KRS-II, 139)

satuhçı [215]: Satıcı **Kır. satuuçu** (KTTS, 523; KRS-II, 139)

satuk, satuh [216]: Satıcı **Kır. satık:** Satış, satma işi, ticaret (KTTS, 523; KRS-II, 139)

satun [215]: Ticaret **Kır. satık** (KTTS, 523; KRS, 139)

sav [216]: Bk. **sag**

savda (A.) [216]: Karasevda **Kır. Ø**

savrak [216]: İçki tası **Kır. Ø**

savrı [216]: Bk. **sagri**

savsar (F.) [216]: Sansar ve derisi **Kır. susar** (KTTS, 550; KRS-II, 169)

savuk, savuh, suvuk [216]: Soğuk, soğukluk **Kır. suuk** (KTTS, 549; KRS-II, 168)

say [212]: Sığ **Kır. Ø**

saz [216]: Bataklık **Kır. saz** (KTTS, 513; KRS-II, 121)

saz: (F.) [216] Seda, ses **Kır. Ø**

sazagan [216]: Yılan, ejderha **Kır. Ø**

sebeup [216]: Sekiz **Kır. sebeup** (KTTS, 524; KRS-II, 140)

segiz [216]: Sekiz **Kır. segiz** (KTTS, 525; KRS-II, 140)

sekir-; sekirü [216]: Sekmek, sıçramak **Kır. sekir-** (KTTS, 525,526; KRS-II, 142)

sekizinçi [216]: Sekizinci **Kır. segizinçi** (KTTS, 525; KRS-II, 140)

semir-, -ir [216]: Semirmek, yağlanmak **Kır. semir-** (KTTS, 527; KRS-II, 144)

semiz [216]: Yağ **Kır. semiz** (KTTS, 527; KRS-II, 144)

sen [217]: Sen **Kır. sen** (KTTS, 528; KRS-II, 144)

señ [217]: Buz topağı **Kır. Ø**

señir [218]: Açı, köşe **Kır. señir:** Dağ eteğı, dağ burnu (KTTS, 528; KRS-II, 144)

sergek (M.) [218]: Uyanık **Kır. sergek** (KTTS, 529; KRS-II, 145)

sergiz-, -ir [218]: Evcilleştirmek, eğitmek **Kır. Ø**

seriv [218]: Ehli, uysal **Kır. Ø**

serövün (M.) [218]: Serin **Kır. serüün** (KTTS, 530; KRS-II, 147)

serpildi [218]: Serpinti **Kır. serpindi** (KTTS, 530; KRS-II, 147)

sesken-, -ir [218]: Korkmak **Kır. Ø**

seskendir-, serskendirri [218]: Korkutmak **Kır. Ø**

şe-şanbe (F.) [218]: Salı **Kır. şeyşembi** (KTTS, 730; KRS-II, 405)

şeş-, -er [218]: Çözmek, bağını açmak **Kır. çeç-** (KTTS, 694; KRS-II, 360)

sev-, söv-, söy-; sever, söver [218]: Sevmek **Kır. süy-** (KTTS, 551; KRS-II, 170)

sevmeklik, sövmeklik, söymeklik [219]: Sevgi **Kır. süyüü** (KTTS, 552; KRS-II, 172)

sevün-, sövün-, sövin-, söyn; sevünür, sövünür [219]: Sevinmek **Kır. süyün-** (KTTS, 552; KRS-II, 172)

seyrek [216]: Seyrek, büyük aralıklarla **Kır. seyrek** (KTTS, 525; KRS-II, 141)

sez-; -er [219]: Sezmek **Kır. sez-** (KTTS, 525; KRS-II, 140)

sezmek [219]: Sezme, seziş **Kır. sezüü** (KTTS, 525; KRS-II, 141)

sıçkan [227]: Sıçan, fare **Kır. çıçkan** (KTTS, 720; KRS-II, 394)

sığın-, sun-, -ır [227]: Sığınmak **Kır. Ø**

sığınç, sunç [227]: Sığınma **Kır. Ø**

sıgır [227]: Sığır **Kır. sıyır** (KTTS, 559; KRS-II, 179)

sıgırçık [227]: Sığırçık (kuşu) **Kır. çıyırçık** (KTTS, 712; KRS-II, 385)

sıgıt [228]: Matem **Kır. Ø**

sıh- [228]: Bk. sık-

sihan- [228]: Kol yenini sıvamak **Kır. Ø**

sun-, sunç [228]: Bk. sığın-, sığınç

sık [229]: Sık **Kır. Ø**

sık-, sıh-, -ar [229]: Sıkmak, bastırmak, sıkıştırmak **Kır. sık-** (KTTS, 559; KRS-II, 179)

sıkırık [229]: Haberci **Kır. Ø**

sıla-, -r [228]: Sıvazlamak, okşamak **Kır. sıla-** (KTTS, 559; KRS-II, 179)

siltov (M.) [228]: İftira, suçlama **Kır. şiltoo** (KTTS, 740; KRS-II, 420)

sın [228]: Yazılı mezar taşı **Kır. Ø**

sın- [228]: Kırılmak **Kır. sın-** (KTTS, 560; KRS-II, 180)

sına- [228]: Sınamak, denemek **Kır. sına-** (KTTS, 560; KRS-II, 181)

sınal-, -ır [228]: Sınalmak, denenmek **Kır. sinal-** (KTTS, 560; KRS-II, 181)

sınçla- [228]: Gözlemek, göz önüne almak, düşünüp taşınmak **Kır. Ø**

sınduk [228]: Bk. **sunduk**

sındur-, -ur [228]: Kırmak, parçalamak **Kır. sındır-** (KTTS, 560; KRS-II, 181)

sınuk [229]: Sımık, kırık **Kır. sınık** (KTTS, 561; KRS-II, 182)

sıpa-, (-r) [229]: Okşamak **Kır. Ø**

sır (A.) [229]: Sır, giz, saklı olan **Kır. sır** (KTTS, 561; KRS-II, 183)

sır-, sırrı [229]: Üzerine bir şeyi sürmek, yağ sürmek **Kır. Ø**

sırh [229]: Sırık, olta sıırığı **Kır. Ø**

sırla-, -r [229]: (ağaç) oymak, işlemek **Kır. sırdar-**: Boyamak, boya sürmek (KTTS, 562; KRS-II, 183)

sırt [229]: Dağ sırtı, tepe **Kır. sırt** (KTTS, 562; KRS-II, 184)

sıy [228]: Şeref **Kır. sıy** (KTTS, 557; KRS-II, 177)

sıy-, -ar [228]: Uymak, yakışmak **Kır. Ø**

sız- [229]: Sızmak, akmak, eriyip akmak **Kır.** *sız-* (KTTS, 557; KRS-II, 176)

sızgır-, sızgur-, (-ur) [229]: Cızırdamak, ıslık çalmak **Kır.** *sızgır-*: Yağı eritmek (KTTS, 557; KRS-II, 176)

sidik [219]: Sidik **Kır.** *siydik* (KTTS, 530; KRS-II, 148)

sik [219]: Sik **Kır.** Ø

silevsün (M.) [219]: Vaşak ve kürkü **Kır.** *sülöösün* (KTTS, 553; KRS-II, 173)

sili [219]: Saf, temiz, iffetli **Kır.** Ø

silk-, -er [220]: Silkmek **Kır.** *silk-* (KTTS, 530; KRS-II, 148)

silkin- [220]: Silkinmek **Kır.** *silkin-* (KTTS, 531; KRS-II, 148)

sim-, -ir [220]: Yutmak **Kır.** Ø

sindan (F.) [220]: Zindan **Kır.** *zından* (KTTS, 242; KRS-I, 293)

siğ-, -er [220]: Sinmek, emilmek, masedilmek **Kır.** *siğ-* (KTTS, 531; KRS-II, 149)

siğir [220]: Sınır **Kır.** Ø

siğir [220]-: Sindirmek **Kır.** *siğir-* (KTTS, 531; KRS-II, 149)

siğir-, siğiri [220]: Solumak **Kır.** Ø

siriş (F.) [220]: Talihsizlik **Kır.** Ø

sirke [220]: Sirke **Kır.** *sirke* (KRS-II, 149)

siy [219]: Sidik **Kır.** Ø

siy-, -er [219]: Siymek, işemek **Kır.** *siy-* (KTTS, 530; KRS-II, 148)

siz [220]: Siz (2. çoğul şahıs) **Kır.** *siz* (KTTS, 530; KRS-II, 148)

skinçe (A.F.) [221]: Marangoz? (marangoz mengenesi? Moğolcadan Farsçaya geçmiştir) **Kır.** Ø

soçul-, suçul-, -ur [221]: Soyunmak **Kır. Ø**

sogan [221]: Soğan **Kır. sogon:** Yabanî soğan (KTTS, 532; KRS-II, 150)

soh-, -ar [221]: Sokmak, vurmak, çarpmak **Kır. sok-** (KTTS, 534; KRS-II, 151)

sohran-, -ır [221]: Matem tutmak **Kır. Ø**

sohta [221]: Kan sucuğu **Kır. Ø**

sok- [222]: Bk. **soh-**

sokur (M.) [222]: Şaşı? tek göz? **Kır. sokur:** Görme yetisini kaybetmiş, kör (KTTS, 534; KRS-II, 152)

sol [222]: Sol, sol taraf **Kır. sol** (KTTS, 535; KRS-II, 153)

solagay [222]: Solak **Kır. sologoy** (KTTS, 535; KRS-II, 153)

solu- [222]: Solumak **Kır. solukto-** (KTTS, 535; KRS-II, 154)

sonbul (A.) [222]: Sümbül **Kır. Ø**

soñ [222]: Son **Kır. soñ** (KTTS, 536; KRS-II, 154)

soñgur [222]: Doğan, şahin **Kır. Ø**

soñra, soñıra [222]: Sonra **Kır. soñ** (KTTS, 536; KRS-II, 154)

sor-, -ar [222]: Sormak **Kır. sura-** (KTTS, 547; KRS-II, 166)

sovaş-, -ur [223]: Savaşmak **Kır. soguş-** (KTTS, 533; KRS-II, 150)

sovunçak [223]: Ökçe **Kır. sogonçok** (KTTS, 532; KRS-II, 150)

soyurga (M.) [221]: Lütuf bahşetmek, rahmet eylemek **Kır. Ø**

soyurgat- [222]: İnanet bulmak **Kır. Ø**

sök-, -er [223]: Sövmek, küfretmek, tan etmek **Kır. sök-** (KTTS, 540)

sökül- [223]: Sökülmek, ayrılmak **Kır. sögül-** (KTTS, 539; KRS-II, 158)

söküş [223]: Namusuna dokunma, hastalanma **Kır. Ø**

söndür-, -ür [223]: Söndürmek **Kır. Ø**

söv- [223]: Bk. sev-

sövek [223]: Kemik **Kır. söök** (KTTS, 540; KRS-II, 161)

sövlün [223]: Sülün **Kır. Ø**

sövmeklik [223]: Bk. sevmeklik

sövün-, sövin- [223]: Bk. sevün-

sövünç [223]: Sevinç **Kır. süyünüç** (KTTS, 552; KRS-II, 172)

sövünçle-, -r [224]: Sevinç vermek **Kır. Ø**

sövünçlü [224]: Sevinçli **Kır. süyünüçtüü** (KTTS, 552; KRS-II, 172)

sövündirgiçi [224]: Sevindirici, sevindiren **Kır. Ø**

sövündür- [224]: Sevindirmek **Kır. süyünt-** (KTTS, 552; KRS-II, 172)

sövüş [224]: Dost, arkadaş **Kır. Ø**

söy-, söymeklik, söyün- [223]: Bk. sev-, sevmeklik, sevün-

söyüşlih [223]: Karşılıklı sevgi **Kır. Ø**

söz [224]: Söz **Kır. söz** (KTTS, 539; KRS-II, 159)

sözle-, -r [224]: Söylemek, demek **Kır. sözdö-** (KTTS, 539; KRS-II, 159)

su [224]: Su **Kır. suu** (KTTS, 548; KRS-II, 168)

su-sığır [226]: Manda **Kır. Ø**

suçuh [225]: Bağırsak **Kır. çuçuk** (KTTS, 707; KRS-II, 378)

suçul- [225]: Bk. soçul-

suf (A.) [225]: Yün **Kır. Ø**

sufra [225]: Baca **Kır. Ø**

sufra (A.) [225]: Sofra **Kır. supura** (KTTS, 547; KRS-II, 165)

suh [225]: Haris **Kır. suk** (KTTS, 545; KRS-II, 163)

suhlan-, -ır [225]: Harislenmek, göz dikmek **Kır. suktan-** (KTTS, 545; KRS-II, 164)

sukluk, suklık [225]: Hırs, arzu, heves, nefis, bir şeye düşkünlük **Kır. suktuk** (KRS-II, 164)

sultan (A.) [225]: Sultan **Kır. sultan** (KTTS, 545; KRS-II, 164)

sun-, -ar [225]: Sunmak, sarf etmek **Kır. sun-** (KTTS, 546; KRS-II, 165)

sunduk, sındık [225]: Sandık **Kır. sandık** (KTTS, 521; KRS-II, 134)

surat (A.) [225]: Suret, resim **Kır. süröt** (KTTS, 554; KRS-II, 174)

suruk [226]: Sırık **Kır. Ø**

suruna (F.) [226]: Zurna **Kır. surnay** (KTTS, 547; KRS-II, 167)

sus-, -ar [226]: Su çekmek **Kır. Ø**

susa- [226]: Bk. **suvsa-**

sust (F.) [226]: Çürük **Kır. Ø**

susun [226]: İçki **Kır. suusunduk** (KTTS, 550; KRS-II, 169)

suvlu [226]: Kılçıksız buğday **Kır. Ø**

suvsa-, susa-, -r [226]: Susamak **Kır. suusa-** (KTTS, 549; KRS-II, 169)

suvuk: Bk. **savuk**

suvul-, -ur [226]: Geri çekilmek **Kır. Ø**

sülük [226]: Sülük **Kır. sülük** (KTTS, 553; KRS-II, 173)

süğü [226]: Süngü **Kır.** Ø

süğülçe [227]: Küçük süngü **Kır.** Ø

sür-, -er [227]: Sürmek **Kır.** *sür-* (KTTS, 553; KRS-II, 173)

sürt-, -er [227]: Sürtmek **Kır.** *sürt-* (KTTS, 555; KRS-II, 174)

sürü [227]: Sivri **Kır.** *süyrü* (KTTS, 552; KRS-II, 172)

sürük [227]: İnce yumuşak deri **Kır.** Ø

sürüv [227]: Sürü **Kır.** Ø

süt [227]: Süt **Kır.** *süt* (KTTS, 555; KRS-II, 175)

süyen- [226]: Bir şeye dayanmak **Kır.** *süyön-* (KTTS, 551; KRS-II, 172)

süz-, -er [227]: Süzmek **Kır.** *süz-* (KTTS, 550; KRS-II, 170)

süzük [227]: Süzölmüş, berrak **Kır.** Ø

2.20 -Ş-

şabat (Hr.) [230]: Sahbat **Kır.** Ø

şaftalu (F.) [230]: Şeftali **Kır.** *şabdaalı* (KTTS, 721; KRS-II, 395)

şahar (F.) [230]: Şehir **Kır.** *şaar* (KTTS, 721; KRS-II, 395)

şakar [230]: Bk. şeker

şalgam (F.) [230]: Şalgam **Kır.** *şalgam* (KTTS, 724; KRS-II, 399)

şanbar (F.) [230]: .

şaytan (F.) [230]: Şeytan **Kır.** *şaytan* (KTTS, 722; KRS-II, 397)

şeir (F.) [230]: Şair **Kır.** Ø

şeker, şakar (F.) [230]: Şeker **Kır.** *şeker* (KTTS, 730; KRS-II, 406)

şeriyat (A.) [230]: Hakim, şeriyet **Kır.** *şeriyat* (KTTS, 728; KRS-II, 403)

şırdak[231] : Kunduz **Kır.** Ø

şınar (?) [230]: Zincife, civa sülfidi **Kır.** Ø

şir-i-hişt [231]: (Pamuk çiçeğinden yapılan kuvvet macunu) . **Kır.** Ø

şira (F.) [230]: Şıra **Kır.** *şire* (KTTS, 731; KRS-II, 410)

şiş-, -er [231]: Şişmek **Kır.** *şişi-* (KTTS, 732; KRS-II, 410)

şişe (F.) [231]: Şişe **Kır.** *şişe* (KTTS, 732; KRS-II, 410)

şişik [231]: Şişkinlik **Kır.** *şişik* (KTTS, 732; KRS-II, 410)

şügür (A.) [231]: Şükür **Kır.** *şükür* (KTTS, 736; KRS-II, 415)

2.21 -T-

tabak (A.) [231]: Tabak **Kır.** *tabak* (KTTS, 564; KRS-II, 187)

taban [231]: Taban **Kır.** *taman* (KTTS, 573; KRS-II, 199)

tabuh [231]: Saygı, hürmet **Kır.** Ø

tabun-, -ır [231]: Tapınmak, saygı göstermek **Kır.** *tabın-* (KTTS, 565; KRS-II, 187)

tabuş-, -ır [231]: Tartışmak **Kır.** *tabuş-*: Bulmak, kazanmak, anlaşmak, barışmak (KTTS, 565; KRS-II, 188)

tabuvs- [232]: Bulmayı dilemek **Kır.** Ø

taç, daç [232]: Taç **Kır.** *tacı* (KRS-II, 189)

taf (A.) [232]: Tef **Kır.** Ø

tafarik (A.) [232]: Fark **Kır.** Ø

tafaruç (A.) [232]: Eğlence **Kır.** Ø

tafaruçga [232]: Eğlence olarak **Kır.** Ø

tafş (A.) [232]: ?

taftar (F.) [232]: Defter, kütük, tutanak **Kır. *depter*** (KTTS, 155; KRS-II, 190)

tag, tav [232]: Dağ **Kır. *too*** (KTTS, 607; KRS-II, 250)

tagay [232]: Dayı **Kır. *taga*** (KTTS, 565; KRS-II, 188)

tagı [232]: Bk. **dagı**

tah (F.) [232]: (Belki t'si unutulmuş) Taht **Kır. *tak*** (KTTS, 568; KRS-II, 192)

tak (F.) [235]: Tek **Kır. *tak*** (KTTS, 568)

tak- (tah-?), tagır [235]: Takmak **Kır. *tak-*** (KTTS, 568; KRS-II, 192)

takta (F.) [235]: Tahta **Kır. *takta*** (KTTS, 568; KRS-II, 194)

talal (A.) [233]: Tellal **Kır. Ø**

talaş-, -ır [233]: Dalaşmak, kavga etmek **Kır. *talaş-*** (KTTS, 571; KRS-II, 196)

talaşman [233]: Dalaşan, kavgacı **Kır. Ø**

tam [233]: Dam **Kır. *tam*** (KTTS, 573; KRS-II, 199)

tam-, -ar [233]: Damlamak **Kır. *tam-*** (KTTS, 573; KRS-II, 199)

tama (A.) [233]: Tamah, aç gözlü **Kır. Ø**

tamak [233]: Boğaz **Kır. *tamak*** (KTTS, 573; KRS-II, 199)

tamaker (A.F.) [233]: Tamahkâr **Kır. Ø**

tamam (A.) [233]: Tamam, tam **Kır. *tamam*** (KTTS, 573; KRS-II, 199)

tamar [233]: Damar **Kır. *tamır*** (KTTS, 575; KRS-II, 201)

tamaşa (F.) [233]: Tamaşa **Kır. *tamaşa*** (KTTS, 573; KRS-II, 200)

tamha [233]: Damga **Kır. *tamga*** (KTTS, 574; KRS-II, 200)

tamu, tamuk, tamuh [233]: Cehennem **Kır. Ø**

tan-, -ar [233]: İnkâr etmek, yalan söylemek **Kır. tan-** (KTTS, 575; KRS-II, 201)

tanda [233]: Bk. **tañda**

tanı-, tanır-, tanur[234]: Tanımak, görmek, bilmek **Kır. taanı-** (KRS-II, 564; KRS-II, 185)

tanıklad-, -ır [234]: Bildirmek **Kır. Ø**

tanla-, -r [233]: Hayret etmek **Kır. tañ kal-** (KTTS, 576; KRS-II, 203)

tanlaş- [234]: İncelemek, denetlemek **Kır. Ø**

tanuk, tanık [234]: Tanık **Kır. tanık** (KRS-II, 203)

tanukluk, tanıklık [234]: Tanıklık **Kır. Ø**

tañ [234]: Mucize **Kır. tañ** (KTTS, 576; KRS-II, 203)

tañ [234]: Tan, şafak, gün doğumu **Kır. tañ** (KTTS, 576; KRS-II, 203)

tañ (F.) [234]: Eşya dengi **Kır. Ø**

tañ- [234]: Bağlamak, desteklemek **Kır. tañ-** (KTTS, 576; KRS-II, 203)

tañ-sara [235]: Şafak, tan kızılığ **Kır. Ø**

tañda, tанда [234]: Şafakta **Kır. tañda** (KRS-II, 203)

tañış- [235]: Kızarmak, ateşlenmek **Kır. Ø**

tañla-, tanla-, (?), -r [234]: Arayıp bulmak, seçmek **Kır. tанда-** (KTTS, 575; KRS-II, 202)

tañlançık, tañlançih [235]: Harikulade **Kır. Ø**

tañsık [235]: Fevkalade, muazzam **Kır. Ø**

tañuş, tañış [235]: Mucize **Kır. Ø**

tañlaş-, -ur [234]: Bk. **tanlaş-**

tap-, -ar [235]: Bulmak **Kır. tap-** (KTTS, 577; KRS-II, 205)

tapta- [235]: Bastırmak **Kır. tapta-** (KTTS, 577; KRS-II, 206)

tar [235]: Dar **Kır. tar** (KTTS, 578; KRS-II, 207)

tar-ançubin (F.) [236]: Elhacı bitkisinden yapılan kuvvet macunu **Kır. Ø**

taraç (A.) [235]: Taraça **Kır. Ø**

tarar [236]: Bk. **tatar**

tarazu, tarazü (F.) [236]: Terazi **Kır. taraza** (KTTS, 578; KRS-II, 207)

targat- [236]: Dağıtmak **Kır. tarkat-** (KRS-II, 208)

tarı [236]: Darı **Kır. taruu** (KTTS, 582; KRS-II, 212)

tarıma [236]: Düz olmayan **Kır. Ø**

tarlov [236]: Tarla **Kır. talaa** (KTTS, 570; KRS-II, 195)

tart-, -ar [236]: 1. Çekmek, sıkmak 2. Dayanmak, sabretmek **Kır. tart-** (KTTS, 580; KRS-II, 209)

tartın-, -ur [236]: Bir şeyi tasarlamak **Kır. tartın-:** Bir şeyi kendi üzerine çekmek (KTTS, 581; KRS-II, 212)

tas [236]: Tas **Kır. Ø**

tas [236]: Kayıp, yok olmuş **Kır. Ø**

tastar (F.) [236]: Masa örtüsü **Kır. dastarkon** (KTTS, 151; KRS-II, 187)

taş [236]: Taş **Kır. taş** (KTTS, 583; KRS-II, 216)

taşak [236]: Taşak **Kır. taşak** (KRS-II, 216)

taşı- [237]: Taşımak **Kır. taşı-** (KTTS, 584; KRS-II, 217)

taşkarı [237]: Dışarı **Kır.** *tışkarı* (KTTS, 639; KRS-II, 297)

tat-, -ar [237]: Tatmak **Kır.** *tat-* (KTTS, 583; KRS-II, 214)

tatar [237]: Tatar **Kır.** *tatar* (KRS-II, 214)

tatıgh [237]: Tatlı, lezzetli **Kır.** *tatıktuu* (KTTS, 583; KRS-II, 215)

tatır-, (tattır-?) [237]: Tattırmak **Kır.** *tattır-* (KRS-II, 215)

tatlı [237]: Tatlı **Kır.** *tattuu* (KTTS, 583; KRS-II, 215)

tatov, tatiğ [237]: Tat, lezzet **Kır.** *tatık* (KTTS, 583; KRS-II, 215)

taus (A.) [237]: Tavus **Kır.** *toos* (KTTS, 607; KRS-II, 251)

tav [237]: Bk. **tag**

tavuk, tavoh [238]: Tavuk, horoz **Kır.** *took* (KTTS, 607; KRS-II, 250)

tavul [237]: Fırtına **Kır.** Ø

tavus-, tuvus [238]-: Tamamlamak, bitirmek **Kır.** Ø

tayak [232]: Dayak **Kır.** *tayak* (KTTS, 584; KRS-II, 218)

taz [238]: Dazlak **Kır.** *taz* (KTTS, 566; KRS-II, 189)

tebe [238]: Tepe **Kır.** *töbö* (KTTS, 611; KRS-II, 256)

teg-, tey-, -er [238]: Değmek, dokunmak, ulaşmak, pay almak **Kır.** *tiy-* (KTTS, 594; KRS-II, 233)

tegmek [238]: Değer, paha **Kır.** Ø

tegene [238]: Tekne **Kır.** Ø

tegirmen [238]: Değirmen **Kır.** *tegirmen* (KTTS, 585; KRS-II, 219)

teğirmençi [239]: Değirmenci **Kır.** *teğirmençi* (KTTS, 585; KRS-II, 219)

teğirme [238]: Değirmi, yuvarlak **Kır.** Ø

tegme [239]: Her **Kır.** Ø

tek [240]: Boş, insan ve hayvanın bulunmadığı yer, sakin, sessiz **Kır.** *tek* (KTTS, 586; KRS-II, 220)

tek, terk [240]: Hızlı **Kır.** Ø

teksir (A.) [240]: Değiştirme, kâr, kazanç **Kır.** Ø

tekşi [240]: Tekdüze **Kır.** *tekşi* (KTTS, 587; KRS-II, 221)

tel-buga [240]: Yular **Kır.** Ø

teli [240]: Deli **Kır.** *teli* (KTTS, 587; KRS-II, 222)

temen [240]: Çuvaldız **Kır.** *temene* (KTTS, 588; KRS-II, 223)

temeri [240]: Temriye, iltihap **Kır.** Ø

temir [240]: Demir **Kır.** *temir* (KTTS, 588; KRS-II, 223)

temirçi [240]: Demirci **Kır.** *temirçi* (KTTS, 588; KRS-II, 224)

ten [240]: Bk. **tın**

ten (F.) [241]: Ten, et, vücut **Kır.** *ten* (KRS-II, 224)

tenli [241]: Vücutlu **Kır.** *tendik* (KRS-II, 225)

teñ [241]: Denk **Kır.** *teñ* (KTTS, 589; KRS-II, 224)

teñdeş [241]: Aynı, değerde, eşit değerde **Kır.** *teñdeş* (KTTS, 589; KRS-II, 225)

teñiz [241]: Deniz **Kır.** *deñiz* (KTTS, 155; KRS-II, 193)

teñri, teñeri [241]: Tanrı **Kır.** *teñir* (KTTS, 589; KRS-II, 226)

teñrilik [242]: Tanrılık, ilahî akıl **Kır.** Ø

teñu [242]: Bk. **tıñı**

tepret-, -ur [241]: Harekete geçirmek **Kır.** Ø

tepsi [241]: Tepsi **Kır. Ø**

ter [241]: Ter **Kır. ter** (KTTS, 590; KRS-II, 228)

terçe [241]: Tez, çabuk **Kır. Ø**

terek [241]: Ağaç **Kır. terek** (KTTS, 591; KRS-II, 229)

terey [241]: Derin **Kır. terey** (KTTS, 591; KRS-II, 229)

terge- [241]: Tetkik etmek, araştırmak **Kır. terge-** (KTTS, 591; KRS-II, 228)

teri [241]: Deri **Kır. teri** (KTTS, 591; KRS-II, 229)

terk [241]: Hızlı, çabuk, tez **Kır. Ø**

terkey [241]: Tez, çabuk **Kır. Ø**

terklep [243]: Çabucak **Kır. Ø**

terle- [243]: Terlemek **Kır. terde-** (KTTS, 591; KRS-II, 228)

terme [243]: Kutsallık **Kır. terme:** Öğüt verme amacıyla yazılmış halk edebiyatı şiirleri (KTTS, 592; KRS-II, 230)

ters [243]: Ters **Kır. ters** (KTTS, 592; KRS-II, 230)

ters (Tic.) [243]: Bir çeşit bez **Kır. Ø**

tesnif (A.) [243]: Kaleme alma, şiir yazma **Kır. Ø**

teşik [243]: Deşik **Kır. teşik** (KTTS, 593; KRS-II, 231)

teşmek [243]: Çukur **Kır. Ø**

tetik [243]: Akıllı, zeki, bilge **Kır. tetik:** Hamarat, çevik, anlayışlı (KTTS, 593; KRS-II, 231)

tey- [239]: Bk. teg-

teyin [239]: Sincap **Kır. tıyın** (KTTS, 635; KRS-II, 290)

teyir-, teyirü [239]: Ulaştırmak, yönetmek, nasip aldirtmak **Kır. Ø**

teyiş [239]-: Saygı sunmak, arz etmek **Kır. Ø**

teyişli [239]: (alın yazısıyla) Belirlenmiş, gerekli, mecburî **Kır. Ø**

teyre [239]: Çevre **Kır. Ø**

tez (F.) [243]: Tez **Kır. tez** (KTTS, 585; KRS-II, 219)

tezgin- [243]: Dönmek **Kır. Ø**

tıha-, -r [261]: Tıkamak **Kır. tık-** (KTTS, 635; KRS-II, 291)

tılmaç [261]: Bk. **tolmaç**

tılta- [262]: Bahane olarak göstermek **Kır. şiltoolo-** (KTTS, 740; KRS-II, 420)

tım [262]: Sakin **Kır. tım** (KTTS, 636; KRS-II, 291)

tın [262]: sakin, sessiz **Kır. Ø**

tın [262]: Zekâ, ruh **Kır. tın:** Nefes, dinleme (KTTS, 636; KRS-II, 292)

tın-, - ar [262]: Dinlemek **Kır. tın-** (KTTS, 636; KRS-II, 292)

tınç [262]: Sakin, sükunet, huzur **Kır. tınç** (KTTS, 636; KRS-II, 292)

tınjla- [262]: Dinlemek **Kır. tınjša-** (KTTS, 637; KRS-II, 294)

tınju [262]: Çok (?) **Kır. Ø**

tınım [262]: Huzur **Kır. tınım** (KTTS, 637; KRS-II, 293)

tınlıvar [262]: Canlı varlıkları (daha sonraları “canavar” anlamını kazanmıştır) **Kır. Ø**

tırak [263]: Çabuk **Kır. Ø**

tırmak [263]: Tırnak **Kır. tırmak** (KTTS, 638; KRS-II, 294)

tıy-, -ar [261]: Engellemek, tutmak **Kır. tıy-** (KTTS, 635; KRS-II, 290)

tıyl-, -ur [261]: Tıkılmak, son vemek, kesilmek, dinmek, sonu olmak **Kır.** *tıyl-* (KTTS, 635; KRS-II, 290)

tigenek [243]: Dikenli çalı **Kır.** *tigenek* (KTTS, 596; KRS-II, 235)

tik [243]: Dik **Kır.** *tik* (KTTS, 595; KRS-II, 234)

tik-, -er [243]: Dikmek **Kır.** *tik-* (KTTS, 595; KRS-II, 234)

tikme [244]: Dikiş, dikme **Kır.** Ø

til [244]: 1. Dil (ağızdaki dil) 2. Dil (konuşulan dil) **Kır.** *til* (KTTS, 596; KRS-II, 235)

tile-, -r [244]: Dilemek, istemek **Kır.** *tile-* (KTTS, 597; KRS-II, 237)

tilek [244]: Dilek **Kır.** *tilek* (KTTS, 597; KRS-II, 237)

tilim [244]: Dilim **Kır.** *tilim* (KTTS, 597; KRS-II, 237)

timar (A.) [244]: Tımar **Kır.** Ø

timean [244]: Buhur **Kır.** Ø

tişsi-, -r [245]: (**tişsi-?**) Bir şeyin tadına bakmak **Kır.** Ø

tint- [244]: Araştırmak, incelemek, denemek **Kır.** *tint-* (KTTS, 597; KRS-II, 238)

tintövçi [245]: Arayıcı, inceleyici **Kır.** *tintüüçü* (KTTS, 598; KRS-II, 238)

tirek [245]: Direk **Kır.** *tirek* (KTTS, 598; KRS-II, 238)

tiren-, -ir [245]: Katılaşmak **Kır.** Ø

tirgiz- [245]: Diriltmek, canlandırmak **Kır.** *tirgiz-* (KTTS, 598; KRS-II, 238)

tirgizgiçi [245]: Diriltici, canlılık verici **Kır.** Ø

tiri [245]: Diri **Kır.** *tirüü* (KTTS, 599; KRS-II, 239)

tiril-, -ür [245]: Dirilmek, yaşamak **Kır.** *tiril-* (KTTS, 598; KRS-II, 238)

tirilik [245]: Dirilik, hayatiyet **Kır. tirüülük** (KTTS, 599; KRS-II, 239)

tirki [245]: Kurban **Kır. Ø**

tiröv [245]: Hayat, yaşama **Kır. Ø**

tirpilde-, (tırpıl-da- ?) [245]: Titremek **Kır. tirtilde-** (KTTS, 599; KRS-II, 239)

tiş [246]: Diş **Kır. tiş** (KTTS, 599; KRS-II, 239)

tişi [246]: Dişi **Kır. Ø**

tişle-, -r [246]: Dişlemek, ısırarak **Kır. tişte-** (KTTS, 599; KRS-II, 240)

tişsizlühle- [246]: Bir şey ile dişini karıştırmak **Kır. Ø**

titre-, -r [246]: Titremek **Kır. tirtilde-** (KTTS, 599; KRS-II, 239)

tiz [246]: Diz **Kır. Ø**

tizge [246]: Çorap bağı **Kır. Ø**

tizgi [246]: Diz **Kır. Ø**

tizgin [246]: Dizgin **Kır. tizgin** (KTTS, 594; KRS-II, 232)

toba (A.) [246]: Tövbe, pişmanlık **Kır. tobo** (KTTS, 600; KRS-II, 240)

tobalak [246]: Toparlak **Kır. tomolok** (KTTS, 605; KRS-II, 248)

todak [246]: Bk. **totak**

tog-, tov-, tuv-, -ar [247]: Doğmak **Kır. tuu-** (KTTS, 624; KRS-II, 273)

toga [247]: Toka **Kır. Ø**

togru [247]: Doğru **Kır. tuura** (KTTS, 624; KRS-II, 273)

togruluk [247]: Doğruluk **Kır. tuuralık** (KTTS, 625; KRS-II, 273)

togu-, -r [247]: Dokumak **Kır. doku-** (KTTS, 603; KRS-II, 245)

togur-, tuvur-, -ur [247]: Doğurmak, yaratmak, üretmek **Kır. tuu-** (KTTS, 624; KRS-II, 273)

toguş, tovuş, tuvuş [248]: (gün) Doğuş, doğu **Kır. Ø**

toguz [248]: Dokuz **Kır. toguz** (KTTS, 601; KRS-II, 275)

tohta-, -r [248]: (hafızada) Saklamak **Kır. Ø**

tol- [248]: Dolmak **Kır. tol-** (KTTS, 603; KRS-II, 246)

tol- [248]: Yerine getirilmek, olmak **Kır. tol-** (KTTS, 604; KRS-II, 246)

tolmaç, tılmaç [248]: Tercüman **Kır. tilmeç** (KTTS, 597; KRS-II, 237)

toltur- [249]: Doldurmak **Kır. toltur-** (KRS-II, 247)

tolu [249]: Dolu **Kır. tolu** (KTTS, 604; KRS-II, 247)

tombur [249]: Davul **Kır. Ø**

ton [249]: Kıyafet, elbise **Kır. ton** (KTTS, 606; KRS-II, 249)

tonçı [249]: Kürkçü **Kır. Ø**

toñ-, -ar [249]: Donmak **Kır. toñ-** (KTTS, 606; KRS-II, 250)

toñuz [249]: Domuz **Kır. doñuz** (KTTS, 160; KRS-II, 197)

tontarma [249]: Toka **Kır. Ø**

top (F.) [249]: Top, yuvarlak **Kır. Kır. top** (KTTS, 607; KRS-II, 251)

topra [249]: Torba **Kır. Ø**

toprak [249]: Toprak **Kır. topurak** (KTTS, 608; KRS-II, 253)

tokluk [249]: Tokluk, bolluk, fazlalık **Kır. Ø**

tokmak [249]: Tokmak **Kır. tokmok** (KTTS, 602; KRS-II, 244)

toragı [249]: Doruk, kale **Kır. Ø**

tornakıy [250]: Kuzey rüzgârı **Kır. Ø**

totak, todak [250]: Dudak **Kır. Ø**

tothar (M.) [250]: Papağan **Kır. Ø**

totu(F.) [250]: Tuğ, sancak **Kır. totu:** Papağan (KTTS, 610; KRS-II, 256)

tov [250]: Tuğ, sancak **Kır. tuu** (KTTS, 624; KRS-II, 272)

tov- [250]: Bk. **tog**

tovram [250]: Kırıntı, küçük parça **Kır. tuuram** (KRS-II, 274)

tovulga [250]: Mihver **Kır. tuulga** (KTTS, 624; KRS-II, 273)

tovuş [250]: Bk. **toguş**

toy [248] : Ziyafet **Kır. toy** (KTTS, 601; KRS-II, 243)

toydır-, -ır [248]: Doyurmak **Kır. toydur-** (KTTS, 601; KRS-II, 243)

toz [250]: Toz **Kır. toz** (KTTS, 601; KRS-II, 242)

töben [250]: Altında, aşağıda, geri **Kır. tömön** (KTTS, 612; KRS-II, 258)

tögül- [250]: Dökülmek, dışarı çıkmak **Kır. tögül-**(KTTS, 611; KRS-II, 257)

tök- [250]: Dökmek **Kır. tök-** (KTTS, 611; KRS-II, 257)

tökme [250]: Çevik **Kır. Ø**

töle- [250]: Ödemek **Kır. tölö-** (KTTS, 611; KRS-II, 258)

töleç [251]: Beleş, parasız **Kır. Ø**

tön- [251]: Dönmek, ters çevrilmek **Kır. Ø**

töre [251]: Töre, kural **Kır. Ø**

töre- [251]: Türemek, doğmuş, yaratılmış olmak **Kır. törö-** (KTTS, 613; KRS-II, 260)

törele-, -r [251]: Yönetmek, hüküm vermek **Kır. Ø**

töret- [251]: Yaratmak **Kır. töröt-** (KTTS, 613; KRS-II, 261)

törkül [251]: Dört köşeli **Kır. törkül** (KTTS, 613)

tört, dört [251]: Dört **Kır. tört** (KTTS, 613; KRS-II, 261)

törtünçü [251]: Dördüncü **Kır. törtünçü** (KTTS, 614; KRS-II, 261)

töş [251]: Döş, göğüs **Kır. töş** (KTTS, 614; KRS-II, 261)

töşek [251]: Döşek **Kır. töşök** (KTTS, 614; KRS-II, 262)

töve [252]: Deve **Kır. töö** (KTTS, 612; KRS-II, 259)

tövgüç [252]: Havan ve havan tokmağı **Kır. Ø**

tövlük [252]: Kör **Kır. Ø**

töz-, -er [252]: İstirap çekmek, dayanmak **Kır. Ø**

tözdeş [252]: Özdeş, aynı nitelikte, aynı huyda, aynı seciyede **Kır. Ø**

tözlük [252]: Öz, mahiyet **Kır. Ø**

tözmelüh [252]: Acı, ıstırap **Kır. Ø**

trapes (Y.) [252]: Masa **Kır. Ø**

tu-, tuvir- (?) [252]: Tıkamak **Kır. Ø**

tuç [253]: Tunç **Kır. Ø**

tugan (A.) [253]: Dükkan **Kır. dükön** (KTTS, 163; KRS-I, 202)

tul [253]: Dul **Kır. tul** (KTTS, 618; KRS-II, 265)

tulkma [253]: Kütük **Kır. Ø**

tuluk [253]: Balkon **Kır. Ø**

tulum [253]: Melik, saç örgüsü **Kır. tulum** (KRS-II, 266)

tumak [253]: Kör, küt **Kır. Ø**

tumala- [253]: Bastırmak, sıkmak **Kır. Ø**

tuman [253]: Sis, karanlık **Kır. tuman** (KTTS, 619; KRS-II, 266)

tumış- [253]: Huysuzlaşmak **Kır. Ø**

tumov [253]: Nezle **Kır. tumoo** (KTTS, 619; KRS-II, 266)

tunah [254]: Rehin **Kır. Ø**

tuğa-, -r [254]: Bildirmek, ilan etmek **Kır. Ø**

tuğovul [254]: Bildirme, haber verme **Kır. Ø**

tur- [254]: I. Esas Fiil olarak: Durmak, öylece durmak, kalkmak, ayağa kalkmak, yükselmek **Kır. tur-** (KTTS, 621; KRS-II, 268)

II. Tamamlayıcı ve yardımcı fiil olarak

a) –mak –turur: Gelecek zaman eki (KTTS, 621; KRS-II, 268)

b) –a –turur: Süreklilik bildiren ek olarak; genellikle şimdiki zaman (KTTS, 621; KRS-II, 268)

c) –ıp –tur: -ıp duran, -ip duran (KTTS, 621; KRS-II, 268)

turna [257]: Turna **Kır. turna** (KTTS, 622; KRS-II, 270)

tu-şanbe (F.) v: Pazartesi **Kır. düyşömbü** (KTTS, 163; KRS-I, 202)

tuşman [257]: Bk. **düşman**

tut-, -ar [258]: Tutmak **Kır. tut-** (KTTS, 622; KRS-II, 271)

tutgun, tutkun [258]: Esir, hapis **Kır. tutkun** (KTTS, 623; KRS-II, 272)

tutiya (Tic.) [258]: Çinko sülfat **Kır. Ø**

tutkin [258]: Cehennem **Kır. Ø**

tutkun [258]: Bk. **tutgun**

tutsak [258]: Tutsak, rehin **Kır. Ø**

tut(t)ur- [258]: Tutturmak **Kır. Ø**

tutt(u)ruk [258]: Tutkal **Kır. Ø**

tuturgan [258]: Pirinç **Kır. Ø**

tuvra [258]: Doğru **Kır. tuura** (KTTS, 624; KRS-II, 273)

tuvur- [258]: Bk. **togur-**

tuvus- [258]: Bk. **tavus-**

tuvuş- [259]: Bk. **toguş-**

tuy- [253]: Duymak, farkına varmak **Kır. tuy-** (KTTS, 617; KRS-II, 264)

tuyana [253]: Alenî, açıkça **Kır. Ø**

tuz [259]: Tuz **Kır. tuz** (KTTS, 616; KRS-II, 264)

tuzak [259]: Tuzak **Kır. tuzak** (KTTS, 616; KRS-II, 264)

tuzla-, -r [259]: Tuzlamak **Kır. tuzda-** (KTTS, 617; KRS-II, 264)

tü [259]: Bk. **tüvi**

tüb [259]: Bk. **tüp**

tügel [259]: Bk. **tükel**

tügen- [259]: Tükenmek, bitmek **Kır. tügön-** (KTTS, 626; KRS-II, 277)

tükel, tügel [259]: Mükemmel, tam, tamamen **Kır. tügöl** (KTTS, 626; KRS-II, 277)

tüklü [259]: Tüylü, saçlı **Kır. tüktüü** (KTTS, 628; KRS-II, 280)

tüksüz [259]: Tüysüz, saçsız **Kır. Ø**

tükürmek [259]: Bk. **tüpkür-**

tülkü [259]: Tilki **Kır. tülkü** (KRS-II, 281)

tümen [259]: On bin **Kır. tümön** (KTTS, 629; KRS-II, 281)

tün [259]: Akşam, gece **Kır. tün** (KTTS, 629; KRS-II, 281)

tüne [259]: Dün **Kır. Ø**

tüp, tüb [260]: Dip, temel, kök **Kır. tüp** (KTTS, 630; KRS-II, 283)

tüpkür-, tükür-, tüpkürü [260]: Tükürmek **Kır. tükür-** (KTTS, 628; KRS-II, 280)

türlendi [260]: Türlü **Kır. Ø**

türlü [260]: O türde, o yaratılışta **Kır. türdüü** (KTTS, 631; KRS-II, 284)

tüş [260]: Öğle **Kır. tüş** (KTTS, 633; KRS-II, 287)

tüş [260]: Düş, rüya **Kır. tüş** (KTTS, 633; KRS-II, 287)

tüş-, -er [260]: 1. Düşmek 2. Batmak **Kır. tüş-** (KTTS, 633; KRS-II, 287)

tüşman [260]: Bk. **düşman**

tüşür-, -ur [261]: Düşürmek **Kır. tüşür-** (KTTS, 634; KRS-II, 289)

tütün [261]: Duman **Kır. tütün** (KTTS, 633; ;KRS-II, 286)

tüvi, tü [261]: Darı **Kır. Ø**

tüvme [261]: Düğme **Kır. tüymö** (KTTS, 627; KRS-II, 278)

tüvün [261]: Kısır **Kır. Ø**

tüvür-, tüvürü [261]: Döndürmek, çevirmek **Kır. tüyrül-** (KTTS, 627; KRS-II, 279)

tüz [261]: Düz, aynı, doğru **Kır. tüz** (KTTS, 626; KRS-II, 277)

tüzet-, -r [261]: Düzeltmek **Kır.** *tüzöt-* (KTTS, 627; KRS-II, 278)

2.22 -U-

uç [263]: Uç **Kır.** *uç* (KTTS, 652; KRS-II, 312)

uç- [263]: Uçmak **Kır.** *uç-* (KTTS, 652; KRS-II, 312)

uça [263]: Sırt **Kır.** *uça* (KTTS, 652; KRS-II, 312)

uçkun [263]: Kıvılcım **Kır.** *uçkun* (KTTS, 653; KRS-II, 313)

uçmak [263]: Cennet **Kır.** *uçmak* (KRS-II, 313)

uçmaklı [263]: Cennetli, cennette bulunan **Kır.** *uçmaktuu* (KRS-II, 313)

uçuh [263]: Samanlı buğday, tınaz **Kır.** Ø

uçuz [263]: Ucuz, değersiz **Kır.** Ø

udaa (M.) [263]: Ardarda **Kır.** *udaa* (KTTS, 641; KRS-II, 299)

ula-, -r [264]: Ulamak, bağlamak **Kır.** *ula-* (KTTS, 644; KRS-II, 302)

ulah [264]: Oğlak **Kır.** *ulah* (KTTS, 645; KRS-II, 302)

ulam [265]: Vasıtasıyla, yoluyla **Kır.** *ulam* (KTTS, 645; KRS-II, 303)

ulgay-, -ur [265]: Büyümek, gelişmek **Kır.** *ulgay-* (KTTS, 645; KRS-II, 304)

ulu [265]: Ulu, büyük **Kır.** *uluu* (KTTS, 646; KRS-II, 304)

ulu- [265]: Ulumak **Kır.** *ulu-* (KTTS, 645; KRS-II, 304)

ululuk [265]: Ululuk, büyüklük **Kır.** *ululuk* (KRS-II, 305)

umunç [265]: Umut, umunç **Kır.** Ø

un [265]: Un **Kır.** *un* (KTTS, 646; KRS-II, 305)

una- [265]: Kabullenmek, anlaşmak, itaat etmek **Kır.** *una-* (KTTS, 646; KRS-II, 305)

unut-, -ur [266]: Unutmak **Kır. unut-** (KTTS, 646; KRS-II, 305)

unutçaŋ [266]: Unutulabilir **Kır. Ø**

ur-, (-ur) [266]: Vurmak **Kır. ur-** (KTTS, 647; KRS-II, 306)

urgur- [266]: Bk. **yüŋür-**

urluk [266]: (Bitki) tohumu **Kır. Ø**

urmak [266]: Kamçı, kırbaç **Kır. Ø**

urtu [266]: Bk. **utru**

uruk, uruh [266]: Uruk, ahfad, çocuk, nesil **Kır. uruk** (KTTS, 648; KRS-II, 308)

urun- [266]: Vuruşmak, savaşmak **Kır. Ø**

uruş-, -ır [266]: Vuruşmak, döğüşmek **Kır. uruş-** (KTTS, 649; KRS-II, 309)

ur(u)şu [266]: Vuruşmak, savaşma, karşı koyma **Kır. uruş** (KTTS, 649; KRS-II, 309)

us [267]: Akıl **Kır. es: Akıl** (KTTS, 769; KRS-II, 465)

us (M.) [267]: Islak, yaş **Kır. Ø**

usta, osta (F.) [267]: Usta **Kır. usta** (KTTS, 649; KRS-II, 310)

ustlu [267]: Akıllı, zeki **Kır. estüü** (KTTS, 771; KRS-II, 467)

uşah [267]: Kırıntı **Kır. uşak:** Ufak, küçük (KTTS, 654; KRS-II, 314)

uşakçı, uşahçı, uşahçı [267]: Hain, iftiracı **Kır. uşakçı** (KTTS, 654; KRS-II, 314)

uşaldı [267]: Ufantı **Kır. Ø**

uşku [267]: Marangoz rendesi? **Kır. Ø**

uşuk [267]: Çok, çokluk **Kır. Ø**

utru, urtu [267]: Karşı, karşılık **Kır. Ø**

- uv [268]:** Av **Kır.** *uu* (KTTS, 651; KRS-II, 311)
- uv-** [268]: Kırmak, parçakamak **Kır.** Ø
- uvsınla-, -r [268]:** ?
- uvşa-** [268]: Okşamak **Kır.** Ø
- uvşaş-** [268]: Bk. **okşaş-**
- uvut-, -ır [268]:** Avutmak, teskin etmek, yatıştırmak, susturmak **Kır.** Ø
- uyah [263]:** Uyanık **Kır.** Ø
- uyah-** [263]: (Güneş) batmak **Kır.** Ø
- uyal-, -ur [264]:** Utanmak **Kır.** *uyal-* (KTTS, 655; KRS-II, 316)
- uyan-, -ur [264]:** Uyanmak **Kır.** *oygon-* (KTTS, 458; KRS-II, 62)
- uyat [264]:** Utanma **Kır.** *uyat* (KTTS, 656; KRS-II, 317)
- uyat-** [264]: Utanmak **Kır.** *uyat bol-* (KRS, 317)
- uyşah [264]:** İftira, hakaret **Kır.** *uşak* (KTTS, 654; KRS-II, 314)
- uyşahçı [264]:** Bk. **uşakçı**
- uyu-, -r [264]:** Uyumak **Kır.** *ukta-* (KTTS, 644; KRS-II, 302)
- uyuhısıra-** [264]: Uykusuz kalmak **Kır.** Ø
- uyuhu, uyuhı [264]:** Uyku **Kır.** *uyku* (KTTS, 643; KRS-II, 301)
- uyut-** [264]: Uyutmak **Kır.** Ø
- uz [268]:** Becerikli, ehil **Kır.** *uz* (KTTS, 642; KRS-II, 299)
- uzat-, -ır [268]:** Yönelmek, göndermek **Kır.** *uzat-* (KTTS, 642; KRS-II, 300)
- uzun [268]:** Uzun **Kır.** *uzun* (KTTS, 642; KRS-II, 300)

uzunluk [268]: Uzunluk **Kır.** *uzunduk* (KTTS, 643; KRS-II, 300)

2.23 -Ü-

üç [268]: Üç **Kır.** *üç* (KTTS, 664; KRS-II, 327)

üçlük, üçlük [268]: Teslis, üç birlik, üçlük **Kır.** *üçlük* (KRS, 328)

üçöv [269]: Üçlük, üçü birden, üçü beraber **Kır.** *üçöö* (KRS-II, 328)

üçün [269]: İçin, hatırı için, birinin iyiliği için (sontakı) (şahıs zamirlerinin ve işaret zamirlerinin genetik şekillerinden sonra gelir) **Kır.** *üçün* (KTTS, 664; KRS-II, 328)

üçünçü [269]: Üçüncü **Kır.** *üçünçü* (KTTS, 664; KRS-II, 328)

üğü [269]: Uhu, baykuş **Kır.** *ükü* (KTTS, 659; KRS-II, 321)

üksün-, üpsün-, -ür [269]: Hatırlamak **Kır.** Ø

üleş-, -ür [269]: Üleşmek, bölüşmek, paylaşmak **Kır.** *ülüş-* (KTTS, 660; KRS-II, 322)

ülüş [270]: Pay, kısım, parça, hisse **Kır.** *ülüş* (KTTS, 660; KRS-II, 322)

ün [270]: Ün, ses **Kır.** *ün* (KTTS, 661; KRS-II, 323)

ün- [270]: Karşı koymak, dayanmak **Kır.** Ø

ünde-, -r [270]: Çağırarak, seslenmek **Kır.** *ündö-* (KTTS, 661; KRS-II, 323)

ündet- [270]: Çağirtmak **Kır.** Ø

ün-, -er [270]: Kazmak **Kır.** Ø

üpsün- [270]: Bk. **üksün-**

ür- [270]: Ürmek, havlamak **Kır.** *ür-* (KTTS, 662; KRS-II, 324)

üren-, üret- [270]: Bk. **övren-, övret-**

ürpek [270]: Kıvrıcık, karışık **Kır.** *ürpök* (KTTS, 663; KRS-II, 325)

üsküli [270]: Keten **Kır. Ø**

üstün [270]: Üst kısım, üst taraf **Kır. üstü** (KTTS, 663)

üşî-, üşür [271]: ÜşümeK **Kır. üşü-** (KTTS, 664; KRS-II, 328)

üt-, -er [271]: (Tavuğu) ütmek **Kır. Ø**

ütlü [271]: Oyuk, delikli **Kır. üttiü** (KRS-II, 327)

ütürgü [271]: Kalem, keski **Kır. Ø**

üz [271]: Yüz, üst kısım **Kır. üz** (KRS-II, 317)

üz-, -er [271]: Koparmak, kırmak **Kır. üz-** (KTTS, 656; KRS-II, 317)

üzengi [271]: Üzengi **Kır. üzöngü** (KTTS, 657; KRS-II, 318)

üzürmürs (Tic.) [271]: Mür ağacı **Kır. Ø**

2.24-V-

vaccis [271]: 1. Kırmız böceği, koşnil 2. Kırmız boyası **Kır. Ø**

vad (F.) [271]: Rüzgâr, hava **Kır. Ø**

vada [272]: Vâde **Kır. ubada** (KTTS, 640; KRS-II, 297)

vat [272]: Keten ayakkabı **Kır. Ø**

vay [272]: Vay! **Kır. Ø**

veles [272]: Pamuk bez **Kır. Ø**

vurçık [272]: İğne **Kır. Ø**

2.25 -Y-

ya, yaa [109]: Yay **Kır. caa** (KTTS, 167; KRS-I, 207)

ya, ye (F.) [109]: Ya..., ye..., veya... **Kır. ce** (KTTS, 199; KRS-I, 242)

yaak, yaah [109]: Bk. **yangak**

yaanı (A.) [109]: Yani **Kır. Ø**

yabalak [109]: Baykuş **Kır. Ø**

yabov [109]: Örtü **Kır. cabuu** (KTTS, 168; KRS-I, 208)

yabovlı [109]: Örtülü **Kır. cabuuluu** (KTTS, 169; KRS-I, 208)

yabuldrak [109]: Yapraklar **Kır. calbırak** (KTTS, 178; KRS-I, 220)

yaçan-, (-ur) [109]: Utanmak, çekinmek, korkmak, tiksirmek **Kır. Ø**

yada- (M.) [109]: Yormak **Kır. Ø**

yag-, yav-, -ar [109]: Yağmak **Kır. caa-** (KTTS, 167; KRS-I, 207)

yag, yav [110]: Yağ **Kır. Ø**

yaga [110]: (Elbise) yakası **Kır. caka** (KTTS, 175; KRS-I, 217)

yağı [110]: Düşman **Kır. Ø**

yağlay, yavlov [110]: Yağ tavaşı **Kır. Ø**

yah-, -ar [110]: Yapıştırmak **Kır. Ø**

yahşırak [110]: Bk. **yakşı**

yakçı [114]: Yay yapan, yaycı **Kır. caaçı** (KTTS, 168; KRS-I, 208)

yakşı, yahşı [114]: İyi **Kır. cakşı** (KTTS, 175; KRS-I, 218)

yakut, yapkut [114]: Yakut **Kır. cakut** (KTTS, 175; KRS-I, 218)

yala [110]: İftira **Kır. calaa** (KTTS, 177; KRS-I, 219)

yala-, -r [110]: Yalamak **Kır. cala-** (KTTS, 177; KRS-I, 219)

yalağ [110]: Yalın **Kır. calağ** (KTTS, 177; KRS-I, 220)

yalajaç [111]: Çıplak **Kır. Ø**

yalajaçla-, -r [111]: Ortaya çıkarmak **Kır. Ø**

yalbar-, -ur [111]: Yalvarmak **Kır. calbar-** (KTTS, 178; KRS-I, 220)

yalbar-, -ur [111]: 1. Rica etmek 2. Dua etmek **Kır. Ø**

yalçı [111]: Gündelikçi **Kır. calçı** (KTTS, 182; KRS-I, 223)

yalçı [111]: İlikçi, düğmeci **Kır. Ø**

yalgan: Yalan **Kır. calgan** (KTTS, 178; KRS-I, 221)

yalguz, yalgız [111]: Yalnız, sadece, tek, hariç olmak üzere **Kır. calgız** (KTTS, 178; KRS-I, 221)

yalı [112]: Yele **Kır. Ø**

yalın-, -ur [112]: Rica etmek, yalvarmak **Kır. Ø**

yalın [112]: Yalın, alev **Kır. calın** (KTTS, 182; KRS-I, 224)

yalmas (F.A.Y) [111]: Elmas **Kır. almaz** (KTTS, 47; KRS-I, 52)

yama-, -r [112]: Yamamak **Kır. cama-** (KTTS, 183; KRS-I, 224)

yaman [112]: Yaman, kötü, fena **Kır. caman** (KTTS, 183; KRS-I, 225)

yamanlı [112]: Fena, günahlı, günahkâr **Kır. Ø**

yamanlık, yamanlıh [112]: Kötülük, fenalık, zarar **Kır. camandık** (KTTS, 184; KRS-I, 225)

yamgur, amgur [112]: Yağmur **Kır. camgır** (KTTS, 184; KRS-I, 226)

yamgurlu [112]: Yağmurlu **Kır. camgırduu** (KTTS, 184; KRS-I, 226)

yamov [112]: Yama **Kır. camoo** (KRS-I, 226)

yan- [112]: Dönmek **Kır. can-** (KTTS, 186; KRS-I, 226)

yana [113]: Yine **Kır. cana** (KTTS, 186; KRS-I, 228)

yanç- [113]: Ezmek **Kır. canç-** (KTTS, 188; KRS-I, 229)

yançık [113]: Kese, torba **Kır. Ø**

yandır- [113]: Geri vermek **Kır. candır-** (KRS-I, 228)

yandur-, yanduru [113]: Işık yakmak **Kır. candır-** (KRS-I, 228)

yañ [113]: Salgın hastalık **Kır. Ø**

yañak, yaak, yaah [113]: Yanak, çene kemiği **Kır. caak** (KTTS, 167; KRS-I, 207)

yañı, yañi [113]: Yeni **Kır. cañı** (KTTS, 188; KRS-I, 230)

yañıl-, -ur, -ır [113]: Yanılmak **Kır. cañıl-** (KTTS, 189; KRS-I, 230)

yañla [113]: Yeniden **Kır. Ø**

yañlan-, yañlanı [113]: Yankılanmak **Kır. Ø**

yani-, -r [113]: Tehdit etmek **Kır. Ø**

yap-, yapar [113]: Örtmek, kapamak **Kır. cap-** (KTTS, 189; KRS-I, 231)

yapkıç [114]: Kapak, örtü **Kır. capkıç** (KTTS, 190; KRS-I, 231)

yapsa-, -r [114]: Çatmak(ağaçları) **Kır. Ø**

yar-, -ar [114]: Karar vermek **Kır. Ø**

yara [114]: Yara **Kır. cara** (KTTS, 191; KRS-I, 233)

yara- [114]: Yaramak **Kır. cara-** (KTTS, 191; KRS-I, 233)

arak [115]: Serbest **Kır. carak:** Silah, alet (KTTS, 191; KRS-I, 233)

yaramaz [114]: Yaramaz **Kır. caramsız** (KRS-I, 233)

yaramsak [114]: Sadık, itaatli, baş eğen **Kır. Ø**

yaraş-, -ur, -ır [115]: Uygun düşmek, uymak, hoş gitmek **Kır. caraş-** (KTTS, 192; KRS-I, 234)

yaraştır-, yaraştır-, -ur [115]: Düzenlemek, birleştirmek **Kır. caraştır-** (KTTS, 192; KRS-I, 234)

yarat- [115]: Yaratmak **Kır. carat-** (KTTS, 192; KRS-I, 234)

yarbar- [115]: Bk. **yalbar-**

yargu [115]: Yargı, karar, emir, mahkeme **Kır. Ø**

yargu yar- [115]: İdarî veya mahkemesel karar vermek **Kır. Ø**

yarguçı, yargıçı [115]: Yargıç, belediye reisi **Kır. Ø**

yargula-, -r [115]: Hüküm, karar vermek, yargılamak **Kır. Ø**

yarı (F.) [117]: Yardım **Kır. Ø**

yarıh, yarıhlık, yarıhlık [117]: Bk. **yaruh, yarıklık**

yarık [117]: Bk. **yaruh**

yarıklık, yarıklık [117]: Işık, parlaklık, aydınlık **Kır. carıktık** (KTTS, 194; KRS-I, 236)

yarıl-, yarıl-, -ur [117]: Yarılmak, çatlakmak **Kır. carıl-** (KTTS, 194; KRS-I, 236)

yarılga- [117]: Bk. **yarlıga-**

yarılga-, -ır [117]: Acındırmak **Kır. Ø**

yarım [117]: Yarım **Kır. carım** (KTTS, 194; KRS-I, 237)

yarıt-, (yarut-?) [117]: Aydınlatmak, nurlandırmak **Kır. carıt-** (KTTS, 194; KRS-I, 237)

yarkın [116]: Parlaklık, parıltı **Kır. carkın** (KTTS, 193; KRS-I, 235)

yarlı [115]: Fakir **Kır. cardı** (KTTS, 193; KRS-I, 235)

yarlıga-, yarılga- [116]: Acımak, merhamet etmek **Kır. Ø**

yarlıgançlı, (yarılğançlı?), yarlıgançlı [116]: Merhametli **Kır. Ø**

yarlılık [116]: Fakirlik **Kır. cardılık** (KTTS, 193; KRS-I, 235)

yarma [116]: Ağaç yarması **Kır. carma** (KRS-I, 235)

yarov [116]: Gerekli olan, tehzizatlanma **Kır. Ø**

yarovlu, yaraovlu [116]: Yararlı, uygun, kabiliyetli **Kır. Ø**

yarsıt-, -ır [116]: Tahrik etmek **Kır. Ø**

yarsov [116]: Tiksindirici, tabî olmayan **Kır. Ø**

yaruh, yarık, yarık [116]: Aydınlık, ışıklı, açık **Kır. carık** (KTTS, 194; KRS-I, 236)

yasman [117]: Yassı şişe **Kır. Ø**

yastuk [117]: Yastık **Kır. cazdık** (KTTS, 172; KRS-I, 212)

yaş [117]: Yaş **Kır. caş** (KTTS, 197; KRS-I, 240)

yaş [117]: Yaş, taze, sulu **Kır. caş** (KTTS, 197; KRS-I, 240)

yaş [117]: Gözyaşı **Kır. caş** (KTTS, 197; KRS-I, 240)

yaşat- [117]: Yaşatmak **Kır. caşat-** (KTTS, 197; KRS-I, 240)

yaşık [118]: Zayıf, kuru, cılız **Kır. caşık** (KTTS, 198; KRS-I, 241)

yaşıl [118]: Yeşil **Kır. caşıl** (KTTS, 198; KRS-I, 241)

yaşılık [118]: Yeşillik **Kır. caşılça** (KTTS, 198; KRS-I, 241)

yaşın-, yaşun [118]: Gizlenmek, saklanmak **Kır. caşın-** (KTSS, 198; KRS-I, 241)

yaşır-; yaşıru, yaşırır [118]: Gizlemek, saklamak **Kır. caşır-** (KTTS, 198; KRS-I, 241)

yaşır [118]: Gizli **Kır. caşırın** (KTTS, 198; KRS-I, 241)

yaşlı [118]: Gözyaşları ile dolu, yaşlı **Kır. caştuu** (KTTS, 197; KRS-I, 241)

yat [118]: Yad, yabancı **Kır. cat** (KTTS, 196; KRS-I, 239)

yat-, -ur, -ır [118]: Yatmak **Kır. cat-** (KTTS, 196; KRS-I, 239)

yav, yav- [118]: Bk. **yag, yag-**

yavdır- [119]: Yağdırmak **Kır. caadır-** (KTTS, 167; KRS-I, 207)

yavlı [119]: Yağlı **Kır. Ø**

yavlov [119]: Bk. **yaglav**

yavrut- [119]: Yıpratmak, kuvvetten düşmek, dermansız kalmak **Kır. Ø**

yavuh [119]: Yakın **Kır. Ø**

yay-, -ar [110]: Yaymak **Kır. cay-** (KTTS, 172; KRS-I, 214)

yay [110]: Yaz **Kır. cay** (KTTS, 172; KRS-I, 213)

yayıl- [110]: Yayılmak **Kır. cayıl-** (KTTS, 175; KRS-I, 217)

yayın [110]: Yazın **Kır. cayın** (KRS-I, 217)

yayla-, -r [110]: Yaylamak, yaz mevsimini yaylada geçirmek **Kır. cayla-** (KTTS, 173; KRS-I, 215)

yaz [110]: İlkbahar (belki de bu kelime aynı şekilde ay adlarında ortaya çıkmaktadır) **Kır. caz** (KTTS, 171; KRS-I, 211)

yaz- [119]: Hedefe isabet ettirememek **Kır. Ø**

yaz-, -ar [119]: Karışık (dolaşık) bir şeyi çözüp ayırmak **Kır. caz-** (KTTS, 171; KRS-I, 211)

yaz-, -ar [119]: Yazmak **Kır. caz-** (KTTS, 171; KRS-I, 211)

yaz [119]: Çayır, çimen **Kır. Ø**

yazıksızlık [119]: Günahsızlık **Kır.** *cazıksızdı* (KRS-I, 213)

yazıl-, -ar [119]: Açılmak, çözülmek **Kır.** *cazıl-* (KTTS, 172; KRS-I, 213)

yazuk, yazık, yazuh, yazıh [119]: Günah, suç **Kır.** *cazık* (KTTS, 172; KRS-I, 213)

yazukla- [120]: Günah işlemek **Kır.** Ø

yazuklu, yazuklu [120]: Günahkâr **Kır.** *cazıktuu* (KTTS, 172; KRS-I, 213)

yazuksuz, yazuhuz, yazıksız [120]: Günahsız, suçsuz **Kır.** *cazıksız* (KRS-I, 213)

ye [120]: Bk. **ya**

ye-, -r [120]: Yemek **Kır.** *ce-* (KTTS, 199; KRS-I, 242)

ye-şanbe (F.) [123]: Pazar (günü) **Kır.** *cekşembi* (KTTS, 200; KRS-I, 244)

yege (M.) [120]: Geniş **Kır.** Ø

yegen [120]: Kaba hasır döşek **Kır.** Ø

yegit, igit [120]: Genç **Kır.** *cigit* (KTTS, 209; KRS-I, 253)

yek [121]: Şeytan, iblis, kötlük **Kır.** *cek* (KTTS, 199; KRS-I, 243)

yek-, -er [121]: (Arabaya) at koşturmak **Kır.** *cek-* (KRS-I, 243)

yel [121]: Yel **Kır.** *cel* (KTTS, 200; KRS-I, 244)

yelemçi [121]: Koşu atı **Kır.** Ø

yelim [121]: Tutkal **Kır.** *celim* (KTTS, 202; KRS-I, 246)

yelin [121]: Hayvan memesi **Kır.** *celin* (KTTS, 202; KRS-I, 246)

yelkülde- [121]: Bir yandan öbür yana sallanmak, titremek **Kır.** *celpilde-* (KTTS, 203; KRS-I, 246)

yelpli-, -r [121]: Yelpaze ile hava vermek, yelpazelemek **Kır.** *cepli-* (KTTS, 202; KRS-I, 246)

yemese [121]: Yahut... da **Kır. emese** (KTTS, 762; KRS-II, 453)

yemiş [121]: Yemiş, meyve **Kır. cemiş** (KTTS, 203; KRS-I, 247)

yen- [121]: Bk. **yeñ**

yendir- [121]: Yendirmek, yenilmek **Kır. Ø**

yene [122]: Yine, ikinci defa **Kır. Ø**

yeñ [122]: Yen, elbise kolu **Kır. ceñ** (KTTS, 204; KRS-I, 248)

yeñ-, yen-, -er [122]: Yenmek **Kır. ceñ-** (KTTS, 204; KRS-I, 248)

yeñil, yeñül [122]: Yenli, hafif **Kır. ceñil** (KTTS, 204; KRS-I, 248)

yeñilmek [122]: Yenilme **Kır. ceñilüü** (KRS-I, 249)

yeñmek [122]: Yenme, zafer **Kır. ceñüü** (KRS-I, 249) **ceñiş** (KTTS, 205; KRS-I, 249)

yer [122]: Yer (dünya), taban, yer, temel, oturulan yer, mahalle, ülke **Kır. cer** (KTTS, 205; KRS-I, 249)

yer-, -er [123]: Yermek, hoşuna gitmemek **Kır. Ø**

yertinçi [123]: Dünya, yeryüzü **Kır. Ø**

yet-, -er [123]: Yetmek, bir yere, bir amaca ulaşmak, erişmek **Kır. cet-** (KTTS, 206; KRS-I, 251)

yete [123]: Hristiyanların komunion âyini **Kır. Ø**

yeti, yetti [123]: Yedi, hafta **Kır. ceti** (KTTS, 207; KRS-I, 252)

yetkir- [123]: Ulaştırmak, sevk etmek **Kır. cetkir-** (KTTS, 208; KRS-I, 253)

yeyitlik [121]: Gençlik **Kır. cigittik** (KTTS, 209; KRS-I, 253)

yez [124]: Pirinç (madeni) **Kır. cez** (KTTS, 199; KRS-I, 243)

yezne, yizne (?) [124]: Enişte **Kır. cezde** (KTTS, 199; KRS-I, 243)

yı-, -ar [132]: Yığmak, bir yere toplamak **Kır. cıy-** (KTTS, 228; KRS-I, 277)

yıgıl- [132]: Bk. yıkıl-

yıh-, -ar [132]: Yıkmak **Kır. cık-** (KTTS, 229; KRS-I, 278)

yıh-öv [132]: Tapınak, kilise **Kır. Ø**

yıhrar [132]: Bk. yıkrar

yıın [132]: Yığın **Kır. cıyın** (KTTS, 229; KRS-I, 278)

yıkıl-, yıhıl-, yıgıl-, -ur [132]: Yıkılmak, devrilmek **Kır. cıgıl-** (KTTS, 228; KRS-I, 276)

yıunga [132]: Beraber, birleşmiş **Kır. Ø**

yıkrar, yıhrar, ıkrar (A.) [132]: İkrar, itiraf **Kır. Ø**

yıl- [132]: Yıgılmak **Kır. cıyıl-** (KTTS, 229; KRS-I, 277)

yıl, ıl [132]: Yıl **Kır. cıl** (KTTS, 230; KRS-I, 278)

yılan, ılan [132]: Yılan **Kır. cılan** (KTTS, 230; KRS-I, 279)

yılbıra-, -r [132]: Bağlamak, eklemek **Kır. Ø**

yılkı [133]: At (sürüsü) **Kır. cılka** (KTTS, 231; KRS-I, 280)

yıltıra-, -r [133]: Şimşek çakmak **Kır. cıltıra-** (KTTS, 232; KRS-I, 281)

yıltırın [133]: Şişe **Kır. Ø**

yılu, yılı [133]: Sıcak, ılık **Kır. cıluu** (KTTS, 232; KRS-I, 282)

yımşak, yumşak [133]: Yumuşak, zayıf **Kır. cumşak** (KTTS, 222; KRS-I, 269)

yıırçak [133]: Kürtün **Kır. Ø**

yırğa- [133]: Eğlenmek **Kır. cırğa-** (KTTS, 234; KRS-I, 283)

yırgak [133]: Kanca, çengel **Kır. Ø**

yırıl-, -ır [133]: Büzülmek, çekmek **Kır. Ø**

yırt-, -ur [133]: Yırtmak **Kır. cirt-** (KTTS, 234; KRS-I, 284)

yırtıl- [133]: Küstah, yüz­süz olmak **Kır. Ø**

yış [134]: Sürülmemiş, ekilmemiş arazi **Kır. cış:** Sık, birbirine yakın (KTTS, 235; KRS-I, 285)

yışkıç [134]: Nane **Kır. Ø**

yıt- [134]: Beraber itmek **Kır. Ø**

yıtı, ıtı [134]: Keskin **Kır. Ø**

yibek [124]: Bk. **ipek**

yibit-, -ir [124]: Yumuşatmak **Kır. Ø**

yilik [124]: Kemik iliği **Kır. cılık** (KTTS, 210; KRS-I, 254)

yipkir-, yipkirri [124]: Midesini bulandırmak **Kır. cipkir-** (KTTS, 210; KRS-I, 255)

yizne [124]: Bk. **yezne**

yir-, yiri [124]: İp eğirmek, iplik bükmek **Kır. Ø**

yirençi [124]: Korkak (iğrenç), korkunç **Kır. Ø**

yirtin [124]: (Sözlüğe alınmamıştır)

yisi [124]: Bk. **isi**

yitir- [124]: Yitirmek **Kır. Ø**

yiv [124]: Kalın, kaba **Kır. Ø**

yobap [124]: Zahmetli, külfetli **Kır. Ø**

yoga [124]: İnce **Kır. cuka** (KTTS, 221; KRS-I, 267)

yogan, yogun [125]: Kalın **Kır. Ø**

yogoy-, -ar [125]: Ufalmak, küçülmek **Kır. Ø**

yoh [125]: Bk. **yok**

yoha- [125]: Yok edilmek, tahrip edilmek **Kır. Ø**

yoharı [125]: Yukarı **Kır. cogoru** (KTTS, 211; KRS-I, 256)

yohla- [125]: Bir şeyin kayıp olduğunu fark etmek; yokluğunu duymak, kaybetmek
Kır. cokto-: Yoklamak (KTTS, 212; KRS-I, 257)

yohsıl [125]: Bk. **yoksul**

yok, yoh [126]: Yok **Kır. cok** (KTTS, 212; KRS-I, 256)

yoksul, yohsıl [126]: Yoksul, fakir, çaresiz **Kır. Ø**

yol [125]: Yol, cadde, sokak, seyahat **Kır. col** (KTTS, 213; KRS-I, 257)

yolçu [126]: Yolcu **Kır. colooçu** (KTTS, 214; KRS-I, 259)

yoluk-, yoluh-; yolugur [126]: Karşılaşmak **Kır. coluk-** (KTTS, 214; KRS-I, 259)

yomdar-; yomdarı [126]: Toplamak, bir araya gelmek **Kır. Ø**

yomuk- [126]: Toplanmak **Kır. Ø**

yon-, -ar [126]: Yontmak **Kır. con-** (KTTS, 215; KRS-I, 260)

yor [126]: Gitmek (yalnızca yardımcı fiil olarak kullanılır) **Kır. Ø**

yorala-, -r [126]: (Rüya) yorumlamak **Kır. Ø**

yota (?) [126]: Atın ağzına vurulan gem, ağızlık **Kır. Ø**

yova [126]: Yabanî soğan **Kır. Ø**

yovaç [127]: Öbür dünya **Kır. Ø**

yovaşlık [127]: Tevazu, baş eğme **Kır. coştuk** (KTTS, 216)

yovık, yuvuk, yuk, yuvukkun [127]: Günah çıkartma **Kır. Ø**

yovurgan [127]: Yorgan **Kır. Ø**bunu yazmayı unutma cuurkan

yovut- [127]: Yutmak **Kır. Ø**

yöp yöp [127]: Yavaş yavaş, gitgide **Kır. Ø**

yöpsen-, yöp-sin- [127]: **1.** Tasvip etmek, kabul etmek, razı olmak **2.** Yapılmasını buyurmak **Kır. Ø**

yötkür- [128]: Öksürmek **Kır. cötkür-** (KTTS, 220; KRS-I, 266)

yu-, yuv-; yuvar [128]: Yıkamak **Kır. cuu-** (KTTS, 223; KRS-I, 271)

yuban- [128]: İhmal edilmek **Kır. Ø**

yugurt [128]: Yoğurt **Kır. Ø**

yuk-, yuh- [129]: Bir şeye yapışıp kalmak, oturup kalmak, oyalanmak, kalmak **Kır. cuk-** (KTTS, 221; KRS-I, 267)

yuktur- [129]: Yapıştırmak **Kır. cuktur-** (KTTS, 221; KRS-I, 268)

yul-, -ar [128]: Yolmak, çözmek, kurtarmak **Kır. cul-** (KTTS, 221; KRS-I, 268)

yular (?) [128]: Yular, kemer, kayış **Kır. Ø**

yulduz [128]: Yıldız **Kır. cıldız** (KTTS, 231; KRS-I, 280)

yulduzçı [128]: Yıldız yorumlayan, astrolog **Kır. Ø**

yulk-, -ar [128]: Yolmak, koparmak **Kır. culk-** (KTTS, 221; KRS-I, 268)

yulmala-, -r [128]: Ütmek, yakmak **Kır. Ø**

yulovçı [128]: Kurtarıcı **Kır. Ø**

yulugna [128]: Fidyeye, kurtuluş parası **Kır. Ø**

yulun- [129]: Kurtarılmak **Kır. Ø**

yuluv [129]: Fidyeye **Kır. Ø**

yum-, -ar [129]: (Göz) yummak, göz kırpmak **Kır. cum-** (KTTS, 222; KRS-I, 268)

yumçak [129]: Bk. yımşak

yumurtka [129]: Yumurta **Kır. cumurtka** (KTTS, 222; KRS-I, 269)

yun [129]: Saç **Kır. Ø**

yuñ [129]: Yün, tüy **Kır. cün** (KTTS, 226; KRS-I, 274)

yuḡalak [129]: Yuvarlak **Kır. Ø**

yur-; yurı [129]: Yoğurmak **Kır. Ø**

yurt [129]: Oturulan ev; ev, yurt **Kır. curt** (KTTS, 223; KRS-I, 270)

yuruh [129]: Yumruk **Kır. Ø**

yuv- [129]: Bk. **yu-**

yuvançaḡ [130]: Yavaş, gevşek, uyuşuk **Kır. Ø**

yuvduh [130]: Çiğ, işlenmemiş, kaba **Kır. Ø**

yuvuk, yuvukkun [130]: Bk. **yovık**

yuvun-, -ur [130]: Yıkanmak **Kır. cuun-** (KTTS, 224; KRS-I, 271)

yuvut: Bk. **yüvüt**

yuvuz: Alçak, basık **Kır. Ø**

yuzak [130]: Kilit **Kır. Ø**

yuzakla-, -r [130]: Kilitlemek **Kır. Ø**

yügen [130]: At gemi **Kır. cügön** (KTTS, 224; KRS-I, 272)

yügençi [130]: Gemci, gem yapıcısı **Kır. Ø**

yügün-, -ür [130]: Eğilmek, diz çöküp eğilmek **Kır. cügün-** (KTTS, 224; KRS-I, 272)

yügünç [130]: Saygı **Kır. Ø**

yügür-, -ür [130]: Yürümek, koşmak **Kır. cügür-** (KTTS, 224; KRS-I, 272)

yük [130]: 1. Yük **Kır. cük** (KTTS, 225; KRS-I, 273) 2. Kefillik **Kır. Ø**

yükle- [131]: Yüklemek **Kır. Ø**

yülü- [131]: Yülümek, tıraş etmek **Kır. cüktö-** (KTTS, 226; KRS-I, 273)

yülüçi [131]: Berber **Kır. Ø**

yülüğüç, yülüğüç [131]: Tıraş bıçağı **Kır. Ø**

yülü [131]: Hafif, yeğni **Kır. ceñil** (KTTS, 204; KRS-I, 248)

yür-, yürü-; yürür [131]: Yürümek, göç etmek, yola koyulmak **Kır. cür-** (KTTS, 226; KRS-I, 274)

yürek [131]: Yürek **Kır. cürök** (KTTS, 226; KRS-I, 275)

yüvüt [131]: Teselli **Kır. Ø**

yüvütle-, -r [132]: Teselli etmek **Kır. Ø**

yüz [132]: Yüz **Kır. cüz** (KTTS, 225; KRS-I, 272)

yüz-, -er [132]: Yüzmek **Kır. süz-** (KTTS, 550; KRS-II, 170)

yüzük [132]: Yüzük **Kır. cüzük** (KRS-I, 273)

yüzüm [132]: Üzüm **Kır. cüzüm** (KTTS, 225; KRS-I, 273)

2.26 -Z-

zafran (A.) [275]: Safran **Kır. Ø**

zamana (A.) [275]: Zaman **Kır. zamana** (KTTS, 238; KRS-I, 287)

zancar (A.) [275]: Bakır yeşili **Kır. Ø**

zernek (A.) [275]: Sarızırnık **Kır. Ø**

zeytin (A.) [275]: Zeytin **Kır. Ø**

zincil (F.) [275]: Zincir **Kır. Ø**

ziyan, izan (F.) [275]: Zıyan **Kır. zıyan** (KTTS, 243; KRS-I, 294)

zmrut (Tic.) [275]: Zümrüt **Kır. zumurat, zumurut** (KTTS, 242; KRS-I, 292)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1 CODEX CUMANICUS'TA OLUP KIRGIZ TÜRKÇESİNDE BULUNMAYAN SÖZ VARLIĞI

Codex Cumanicus'un söz varlığının Kırgız Türkçesindeki durumunu incelerken 934 kelimenin Kırgız Türkçesinde yaşamadığını tespit ettik. Bu kelimelerden 716 tanesi isim, 218 tanesi ise fiildir. Codex Cumanicus'ta yer alıp Kırgız Türkçesinde bulunmayan bu kelimeler, Kırgız Türkçesinde başka kavramlarla karşılık bulmuştur.

3.1.1 İsimler

ag [28], *aginguç*, *agingiç* [29], *ağır* [29], *agırsıy*, *avursı* [29], *agul* [29], *al*[33], *alabota* [34], *alaça* [34], *alın* [36], *alkoran (A.)* [35], *alleyoh* [35], *alpavut* [35], *altar* [36], *amaşa* [36], *amrak* [37], *andı* [38], *ançak* [37], *anınça* [38], *ansızın* [38], *apostol (Hr)* [38], *apostolik (Hr)* [39], *araklı* [39], *ariksuz* [42], *arkrı* [40], *arşun* [40], *artımak* [41], *artmak* [41], *artum* [41], *asıh* [43], *asır (aşır?)* [43], *asov* [42], *asru*, *astru*, *astri* [43], *astılan* [43], *astlançı* [43], *atar (A.)* [44], *atov* [45], *auric* [45], *av* [45], *aval (A.)* [45], *ave (Hr.)* [45], *avlak* [45], *avırz (F.)* [45], *aya* [30], *ayl* [31], *aylı* [31], *ayna(F.)* [31], *ayran* [32], *azıhlı* [46], *azık*, *azıh* [46], *azuk*; *azuk ay* [46], *badbakt (F.)* [46], *bağış* [47], *bakam (A.)* [49], *bakami (A.F.)* [49], *baklı (F.)* [49], *balaçuk* [48], *balavuz* [48], *baley* [48], *balgam (A.F.)* [48], *baltıçak* [48], *bardak* [51], *baskak* [52], *başmak* [52], *bavursak* [53], *bazık* [53], *bazlık*, *bazılıh*, *bazluh (basılıh)* [53], *be (F.)* [53], *becuda (F.)* [53], *behet (A.)* [54], *beligab* [55], *beslendi* [55], *berklep* [56], *berneli*, *bernelü* [56], *behet (A.)* [54], *beligab* [55], *beslendi* [55], *berklep* [56], *berneli*, *bernelü* [56], *bey* [54], *beyenç*, *beyinç* [54], *beygine* [54], *bıçkı*, *buçkı* [72], *bırçak* [72], *biçen* [57], *biçenlik* [57], *bigev* [57], *bilge* [58], *birer* [59], *birle*, *bile* [59], *bitik* [61], *bitikçi* [61], *bitişli* [61], *bitiv*, *bitüv* [61], *bogavul* [62], *bogaz* [62], *bogum*, *bovum* [63], *boguzgur* [63], *bohorik (A.F.)* [63], *bolor*, *bolar (A.)* [64], *borla* [65], *bostan (F.)* [65], *boşak* [65], *bozgay* [66], *böksmen* [66],

brinç (F.) [67], *bulgak* [68], *bulov* [68], *bunyat* (F.) [68], *burçak* [69], *burguça* [69], *bus* [69], *buvuh* (?) [70], *büğü* [70], *bürçe* [71], *bütülük* [71], *bütünlük* [71], *bütünlük* [71], *cih-öv*, *cahalluk* (A.T) [98], *cırgak*, *cıltramak*, *cıltrin*, *cışkık*, *cicibil* (Tic.), *cift*, *cuhalak* (F.), *cuhut* (F.), *curum* (A.), *çağır* [72], *çaklı* [73], *çakuci* [74], *çakuç* (F.) [74], *çalih* [72], *çalış* [74], *çalma* [72], *çaman*(?) [73], *çandırına* [73], *çarçav* (F.) [74], *çarıdı* [74], *çarpuvun* [74], *çatlavuk* [74], *çekmençi* [74], *çerçi* [74], *çerli* [74], *çevüh* [75], *çığmak* [78], *çığrıkçı* [78], *çipçik* [78], *çırlak* (T.F.) [79], *çırmiş* [79], *çıyrın* [78], *çiçek* [75], *çiurumba* [75], *çokrak*, *çohrah* [75], *çovguç* [76], *çöp* [76], *çörgek*(?) [76], *çövre*, *çüvre* [76], *çura* [77], *çuvalduz* (F.) [77], *çuz* [77], *çügündür* [77], *daaue*, *dav* [80], *dağın* [81], *daraga* (M.) [81], *degri*, *deyri* [82], *dela* (F.) [83], *derzi* (F.) [83], *devül* [83], *döl* [83], *draz* (F.) [83], *duley* [83], *duvat* (A.) [83], *egri* [85], *eher* (*eker*?) [85], *ehşi* [85], *ekmekçi*, *ötmekçi* [86], *eksiklik* [86], *el* [86], *elat* (A.) [86], *elfokah* (A.) [87], *eltir* [87], *emegen* (M.) [88], *eminç* (A.T) [88], *eminlik* (A.T) [88], *enç* [88], *erdenç* [91], *erik* [92], *ersek* [93], *ersekçi* [93], *erseklik* [93], *erseksiz* [93], *esrikçi* [94], *eşi* [94], *eşik* [95], *etez*, *etiz* [96], *esrikçi* [94], *eşi* [94], *eşik* [95], *etez*, *etiz* [96], *etmek*, *ötmek* [96], *etmekçi*, *ötmekçi* [96], *evangelim* [96], *evet* [96], *eynek* [85], *frangi* (F) [97], *garanful* (Tic.) [97], *gülaf*, *külaf* [97], *haç* (F.) [99], *hakim* (A.T.) [99], *hallal* (A.) [99], *ham* (F.) [100], *hamaşa*, *amaşa* (F.) [100], *hamuş* (F.) [100], *hanuz*, *anuz* (F) [100], *harabat* (A.) [101], *hasal* (*haşal*) [101], *hasır* (A.) [101], *haza* (*hasa*?) [102], *hergiz*, *herkiz*, *harkiz* [102], *heş* (A.) [102], *holincan* (*hulincan*?) [103], *hop* (F) [103], *horon* (Y) [103], *hovat* [104], *hökümçi* [104], *hurca* (*hucira*?) [104], *ıdış* [272], *ınamlı* [273], *ındır* [273], *ırs* (R.) [274], *ıskarlat* (F.) [274], *ıspanak* (F.) [274], *ışan* [274], *ışım* [274], *ızarlı* [275], *ızarlık* [275], *ikti* [105], *ilim* [106], *illa* (A.) [106], *ikti* [105], *ilim* [106], *illa* (A.) [106], *imsiri* (?) [106], *in* [106], *inçkelep* [106], *inçü* [106], *ingen* [107], *ipkin* [107], *iseb* [107], *isi*, *issi*, *yisi* [107], *itme* [108], *iy* [105], *izba* (*izbe*?) (R.) [108], *kababa* (Tic.) [134], *kaban* [188], *kabut* (F.) [134], *kahal* [134], *kahna* [189], *kal* [191], *kaltak* [191], *kam* [191], *kamar* (F.) [134], *kamlık* [192], *kandala* [192], *kanfor* [192], *kaşa* [193], *kapsa* (L.) [193], *kapuç* (L.) [193], *karabar* (F.) [134], *karav*, *karov* [194], *karavaş* [194], *kargışlı*, *kargışlu* [194], *kasarika*, *kasarıkı* [195], *kastana* (Y. veya A.) [195], *kaşrav* [195], *katib* (?) (A.) [134], *katifa* (A.) [196], *katolik* (Hır.) [196], *karta* [196], *kavdan* [197], *kavurkına* [197], *kavursın* [197], *kaya* [190], *kayma* [190],

keben [135], *kebit* [135], *keben* [135], *kebit* [135], *keçöv* [135], *kelepen*, *keleppen* [137], *kemeç* [137], *kemesen* [137], *kendi* [137], *kenete* (M.) [138], *kensi* [138], *kepes* [138], *kermen* [140], *kerseş* (F.) [140], *kertek*[140], *kerti*, *kirti* [140], *kertilep*, *kertlep* [140], *kertilik* [140], *kese* [141], *keş* [141], *keşke* (F.) [141], *ketan*, *katan* (A.) [141], *kez* (F.) [142], *kılı* [206], *kıncır* [207], *kırlov* [207], *kibi* [142], *kibrit* (A.) [142], *kiras* [148], *kirde* [148], *kireç*, *kreç* (F.), *kitira* (Tic) [149], *kondrok* (F. veya Y.) [199], *klisia* (Y.), *konaklık* [199], *kondrok* (F. veya Y.) [199], *kopmaklık* [200], *korguy* [200], *kov* [201], *kovah* [201], *kovuş* [201], *koz*, *hoz* [202], *kögüs*, *kövüs* [150], *kök* [150], *kömüldrük* [151], *köne suvi*, *köne suvu* [151], *köni*, *könü* [151], *könülük*, *könilik*[152], *köptelik* (F.T.) [153], *körksizlik* [154], *körksüz*, *körküstüz* [155], *körövül* [155], *körümlü* [155], *kösöv* [155], *kötürülmüş* [156], *köz* [156], *kriv* [157], *kuburçuk* [202], *kula* (?) [202], *kuma* [203], *kumartkı* [203], *kun* [203], *kurgan* [203], *kurla* [204], *kurkta* [204], *kurulta* [204], *kutuluş* [205], *kuv* [205], *kuvuh* [205], *kuyaş* [202], *kübe* [157], *kükel* (M.) [158], *külte-beg* [158], *küre* (F.) [159], *küsenç* [159], *kütöv* [160], *kütövçi* [160], *küvezlü* [160], *küygelek* [158], *laçato* [160], *lak* (Tic.) [161], *last* (Tic.) [161], *leşger* (Tic.) [161], *limen* (Y.) [161], *maacun* (A.) [161], *maçı* [161], *mağar* (F.) [161], *magat* (M.) [161], *mahak* (A.) [162], *manaysız* [162], *mañdanus* (Y.) [162], *mankakak* [162], *manna* (Hrs.) [162], *marcumak* (F.) [163], *marul* (Y.) [163], *maşa* [163], *matel* (A.) [163], *mayan* [162], *meçele* [163], *men* [164], *meñüdeş* [164], *meyiz* [163], *mihir* (F.) [164], *miron*, *mirron* (Hrs) [165], *mişmiş* (A.) [165], *miyançi* (F.) [164], *mohdak* (M.) [165], *mondobarı*(?) [165], *munçagina* [166], *munduz* [166], *murrancılık* [166], *murvav* (A.) [166], *müñüş* [167], *naamatlu* (A.T) [167], *nafas* (A.) [167], *nak* (Tic.) [167], *nakara* (A.) [167], *nakş* (A.) [167], *narangi* (F.) [168], *narinç* (F.) [168], *naşiç* (*nasiç*?) (Tic.) [168], *ne* (F.) [168], *nek* [171], *nil* (F.) [172], *nişan* (F.) [172], *nizam* (A.) [172], *nokta* (F.) [172], *nokta* (M.) [172], *nouma* ? [172], *ok*, *oh*[174], *ogulak* [174], *oñlık* [178], *oprak* [178], *orbu* [179], *osal* [179], *otalamak* [180], *otluk* [180], *ortaç* [180], *ovrula* [180], *ovrun* [181], *ovulduh* [181], *ovus* (R.) [181], *ozav* [181], *öbüge* [181], *öçü* [181], *öğünç*, *öygünç* [182], *ögüz* [182], *öktemlik* [182], *ön* [183], *öñ* [183], *öñü* [183], *öpkelmekçi* [184], *örleş* [184], *örken* [184], *örs* [184], *örtli* [184], *örümçik* [184], *öşey* [184], *öte* [184], *ötkek* [184], *ötli* [184], *ötrükçi* [185], *ötünç* [185], *övdü* [185], *övük* [185], *övünçlü*, *övünçli* [185], *özden* [186], *öze* [186], *pap* [187], *palañ* [187],

papaz, bapas [187], pargal [187], pater nostar [187], peç [187], peşa [187], peşman [187], piroza [188], pistak [187], piş [187], profet [187], psalmo [187], rançılık [209], ravand [209], raygan [209], raziyana [209], rebe [209], roz, oroz [209], rusi [209], rustai [209], saadat [209], saban [210], sabançı [210], saburluh, sabırluk (A.,T.) [210], saçak [210], sagak [211], sagış [212], sagıt [212], saka [213], saksızlık [214], salç (salh) [213], salkum [213], samala (R.) [213], samuk [213], sançış [213], sar [214], saraf (A.) [214], sarınçka [214], sarov [214], sarp [214], sarpan [214], sarrakine [215], sas [215], savda (A.) [216], savrak [216], say [212], saz (F.) [216], sazagan [216], seņ [217], seriv [218], sığınç, sunç [227], sıgıt [228], sık [229], sıkırık [229], sın [228], sırn [229], sik [219], sili [219], siņir [220], siriş (F.) [220], siy [219], skinçe (A.F.) [221], sohta [221], sonbul (A.) [222], songur [222], soyurga (M.) [221], söküş [223], sövlün [223], sövündirgiçi [224], sövüş [224], söyüşlih [223], su-sıgır [226], suf (A.) [225], sufra [225], suruk [226], sust (F.) [226], suvlu [226], sünjü [226], sünjülçe [227], sürük [227], sürüv [227], süzük [227], şabat (Hr.) [230], şeir (F.) [230], şırdak [231], şınar (?) [230], şir-i-hişt [231] tabuh [231], taf (A.) [232], tafaruç (A.) [232], tafarik (A.) [232], tafaruçga [232], talal (A.) [233], talaşman [233], tama (A.) [233], tamaker (A.F.) [233], tamu, tamuk, tamuh [233], tanukluk, tanıhlık [234], taņ (F.) [234], taņ-sara [235], taņlançık, taņlançih [235], taņsık [235], taņuş, taņış [235], tar-ançubin (F.) [236], taraç (A.) [235], tarıma [236], tas [236], tas [236], tavul [237], tegmek [238], tegene [238], tegme [239], tek, terk [240], teksir (A.) [240], tel-buga [240], temeri [240], teyrilik [242], tepsi [241], terçe [241], terk [241], terkey [241], terklep [243], ters (Tic.) [243], tesnif (A.) [243], teşmek [243], teyişli [239], teyre [239], tuņu [262], tin [262], trak [263], tikme [244], timar (A.) [244], timean [244], tirgizgiçi [245], tiröv [245], tirki [245], tişi [246], tiz [246], tizge [246], tizgi [246], toga [247], toguş, tovuş, tuvuş [248], tombur [249], tonçı [249], tontarma [249], topra [249], tokluk [249], torağı [249], tornakıy [250], totak, todak [250], tothar (M.) [250], tökme [250], töleç [251], töre [251], tövgüç [252], tövlük [252], tözdeş [252], tözlik [252], tözmelüh [252], trapes (Y.) [252], tuç [253], tulkma [253], tuluk [253], tumak [253], tunah [254], tuņovul [254], tutiya (Tic.) [258], tutkın [258], tutsak [258], tutt(u)ruk [258], tuturgan [258], tuyana [253], tüksüz [259], tüne [259], türlendi [260], tüvi, tü [261], tüvün [261] uçuh [263], uçuz [263], umunç [265], urluk [266], urmak [266], us (M.)

[267], *uşaldı* [267], *uşku* [267], *uşuk* [267], *utru*, *urtu* [267], *uyah* [263], *üsküli* [270], *ütürgü* [271], *üzürmürs* (Tic.) [271], *vacsis* [271], *vad* (F.) [271], *vat* [272], *vay* [272], *veles* [272], *vurçık* [272], *yaanı* (A.) [109], *yabalak* [109], *yag*, *yav* [110], *yagı* [110], *yaglav*, *yavlov* [110], *yalanaç* [111], *yalçı* [111], *yalı* [112], *yamanlı* [112], *yançık* [113], *yañ* [113], *yaramsak* [114], *yargu* [115], *yarguçı*, *yargıçı* [115], *yarı* (F.) [117] , *yarlıgançlı*, (*yarılğançlı?*), *yarlıgançlı* [116], *yarov* [116], *yarovlı*, *yaraovlı* [116], *yarsov* [116], *yasman* [117], *yavlı* [119], *yavuh* [119], *yaz* [119], *yege* (M.) [120], *yegen* [120], *yelemçi* [121], *yene* [122], *yertinçi* [123], *yete* [123], *yunga* [132], *yıkrar*, *yıhrar*, *ıkrar* (A.) [132], *yıltırın* [133], *yıñırçak* [133], *yırgak* [133], *yışkış* [134], *yıtı*, *ıtu* [134], *yirençi* [124], *yiv* [124], *yobap* [124], *yogan*, *yogun* [125], *yoksul*, *yohsil* [126], *yota* (?) [126], *yova* [126], *yovaç* [127], *yöp yöp* [127], *yugurt* [128], *yulduzçı* [128], *yulovçı* [128], *yulugna* [128], *yuluv* [129], *yun* [129], *yuñalak* [129], *yuruh* [129], *yuvañçañ* [130], *yuvduh* [130], *yuvuz*, *yuzak* [130], *yügençi* [130], *yügünç* [130], *yülüçi* [131], *yülüğüç*, *yülüñüç* [131], *yüvüt* [131], *zafran* (A.) [275], *zancar* (A.) [275], *zernek* (A.) [275], *zeytin* (A.) [275], *zincil* (F.) [275]

3.1.2 Fiiller

abra- (M.) [27], *açıgan-*, *-ur* [28], *açırgan-* [28], *agınan-*, *-ır* [29], *agındır-* [29], *agın-*, *-ur* [29], *ağırla-*, *-ır* [29], *al-* [33], *andı(-)* [38], *anukla-*, *-r* [38], *anuklan-* [38], *arha-* [40], *art-* [42], *artır-*, *artırı* [41], *arzula-* [42], *asrat-* [42], *ayagış-* [30], *aygakla-* [30], *balukla-*, *balukra-*, *-r* [49], *başkarış-*, *-r* [53], *benze-*, *-r* [55], *bestle-*, *besle-* [56], *beyin-* [54], *bile-*, *-r* [58], *biti-* [61], *biyen-*, *-ir* [57], *biysin-*, *-ir* [57], *bollaş-* [64], *bögey-* [66], *bögövür-*, *bögövrür* [66], *buruş-* [69], *büsre-*, *büsüre-*, *-r* [71] *cılbra-*, *curumla-*, *-r* (A.T), *çiçeklen-* [75], *çine-*, *-r* [75], *çuçul-*, *-ur* [77], *çöz-* [77], *çuh çula-* [77], *çüvel-* [78], *çüve-*, *-r* [78], *eksit-*, *-ür* [86], *elgen-*, *-ir* [87], *elgendir-*; *elgendirri* [87], *elt-*, *-ür*, *-ir* [87], *emen-*, *imen-*, *-ir* [88], *emgen-* [88], *endür-*, *endir-* [88], *eñsele-*, *-r* [89], *er-* [91], *erikle-* [92], *erksin-* [93], *ert-* [93], *etil-* [96], *etiz-*, *-er* [96], *hor-*; *horu* [103], *hóra-*, *-r* (F.T.) [103], *hovanlan-*, *-ır* [103], *hovar-* [103], *ıdır-* [272], *ıgray-* [272], *ınçka-* [273], *ışır-*, *ışırı* [275], *ıy-*, *-ır* [273], *ıy-*, *ı-*, *-ar* [273], *ıyla-*, *-r* [273] *ıgren-*, *-ir* [105], *ilindir-* [106], *itmele-* [108], *itlen-* [108], *kagı-*, *-r* [189], *kariştur-*, *-ur* [194], *kazgan-*, *-ır* [197], *kebensi-*, *-r* [135], *keger-* [135], *keltiriş-* [137], *kemiş-*, *-ür* [137], *kemişil-* [137], *kertir-*, *-ir* [140], *keset-*

[141], *kırlış-*, -ır [207], *kız-*, -ar [208], *kiçi-* [142], *kirik-* [148], *kizlen-* [149], *kobar-*, *kopar-*, -ur [197], *kol-*, -ar [199], *koñrañ-*, -ır [199], *kopsa-* [200], *koygaş-* [198], *kozgalış-*, -ır [202], *köbö-* [149], *könder-*, -ır [151], *könel-* [151], *könen-* [151], *körle-*, -er [155], *körüvse-* [155], *kösül-* [155], *kurşovla-* [204], *kustun-*, -ar [204], *kutkaruvsa-* [205], *kün-*, -er [159], *küvür-* [160], *man-*, -ar [162], *mohorla-*, -r (F.T) [165], *mülkre-*, *mülkle-*, -r (A.T.) [167], *nakşla-*, -r [168], *nişanla-* (F.T.) [172], *okşat-* [178], *otala-* [180], *ög-*, *öv-*; *över*, *övger* [181], *ögür-* [182], *öktün-* [182], *örgüz-*, (-ür) [184], *öskür-*; *öskürü* [184], *övdür-* [185], *övün-*, *övnir* [185], *övüt-* [185], *saarla-*, -r [210], *sagındır-*; *sagındırı* [211], *sagışa-* [212], *sagışla-* [212], *sagıtlan-*, -ur [212], *sandıra-* [213], *sap-* [214], *sarhit-*, (-ır) [214], *satka-* [215], *sergiz-*, (-ır) [218], *sesken-*, (-ır) [218], *seskendir-*, *serskendirri* [218], *sıgın-*, *sun-*, -ır [227], *sıhan-* [228], *sınçla-* [228], *sıpa-*, (-r) [229], *sır-*, *sırrı* [229], *sıy-*, (-ar) [228], *sim-*, -ır [220], *siñir-*, *siñiri* [220], *soçul-*, *suçul-*, -ur [221], *sohran-*, -ır [221], *soyurgat-* [222], *söndür-*, -ür [223], *sövünçle-*, -r [224], *sus-*, -ar [226], *suvul-*, -ur [226], *tabuvsa-* [232], *tanıklat-*, -ır [234], *tanlaş-* [234], *tañış-* [235], *tavus-*, *tuvus* [238], *tepret-*, -ur [241], *teyir-*, *teyirü* [239], *tezgin-* [243], *tiñsi-*, -r [245], *tiren-*, -ır [245], *tişsizlühle-* [246], *tohta-*, -r [248], *tön-* [251], *törele-*, -r [251], *töz-*, -er [252], *tu-*, *tuvır-* (?) [252], *tumala-* [253], *tumiş-* [253], *tuña-*, -r [254], *tut(t)ur-* [258], *urun-* [266], *uv-* [268], *uvşa-* [268], *uvut-*, -ır [268], *uyah-* [263], *uyuhısıra-* [264], *uyut-* [264], *üksün-*, *üpsün-*, -ür [269], *ün-* [270], *ünğ-*, -er [270], *ündet-* [270], *üt-*, -er [271], *yaçan-*, -ur [109], *yada-* (M.) [109], *yah-*, -ar [110], *yalañaçla-*, -r [111], *yalbar-*, -ur [111], *yalın-*, -ur [112], *yanı-*, -r [113], *yap-*, *yapar* [113], *yapsa-*, -r [114], *yar-*, -ar [114], *yargu yar-* [115], *yargula-*, -r [115], *yarılğat-*, -ır [117], *yarlıga-*, *yarılga-* [116], *yarsıt-*, -ır [116], *yaz-* [119], *yazukla-* [120], *yendir-* [121], *yer-*, -er [123], *yılbıra-*, -r [132], *yırıl-*, -ır [133], *yırtıl-* [133], *yıt-* [134], *yibit-*, -ır [124], *yir-*, *yiri* [124], *yitir-* [124], *yogoy-*, -ar [125], *yoha-* [125], *yomdar-*; *yomdarı* [126], *yomuk-* [126], *yon-*, -ar [126], *yor* [126], *yorala-*, -r [126], *yovut-* [127], *yöpsen-*, *yöp-sin-* [127], *yuban-* [128], *yulmala-*, -r [128], *yulun-* [129], *yur-*; *yurı* [129], *yuzakla-*, -r [130], *yükle-* [131], *yüvütle-*, -r [132]

3.2 CODEX CUMANICUS İLE KIRGIZ TÜRKÇESİ ARASINDAKİ ORTAK SÖZ VARLIĞI

3.2.1. Kırgız Türkçesinde Aynı Anlamda Yaşayanlar

Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesindeki ortak söz varlığını ortaya koyarken 1330 kelimenin Kırgız Türkçesinde yaşadığını tespit ettik. Bu kelimelerden 919 tanesi isim 411 tanesi ise fiildir. Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesindeki ortak söz varlığı, Kırgız Türkçesinin fonetik özellikleri göz önünde bulundurularak ortaya konuldu. Kelimeler bazıları birebir aynı, bazıları ise fonetik değişikliklerle Kırgız Türkçesinde yaşamaktadır.

3.2.1.1 İsimler

abaga (M.) [27], *abuşka*, *abişka* [27], *aç* [27], *açı* [28], *açkuç* [27], *açuv* [28], *aga* [28], *agır* [29], *agız*, *avuz* [30], *agrık*, *agrıh*, *agırh* [29], *aguzluh* [29], *ahça*[30], *ahım* [30], *ak*, *ah* [39], *akça* [39], *akmak* (A.) [39], *akrın*, *arkun* [39], *aksah* (*ahsah*?) [39], *akşam* [39], *al* [33], *ala* [34], *alaboga* [34], *alaçuk* [34], *alay* [34], *albet* (A.) [34], *algış* [35], *algışlı* [35], *alıçı* [36], *alıştırmak* [36], *all(-)* [35], *alma* [35], *alt(-)*[36], *altı* [36], *altmış* [36], *altun* [36], *altunçı* [36], *amanat* (A.) [36], *ambar* (A.) [36], *amen*, *amin* (Hr.) [37], *ana* [37], *ança* [37], *ançagina* [37], *ant* [38], *ara* [39], *araba* [39], *arha* [40], *arı* [41], *arı* [41], *arlıh* [42], *armut* (F.) [40], *arov* [40], *arpa* [40], *arslan*, *astlan* [40], *art* [40], *artmak* [41], *artuk*, *artuh* [41], *aruvlıh* [41], *asrov* [43], *aş* [43], *aşkara* (F.) [44], *aşlık* [44], *aşuk* (A.) [44], *at* [44], *at* [44], *ata* [44], *atalıh* [44], *ataş* [44], *atlu* [45], *ay* [30], *avaz* (F.) [45], *ayak* [30], *ayaz* [30], *ayınçı* [33], *aypsız*, *ayıpsız* (A. T.) [32], *ayrı* [32], *ayu* [33], *az* [45], *azam* [46], *azat* (F.) [46], *azıh* [46], *badam* (F.) [46], *bag* (F.) [46], *bagatur* (M.) [47], *bagır* [47], *bagırçı* [47], *baha*(F.) [47], *bahalı* (F.T.) [47], *bahasız* (F.T.) [47], *bahça*, *bakça* (F.) [47], *baht* (F.) [48], *bahtlı* (F.T.) [48], *bakçacı* (F.T.) [49], *bakıl*, *bagıl* (A.) [49], *bal* [48], *balaban* [48], *balçuk* [48], *balsanian* (Tic.) [48], *balta* [48], *baluk* [49], *balukçı* [49], *band* (F.) [49], *baptisma* (Hr.) [49], *bar* [50], *barakat* (A.) [50], *barmak* [51], *basa* [52], *baş* [52], *başka* [52], *batiş* [53], *bav* [53], *bay* [48], *baylık* [48], *bayov* [48], *bazar* (F.) [53], *bazargan* (F.) [53], *beg* [54], *bel* [55], *beri* [56], *berk*, *bek* [56], *beş* [56], *betli* [57], *bey*, *biy* (?) [54], *beyik* [54], *beyiklik* [54], *bezgek* [57], *bıçak*

[71], bıçakçı [71], bilev [58], bilik [58], bir [58], birge [59], birlik [60], bit [60], biz [61], boga [62], bogday, bugday, boday [62], boh [63], borç [65], bolmaçı [64], borçlı [65], boş [65], boşov [66], boy [63], boya [63], boyacı [63], boyun, boyun [63], börçi [66], böri, börü [66], börk [66], böv [66], böz [66], bu [67], buçgak [67], bukün, bugün [68], bulak, bulah [68], buluş [68], bulut [68], burav [69], burç [69], burun, brun [69], burunğı [69], butak [70], buyuruk, buyruh [68], buz [70], buzav, buzov [70], bükrü[70], bülbül (F.) [70],bür [70], bütün [71], cahan, cehan (F) [98], can (F) [98], cırtmak, cigar (F.), comard, comart (F.), covap (A.),çahar- şanbe (F.) [72], çak, çah [73], çanak [73], çapçaçık [73], çatır (F.) [74], çekman [74], çerek [74], çeri, çeyri [74], çibuk, çibuh [78], çiganak [78], çik, çih [79], çın [78], çırak (F.) [79], çıraklık (F.T.) [79], çıray (M.) [79], çırpı [79], çibin [75], çil [75], çirkin [75], çiyik[75], çohmarlı [75], çoyun [75], çömiç [76], çömlek [76], çövre, çüvre [76], çugur [77], çulgav [77], çüçi [77], çüprek [77], çürümek [77], -da, -de [79], dağı, tagı [80], -dan [81], darçini (F.) [81], daru (F.) [81], deyin [82], divar (divar?) (F.) [84], dider (F.) [83], dost [83], drust (F.) [83], dünya, duniya, dünya, dünye (A.) [83], duvlat (A.) [83], düşman, tüşman, tuşman (F.) [84] e [84], eçki [84], egeçi (M.) [84], eger, egir [84], egev [84], egiz [84], egri [85], ekinçi [86], ekki, eki [85], el [86], elbeti (A.) [87], elçi [87], elek [87], ellik [87], em [87], emçek [87], emdi, imdi [88], emgek [88], ençi [88], eniş [89], ej [89], er [89], erdem [91], erdemli [91], erik [92], erinçek [92], erk [92], erkek [92], erkek [92], erkli [93], erlik [93], erte [93], ertegi [93], es [94], eski [94], eşek [94], eşik [94], et [95], etik [96], etikçi [96], ev, iv, öv [96], eyer [85], eyerçi [85], eygi, egi, (eyi?) [85], eygilik, egilik, iygilik [85], ezik [96], falan (A.) [97], fanar (Y.) [97], fil (F.) [97], frişte, farišta, friste (F) [97], -ga [97], gam (A.) [97], garip (A.) [97], gül (F.) [97], habar (A.) [99], hafta (F.) [99], hak (A.) [101], hakıl, akıl (A.) [101], hala(A.) [99], halka, halha (A.) [100], ham (F.) [100], ham(m)al (A.) [100], hamır (A.) [100], hanat [100], hap [101], haram (A.) [101], hava (A.) [101], haybat (A.) [99], haybatlı (A.T) [99], hayış [99], hazız, azız (A.) [102], heç, eç [102], her (F.) [102], hor (F) [103], horma (F) [103], hormat (A.) [103], horoz (F.) [103], hoş (F.) [103], höküim (A.) [104], ıçkır [272], inak, inah [273], ipar [273], ır [273], ırahtı [274], ırçı [274], irak, irah [274], iç [104], içeh [105], içik [105], içrih [105], igine, ine [105], ilgeri [106], incir (F.) [106], inçke [106], inek [106], ip [107], ipek, yipek [107], isilik [107], iş [107], işçi [108], işlemek

[108], *it* [108], *kabak* [188], *kabuk* [188], *kabul (A.)* [188], *kaburka* [188], *kaçan*, *haçan* [188], *kadav*, *hadak* [189], *kagıt (F.)* [134], *kalam (A.)* [191], *kalay (A.)* [191], *kalın* [191], *kalıp (A.)* [191], *kali (halî) (F.)* [191], *kalkan (M.)* [191], *kamçı* [192], *kamış*, *hamış* [192], *kan* [192], *kan* [192], *kañçık* [192], *karı* [194], *karı* [194], *karın* [194], *karsak* [194], *karşı* [194], *kart* [194], *kasap (A.)* [195], *kaşka* [195], *kaşuk* [195], *kat* [195], *katı*, *kattı* [195], *katır* [195], *katun*, *hatun* [196], *kaygı* [190], *kayın* [191], *kayın* [191], *kaz* [197], *kazan* [197], *kazma* [197], *kazna (A.)* [197], *kaznaçı (A.T.)* [197], *kebek* [135], *keç*, *keçe* [135], *keçe*, *kiçe* [135], *kek* [136], *kelin* [137], *keme* [137], *kendir* [138], *keñ* [138], *keñeş* [138], *keñlik* [138], *kent* [138], *kerek* [139], *kerekli* [139], *keri* [139], *keriş* [139], *kerki* [140], *kerpiç* [140], *keyik* [136], *keyit* [136], *keziv* [142], *kılıç* [206], *kimatsız (A.T.)* [206], *kın* [206], *kıyır* [207], *kıptı* [207], *kırgıy* [207], *kırmızı* [207], *kırov* [207], *kısga*, *kıska*, *kıhsa* [207], *kıskaç* [208], *kıskalık* [208], *kıstrak* [208], *kış* [208], *kız* [208], *kızgançı* [208], *kızıl* [208], *kiçi* [142], *kilim (F.)* [142], *kim* [143], *kinde* [148], *kindik* [148], *kirpi* [148], *kiş* [148], *kişen* [149], *kişi*, *kşi* [149], *kiyiz* [142], *kobuzçı* [198], *koca (F.)* [198], *koçkar* [198], *kol* [198], *kolan* [199], *koltuk* [199], *konç* [199], *koñrov*[200], *konşı*, *konşu* [199], *konus* [199], *korgaşın* [200], *korku* [200], *korkunç* [200], *koşıcı* [201], *kotur* [201], *kovanç* [201], *kovat (A.)* [201], *kovra* [201], *kovun*, *huvun* [201], *koy* [198], *koyan* [198], *koymıç* [198], *kozi* [202], *köbelek* [149], *kögen* [150], *kök* [150], *köl* [150], *kölege* [150], *kömür* [151], *könçek* [151], *köñlü* [153], *köñül* [152], *köp* [153], *köprü* [153], *kör (F.)* [153], *kör (F.)* [153], *körk* [154], *körklü*, *körkli* [154], *körpe* [155], *körük* [155], *köşegen* [155], *köt* [155], *kötürem* [156], *kövlek* [156], *kövrük* [156], *köz* [156], *közsis* [157], *kristiyan (Hrs.)* [157], *kulak* [202], *kulluk* [203], *kullukçı* [203], *kum* [203], *kur* [203], *kurban (A.)* [203], *kurç* [203], *kurgak* [204], *kursak* [204], *kurt* [204], *kuru* [204], *kurum* [204], *kuş* [204], *kutlu* [204], *kuv* [205], *kuyşkan* [202], *kuyruh* [202], *kuyu* [202], *küç* [157], *küçlü* [157], *kügürçin* [157], *külik* [158], *kültkün* [158], *kümüş*, *kümiş*, *kömiş* [158], *küñ* [159], *küni* [159], *künilemek*[159], *künüçi* [159], *kürek* [159], *küsemek* [159], *küyegü*, *küyöv* [158], *küyge* [158], *küz* [160], *küzen* [160], *küzgü* [160], *laal (A.)* [160], *lahab (A.)* [161], *lahan(F.)* [161], *layh (A.)* [161], *limon (Tic.)* [161], *mahsıt (A.)* [162], *malaham (F.)* [162], *mañlay (M.)* [162], *marcand (A.)* [163], *maskara (A.)* [163], *maydan (A.)* [162], *maymun (A.)* [162], *medet (A.)* [163], *men* [163], *meñ* [164], *meñü*, *meñi*

[164], *meñjülük, meñjilük, meñjülik* [164], *mih* [167], *miñ* [165], *miret* (A.) [165], *miskin* [165], *mohor* (F.) [165], *molla* (A.) [165], *muhtaç* (A.) [165], *muna* [165], *munça* [165], *murad* (A.) [166], *murdar* (F.) [166], *-mü; -mi, -mi, -ma* [166], *müz* [167], *naal* (A.) [167], *nakt (naht?)* (A.) [168], *nardan* (F.) [168], *ne* [168], *neçe* [168], *neçik* [169], *neme* [171], *nezik* (F.) [172], *nohut* (F.) [172], *nur* (M.) [172], *o* [172], *oba* (M.) [173], *oçak* [173], *oglan* [173], *ogrı, ogur* [173], *ogul, ovul* [173], *ohçı* [174], *oh* [174], *okşaş, ohşaş, uvşaş* [178], *okt* (A.) [178], *ol* [175], *olça* (M.) [177], *olturguç* [177], *oñ* [177], *organa* (Hrs.) [179], *orman* [179], *orta* [179], *ortak* [179], *oruç* [179], *orun* [179], *oş* [180], *ot* [180], *ot* [180], *otuz* [180], *ovdarı* [180], *ovuç* [181], *oyın* [175], *oyınçı* [175], *oymak, oymah* [174], *oynaş* [174], *oyov* [174], *öç* [181], *ögüz* [182], *öktem* [182], *ölçe* [182], *ölü* [183], *ölüm* [183], *ölümlüh* [183], *ömed* [183], *öpke* [183], *öz* [186], *özge* [186], *pan-şanbe* [187], *paygambar, peygambar* [186], *pil* [187], *piyala* [187], *rahim* [209], *rañ* [209], *saat, sahat (sagat?)* [210], *sabur* [210], *sadaf* (F.) [210], *sadaga* (A.) [210], *safar* (A.) [211], *saglık* [211], *sagrı, savrı* [211], *sah* [212], *sahav* (M.) [212], *sahtiyān* (F.) [212], *sakal* [214], *salam* [212], *salamatlık* (A.T.) [212], *san* [213], *saray* [214], *sarhit* [214], *sarı* [214], *sarımsak* [214], *sası* [215], *satov* [215], *satuhçı* [215], *satun* [215], *savsar* (F.) [216], *savuk, savuh, suvuk* [216], *saz* [216], *sebeb* [216], *segiz* [216], *sekizinçi* [216], *semiz* [216], *sen* [217], *sergek* (M.) [218], *serövün* (M.) [218], *serpildi* [218], *şe-şanbe* (F.) [218], *sevmeklik, sövmeklik, söymeklik* [219], *seyrek* [216], *sezmek* [219], *sıçkan* [227], *sıgır* [227], *sıgırçık* [227], *siltov* (M.) [228], *sınuk* [229], *sır* (A.) [229], *sırt* [229], *sıy* [228], *sidik* [219], *silevsün* (M.) [219], *sindan* (F.) [220], *sirke* [220], *siz* [220], *sol* [222], *solagay* [222], *soñ* [222], *soñra, soñıra* [222], *sovunçak* [223], *sövek* [223], *sövünç* [223], *sövünçlü* [224], *söz* [224], *su* [224], *suçuh* [225], *sufra* (A.) [225], *sukluk, suklık* [225], *sultan* (A.) [225], *sunduk, sindik* [225], *surat* (A.) [225], *suruna* (F.) [226], *susun* [226], *sülük* [226], *sürü* [227], *süt* [227], *şaftalu* (F.) [230], *şahar* (F.) [230], *şalgam* (F.) [230], *şaytan* (F.) [230], *şeker, şakar* (F.) [230], *şeriyat* (A.) [230], *şira* (F.) [230], *şişe* (F.) [231], *şişik* [231], *şügür* (A.) [231], *tabak* (A.) [231], *taban* [231], *taç, daç* [232], *taftar* (F.) [232], *tag, tav* [232], *tagay* [232], *tah* (F.) [232], *tak* (F.) [235], *takta* (F.) [235], *tam* [233], *tama* (A.) [233], *tamak* [233], *tamam* (A.) [233], *tamar* [233], *tamaşa* (F.) [233], *tamha* [233], *tanuk, tanık* [234], *tañ* [234], *tañ* [234], *tañda, tанда* [234],

tarazu, tarazü (F.) [236], tarı [236], tarlov [236], tastar (F.) [236], taş [236], taşkarı [237], tatar [237], tatıglı [237], tatlı [237], tatov, tatıg [237], taus (A.) [237], tavuk, tavoh [238], tayak [232], taz [238], tebe [238], tegirmen [238], tegirmençi [239], tek [240], tekşi [240], teli [240], temen [240], temir [240], temirçi [240], ten (F.) [241], tenli [241], teñ [241], teñdeş [241], teñiz [241], teñri, teñeri [241], ter [241], terek [241], tereñ [241], teri [241], ters [243], teşik [243], tez (F.) [243], tum [262], tınç [262], tınım [262], tırmak [263], tigenek [243], tik [243], til [244], tilek [244], tilim [244], tintövçi [245], tirek [245], tiri [245], tirilik [245], tiş [246], tizgin [246], toba (A.) [246], tobalak [246], togru [247], togruluk [247], toguz [248], tolu [249], ton [249], toñuz [249], top (F.) [249], toprak [249], tokmak [249], tov [250], tovrám [250], tovolga [250], toy [248], tizgin [246], toba (A.) [246], tobalak [246], togru [247], togruluk [247], toguz [248], tolu [249], ton [249], toñuz [249], top (F.) [249], toprak [249], tokmak [249], tov [250], tovrám [250], tovolga [250], toy [248], toz [250], töben [250], törkül [251], tört, dört [251], törtünçi [251], töş [251], töşek [251], töve [252], tугan (A.) [253], tul [253], tulum [253], tuman [253], tumov [253], turna [257], tutgun, tutkun [258], tuvra [258], tuz [259], tuzak [259], tüklü [259], tülkü [259], tümen [259], tün [259], tüp, tüb [260], türlü [260], tüş [260], tütün [261], tívme [261], tüz [261], uç [263], uça [263], uçkun [263], uçmak [263], uçmaklı [263], udaa (M.) [263], ulah [264], ulam [265], ulu [265], ululuk [265], uruk, uruh [266], ur(u)şu [266], usta, osta (F.) [267], ustlu [267], uşakçı, uşahçı, uyşahçı [267], uyat [264], uyşah [264], uyuhu, uyuhı [264], uz [268], uzun [268], uzunluk [268], üç [268], üçlük, üçlik [268], üçöv [269], üçün [269], üçünçi [269], ügü [269], ülüş [270], ün [270], ürpek [270], üstün [270], ütlü [271], üz [271], üzenği [271], vada [272], ya, yaa [109], ya, ye (F.) [109], yabov [109], yabovlı [109], yabuldrak [109], yaga [110], yakçı [114], yakşı, yahşı [114], yakut, yapkut [114], yala [110], yalañ [110], yalçı [111], yalguz, yalgız [111], yalın [112], yalmas (F.A.Y) [111], yaman [112], yamanlık, yamanlıh [112], yamgur, amgur [112], yamgurlu [112], yamov [112], yana [113], yañak, yaak, yaah [113], yañı, yañı [113], yapkıç [114], yara [114], yaramaz [114], yarıklıh, yarıklık [117], yarım [117], yarkın [116], yarlı [115], yarlılık [116], yarma [116], yaruh, yarık, yarıh [116], yastuk [117], yaş [117], yaş [117], yaş [117], yaşık [118], yaşıl [118], yaşıllık [118], yaşırı [118], yaşlı [118], yat [118], yay [110], yayın [110], yaz [110], yazıksızlık [119], yazuk, yazık, yazuh, yazıh [119], yazuklu,

yazuklu [120], yazuksuz, yazuhsuz, yazıksız [120], ye-şanbe (F.) [123], yegit, igit [120], yel [121], yelim [121], yelin [121], yemese [121], yemiş [121], yeñ [122], yeñil, yeñül [122], yeñilmek [122], yeñmek [122], yer [122], yeti, yetti [123], yeyitlik [121], yez [124], yezne, yizne (?) [124], yun [132], yıl, il [132], yılan, ılan [132], yıldı [133], yulu, yılı [133], yımşak, yumşak [133], yilic [124], yoga [124], yoharı [125], yok, yoh [126], yol [125], yovaşlık [127], yumurtka [129], yuñ [129], yurt [129], yügen [130], yük [130], yünül [131], yürek [131], yüz [132], yüzük [132], yüzüm [132], zamana (A.) [275], ziyan, izan (F.) [275], zmrut (Tic.) [275]

3.2.1.2 Fiiller

aç- [27], aç-, -ar [27], açık- [28], agrı-, ağır-, agrur-, -ur [29], ah-, -ar, agar [30], al- [33], alda-, -r [35], alış-, -ur, -ır [36], anla-, -r [38], arçıla-, -r [40], art-, -ar [40], as-, -ar [42], asıl- [43], asra-, -r [42], aş- [44], aşa-, -r [44], aşık-, aşığır [44], atla-, -r [44], atlan-, -ur [45], aya- [30], ayan-, -ır [30], ayır-, ayr-, ayru [33], aynı-, -r [32], aytil- [33], aytır- [33], azaş- [46], bağışla-, -r [47], bağla-, bavla-, balga- [47], bak-, bah-, bagar [49], balkı- [48], bar- [50], bas- [51], başla- [52], bat-, -ar [53], belgirt-, -ir [55], ber-, bir- (berür, berir, berü, beri) [55], beril- [56], beriş-, -ir [56], berkit-, -ür [56], beyi-, biyi-, -r [54], bez-, -er [57], bil-, -ür, -ir [57], bildir- [58], bilin- [58], birik- [59], biriktir- [59], biş- [60], biştür-, -ü [60], bişür-, bişir-, -ür [60], bit-, -er [61], bitir-; bitirri [61], bogul-, -ur [62], bol-, -ur [63], boluş-, -ur [65], boşan-, -ur [65], boşat-, -ur, -ır [65], boya-, -r [63], bulga- [68], bulgan-, -ır [68], bulgaştur- [68], bur-, -ar [68], urul- [69], buv-, -ar [70], buyur-, -ur [67], buz-, -ar [70], bügül-, -ür [70], bük-, bürger [70], bürkür- [71], bürülen- [71], cırğa-, cirt-, -ur, çağır- [72], çahar- [72], çahla- [72], çal-, -ar [72], çaplat- [73], çayhal- [72], çayna-, -r [72], çert-, -er [74], çıgar-, -ur [78], çık-, çih-, çıgar [79], çımdı-, -r [78], çınık- [78], çırma-, -r [79], çırmal- [79], çiz-, -er [75], çopla-, -r [75], çovlan- [76], çök- [76], çulgan- [77], çuvla- [77], çüçkür- [77], çürüş- [78], de- [81], egir-, -ür, (eyir-?) [84], elikle-, -r [87], emle-, -r [88], er-, -ür, e- [89], eremsi-, -r (M.) [92], esir- [94], esirt-, -ir [94], esne-, -r [94], eşit-, işit-, eşitür [94], eşittir-, işittir- [95], et-, -er [95], horla-, -r (F.T.) [103], hormatla- [103], hovatlan- (A.T.) [104], huv-, -ar [104], huvala-, -r [104], ıgla-, ıla-, -r [272], ih-, -ar [272], inan-, -ur, -ır [273], ırgal- [274], ırla-, -r [274], ışan-, -ur [274], iç-, -er [104], içir- [105], il-, -ar [105], ilik- [106], ilin-, -ir

[106], *iri-* [107], *issin-*, *-ür* [107], *it-* [108], *izde-*, *-r* [108], *kaç-*, *-ar* [188], *kada-* [189], *kakır-* [193], *kal-*, *hal-*, *-ur*, *ır* [191], *kama-* [191], *karar-* [194], *karga-* [194], *karı-* [194], *karış-*, *-ur* [194], *karma-* [194], *kaşa-*, *kaşı-*, *kaşır* [195], *katıştır-*, *katışturu* [197], *kaygır-* [190], *kayna-* [190], *kaynat-*, *-ur* [190], *kaytar-*, *kaytarı* [190], *keç-*, *-r* [135], *keçiktir-* [135], *keçir-* [135], *kekir-* [136], *kel-*, *-ür*, *-ir* [136], *keltür-*, *keltir-* [137], *kemir-*, *kemirri* [137], *ker-* [139], *keril-*, *-ir* [139], *kert-*, *-er* [140], *kes-* [141], *ket-*, *-er* [141], *ketir-* [142], *key-*, *kiy-*, *-er* [136], *keydir-* [136], *keyin-* [136], *kez-*, *-er* [142], *kıl-* [206], *kılın-* [206], *kınal-* [207], *kırıl-* [207], *kırk-*, *-ar* [207], *kıs-*, *-ar* [207], *kısta-*, *-r* [208], *kıstalış-* [208], *kışla-*, *-r* [208], *kıyna-*, *kına-*, *-ır* [205], *kızar-* [208], *kızgan-* [208], *kir-*, *-er* [148], *kişine-*, *kişne-* [149], *kon-* [199], *konakla-*, *-r* [199], *kondur-*, *konduru* [199], *kork-*, *korh-* [200], *korkut-* [200], *koşıl-* [201], *kovan-*, *hovan-* [201], *kovuş-* [201], *koy-*, *-ar* [198], *koyul-* [198], *köç-* [149], *köçür-* [150], *kökre-*, *-r* [150], *köm-* [151], *kömül-* [151], *kör-*, *-er* [153], *körgüz-*, *-ür* [154], *körün-*, *-ür* [155], *kötür-*, *köter-*, *-ir* [156], *kötürül-* [156], *kuç-*, *-ar* [202], *kur-*, *-ar* [203], *kus-*, *-ar* [204], *kutkar-*, *kuthar-* [205], *kuttul-*, *kutul-*, *-ur* [205], *kutur-* [205], *küçe-*, *-r* [157], *kül-*, *-er* [158], *küsen-*, *-ür* [159], *küt-*, *-er* [160], *küy-*, *-er* [157], *küydür-*, *köydür-*, *küydürü*, *köydürü* [158], *mahta-*, *-r* [162], *mañra-* [163], *min-*, *-er* [165], *muñra-* [166], *net-*, *ne et-* [172], *ogrula-*, *ogurla* [173], *ogut-*, *-ur* [174], *okşa-*, *oşka-*, *ovşa-*, *-r* [178], *okşaş-* [178], *oku-*, *-r* [179], *oltur-*; *olturu* [177], *olturguz-* [177], *olturt-* [177], *oñ-* [177], *oñal-* [178], *oñalt-* [178], *orna-*, *-r* [179], *oyna-*, *-r* [174], *oyovla-*, *-r* [174], *oyul-* [175], *oz-* [181], *öceş-*, *-ir* [181], *öktemlen-*, *-ir* [182], *öl-*, *-er* [182], *ölç-*, *ölçer* [182], *öldür-*, *öltür-*, *-ür* [182], *öltürül-* [183], *ön-*, *-er* [183], *öp-*, *-er* [183], *öpkele-*, *-r* [183], *ös-* [184], *övren-*, *üren-*, *-ür*, *-ir* [185], *övret*, *üret-*, *-ür*, *-ir* [185], *saç-*, *-ar* [210], *sakla-*, *-r* [214], *saklan-*, *ur* [214], *salın-*, *-ır* [213], *sana-*, *-r* [213], *sası-*, *-r* [215], *sat-*, *-ar* [215], *sekir-*; *sekirü* [216], *semir-*, *-ir* [216], *şeş-*, *-er* [218], *sev-*, *söv-*, *söy-*; *sever*, *söver* [218], *sevün-*, *sövün-*, *sövin-*, *söyn*; *sevünür*, *sövünür* [219], *sez-*; *-er* [219], *sık-*, *sıh-*, *-ar* [229], *sıla-*, *-r* [228], *sın-* [228], *sına-* [228], *sınal-*, *-ır* [228], *sındur-*, *-ur* [228], *sız-* [229], *silke-*, *-er* [220], *silkin-* [220], *siñ-*, *-er* [220], *siñir* [220], *siy-*, *-er* [219], *soh-*, *-ar* [221], *solu-* [222], *sor-*, *-ar* [222], *sök-*, *-er* [223], *sökül-* [223], *sövündür-* [224], *sözle-*, *-r* [224], *suhlan-*, *-ır* [225], *sun-*, *-ar* [225], *sür-*, *-er* [227], *sürt-*, *-er* [227], *süyen-* [226], *süz-*, *-er* [227], *tabun-*, *-ır* [231], *tak-* (*tah-*?), *tagır* [235], *talaş-*, *-ır* [233], *tam-*, *-ar* [233],

tan-, -ar [233], tanı-, tanır-, tanur[234], tanla-, -r [233], tañ- [234], tañla-, tanla-, (?), -r [234], tap-, -ar [235], tapta- [235]targat- [236], tart-, -ar [236], taşı- [237], tat-, -ar [237], tatır-, (tattır-?) [237], teg-, tey-, -er [238], terge- [241], terle- [243], tıha-, -r [261], tılta- [262], tın-, - ar [262], tıñla- [262], tıy-, -ar [261], tıyıl-, -ur [261], tigenek [243], tik-, -er [243], tile-, -r [244], tint- [244], tırgız- [245], tiril-, -ür [245], tırpilde-, (tırpılada- ?) [245], tişle-, -r [246], titre-, -r [246], tog-, tov-, tuv-, -ar [247], togu-, -r [247], togur-, tuvur-, -ur [247], tol- [248], tol- [248], toltur- [249], toñ-, -ar [249], toydır-, -ır [248], tögül- [250], tök- [250], töre- [251], töret- [251], tur- [254], tut-, -ar [258], tuy- [253], tuzla-, -r [259], tügen- [259], tüpkür-, tükür-, tüpkürü [260], tüş-, -er [260], tüşür-, -ur [261], tüvür-, tüvürü [261], tüzet-, -r [261], uç- [263], ula-, -r [264], ulgay-, -ur [265], ulu- [265], una- [265], unut-, -ur [266], ur-, -ur [266], uruş-, -ır [266], uyal-, -ur [264], uyan-, -ur [264], uyat- [264], uzat-, -ır [268], üleş-, -ür [269], ünde-, -r [270], ür- [270], üşi-, üşür [271], üz-, -er [271], yala-, -r [110], yalbar-, -ur [111], yag-, yav-, -ar [109], yama-, -r [112], yan- [112], yanç- [113], yandır- [113], yandur-, yanduru [113], yañıl-, -ur, -ır [113], yap-, yapar [113], yara- [114], yaraş-, -ur, -ır [115], yaraştır-, yaraştır-, -ur [115], yarat- [115], yarıl-; yarlı, -ur [117], yarıt-, (yarut-?) [117], yaşat- [117], yaşın-, yaşun [118], yaşır-; yaşırı, yaşırır [118], yat-, -ur, -ır [118], yavdır- [119], yay-, -ar [110], yayıl- [110], yayla-, -r [110], yaz-, -ar [119], yaz-, -ar [119], yazıl-, -ar [119], ye-, -r [120], yek-, -er [121], yelpi-, -r [121], yeñ-, yen-, -er [122], yet-, -er [123], yetkir- [123], yı-, -ar [132], yıh-, -ar [132], yıkıl-, yihıl-, yıgıl-, -ur[132], yıl- [132], yıltıra-, -r [133], yırğa- [133], yırt-, -ur [133], yipkir-, yipkirri [124], yoluk-, yoluh-; yolugur [126], yon-, -ar [126], yötkür- [128], yu-, yuv-; yuvar [128], yuk-, yuh- [129], yuktur- [129], yul-, -ar [128], yulk-, -ar [128], yum-, -ar [129], yuvun-, -ur [130], yügün-, -ür [130], yügür-, -ür [130], yülü- [131], yür-, yürü-; yürür [131], yüz-, -er [132]

3.2.2 Kırgız Türkçesinde Anlam Daralmasına Uğrayan Sözcükler

Bir sözcüğün eskiden anlattığı nesnenin bir bölümünü, bir türünü anlatır duruma gelmesine *anlam daralması* denir. (Aksan, 2003: 213) Örneğin, Eski Türkçede *oğlan* kelimesi uzun yıllar hem kız hem de erkek evlat için kullanılıyordu, fakat günümüzde sadece erkek evlat için kullanılan bir sözcük haline gelmiştir.

Bu bölümde Codex Cumanicus'ta bulunan sözcüklerin Kırgız Türkçesinde anlam daralmasına uğrayarak hangi anlamlar kazandığını inceleyeceğiz.

Codex Cumanicus'ta **barça** kelimesi “*hepsi, bütün*” anlamında kullanılırken Kırgız Türkçesinde “*parça*”, **epçi** kelimesi “*kadın, ev kadını*” anlamında kullanılırken Kırgız Türkçesinde “*evin haremlik kısmı*”, **karındaş** kelimesi “*kardeş*” iken Kırgız Türkçesinde “*erkeğin kız kardeşi*”, **sakız** kelimesi “*sakız*” anlamındayken Kırgız Türkçesinde “*çam sakızı*”, **sogan** kelimesi “*soğan*” anlamında kullanılırken Kırgız Türkçesine “*yabanî soğan*” anlamında yaşamaktadır.

3.2.3 Kırgız Türkçesinde Anlam Genişlemesine Uğrayan Sözcükler

Bir gösterge, temel anlam olarak bir nesnenin, bir işin bir bölümünü, ya da bir türünü gösterirken zamanla o nesnenin bütünü, bütün türlerini anlatır duruma gelirse buna *anlam genişlemesi* denir. (Aksan, 2003: 214) Örneğin, **ödül** kelimesi eskiden yalnızca güreşlerde verilen mükâfat iken günümüzde her türlü yarışta kazanılan mükâfat olarak kullanılır.

Bu bölümde Codex Cumanicus'ta bulunan sözcüklerin Kırgız Türkçesinde anlam genişlemesine uğrayarak hangi anlamlar kazandığını inceleyeceğiz.

Codex Cumanicus'ta **kalaa** kelimesi “*kale*” anlamında kullanılırken Kırgız Türkçesinde “*şehir*” anlamında, **uşah** kelimesi “*kırıntı*” anlamındayken Kırgız Türkçesinde “*ufak, küçük*” anlamında kullanılmaktadır.

3.2.4 Kırgız Türkçesinde Başka Anlama Geçen Sözcükler

Bir sözcüğün eski anlamından bambaşka bir anlamda kullanılmasına *başka anlama geçiş* diyoruz. Örneğin, **üzmek** eylemi Köktürk yazıtlarında “*kırmak, kesmek*” anlamında kullanılırken, günümüzde “*bir kimseye dert, üzüntü vermek*” anlamında kullanılmaktadır. (Aksan, 2003: 215)

Codex Cumanicus'ta bulunan 55 sözcük Kırgız Türkçesinde başka anlama geçerek yeni anlamlar kazanmıştır.

Codex Cumanicus

Kırgız Türkçesi

anukla-	Hazırlamak	anıkta-	Açıklamak, tespit etmek
bakşı	Yazıcı	bakşı	Şaman
batır-	Gizlemek, saklamak	batır-	Batırmak
beçel	Kalçası kırık	beçel	Yürüme zamanı geldiğinde yürüyemeyen çocuk; muhtaç
berin-	Ortaya çıkmak	berin-	Çarpmak; yapışmak
boluş	Yardım	boluş	Nahiye, nahiye müdürü
bor	Şarap	bor	Tebeşir; hayvanı kesmek için besiyeye koymak
burgu	Boru (müzik aleti)	burgu	Burgu, matkap
but	But	but	Ayak
cıltra-	Çakmak	cıltra-	Parlamak
cırgagıl	Eğlence, lezzetli	cırgal	Refah, huzur
cins	Millet, halk	cıms	Cins, soy
çeber	Terbiyeli, kibar	çeber	Kabiliyetli, usta
çöp	Çöp, artık	çöp	Ot
elbek, elpek	Bol, geniş, zengin	elpek	Hamarat, çevik
elbeklik	Fazlalık, bolluk	elpektik	Hamaratlık
eñse	Ense	eñse	Kuvvetli istek, arzu
erkelen-	Yumuşamak, gevşemek	erkele-	Okşamak, nazlanmak
erüv	Çabuk, hızlı, enerjik	erüü	Çabuk donmayan
esirge-	Merhamet etmek, acımak	esirke-	Övünmek
esle-	Dikkate almak, dikkat etmek	este	Hatırında tutmak, hatırlamak
esker-	Düşünmek, dikkate almak	ekser-	Hatırlamak

ıçkın-	Kaçmak, sıvışmak	ıçkın-	Kendini zorlamak, ıkmak
ini	Erkek torun	ini	Küçük erkek kardeş
kamal-	Çalkalamak, sallanmak	kamal-	Çevrilmiş olmak, hapse düşmek
kargaşa	Kavgacı	kargaşa	Mani, engel
karmala-	Acele etmek	karmala-	Yakalamak
katulan-	Çabalamak, gayret etmek	katuulan-	Zorlanmak, sinirlenmek
kebel-	Giyinmek	kebel-	Hareket etmek, kııldamak
keleş-	Düşünüp taşınmak	keleş	Danışmak, akıl almak
keşene	Mezar höyüğü	keşene	Kuşak
kılıklı	Kılıklı, karakteri sağlam	kılıktuu	Şen şakrak
kırhma	Kırılmış koyun pöstekisi	kırkma	Kırılmış
kom	Dalga	kom	Deve semeri
kulunla-	Bereket saçmak	kulunda-	Tay doğurmak
maana	Tarz, karakter	maana	Anlam
makala	Yer, meydan	makala	Makale
mamuh	Pamuk	mamık	Kuş tüyü
saar	Utanma	saar	Şafak vakti
sagın-	Düşünmek, hatırlamak	sagın-	Özlemek
sagınç	Düşünce	sagınıç	Özlem
salkun	Esinti, rüzgar	salkın	Serin
sanç-	Delmek, delip geçmek	canç-	Ezmek, dövmek, parçalamak
satuk	Satıcı	satık	Satış, satma işi
sejir	Açı, köşe	sejir	Dağ eteği, dağ burnu
sırla-	Oymak, işlemek	sırda-	Boyamak, boya sürmek
sızgır-	Cızırdamak, ıslık çalmak	sızgır-	Yağı eritmek
sokur	Şaşı, tek göz	sokur	Görme yetisini kaybetmiş, kör
tartın-	Bir şeyi tasarlamak	tartın-	Bir şeyi kendi üzerine

			çekmek
terme	Kutsallık	terme	Öğüt verme amacıyla yazılmış halk edebiyatı şiirleri
tetik	Akıllı, zeki, bilge	tetik	Hamarat, çevik
tın	Zekâ, ruh	tın	Nefes, dinleme
yarak	Serbest	carak	Silah, alet
yış	Sürülmemiş, ekilmemiş arazi	cış	Sık, birbirine yakın
yohla-	Bir şeyin kayıp olduğunu fark etmek, yokluğunu duymak kaybetmek	cokto-	Yoklamak

3.2.5 Kırgız Türkçesinde Anlam İyileşmesine Uğrayan Sözcükler

Bir sözcüğün eskisine göre daha iyi bir anlam taşımasına anlam iyileşmesi denir. Örneğin, **yavuz** kelimesi eskiden “*kötü, hırsız*” anlamında iken günümüzde “*yiğit, kahraman*” anlamında kullanılmaktadır.

Bu bölümde, Codex Cumanicus’ta bulunan sözcüklerin Kırgız Türkçesinde anlam iyileşmesine uğrayarak hangi anlamlar kazandığı incelenmiştir.

Codex Cumanicus’ta **canavar** kelimesi “*canavar, vahşi hayvan*” anlamında kullanılırken Kırgız Türkçesinde “*hayvan*”, **tabuş-** kelimesi “*tartışmak*” anlamındayken Kırgız Türkçesinde “*anlaşmak, barışmak*”, **orda** kelimesi “*köy yeri*” anlamında kullanılırken Kırgız Türkçesinde “*saray*” anlamında kullanılmaktadır.

3.2.6 Kırgız Türkçesinde Anlam Kötüleşmesine Uğrayan Sözcükler

Bir sözcüğün başlangıçta iyi bir anlam taşırken zaman içinde kötü bir anlamı karşılayacak hâle gelmesidir. Örneğin, **canavar** kelimesi eskiden “*yaşayan, canlı hayvan*” için kullanılırken günümüzde “*korkunç, tehlikeli hayvan*” anlamında kullanılmaktadır.

Bu bölümde, Codex Cumanicus'ta bulunan sözcüklerin Kırgız Türkçesinde anlam kötüleşmesine uğrayarak hangi anlamlar kazandığı incelenmiştir.

Codex Cumanicus'ta **karakçı** kelimesi “*dilenci*” anlamındayken Kırgız Türkçesinde “*soyguncu, yağmalayıcı*”, **nöger** kelimesi “*yoldaş, arkadaş, çağdaş*” anlamında kullanılırken Kırgız Türkçesinde “*uşak, hizmetçi*”, **otaçı** kelimesi “*hekim*” iken Kırgız Türkçesinde “*ekini zararlı otlardan ayıklayan kişi*” anlamında kullanılmaktadır.

SONUÇ

Kıpçak Türkçesi dil yadigârlarından olan Codex Cumanicus'u Kırgız Türkçesinin söz varlığı bakımından incelenmiştir. İncelemeler sonucunda Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesi arasında fonetik değişiklikler haricinde 1330 kelimenin ortak söz varlığı içinde olduğu tespit edilmiştir. Buradan da Kırgız Türkçesi'nin zaman ve mekân değişiklikleri göz önünde bulundurularak azımsanamayacak derecede kelimeleri koruduğu açıkça görülmektedir. Bu ortak kelimelerin 919 tanesi isim; 411 tanesi ise fiildir. 947 kelimenin ise Kırgız Türkçesi'nde hiç yaşamadığı, Kırgız Türkçesi söz varlığı içinde bulunmadığı görülmüştür.

Ayrıca sözcükler Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesi söz varlığının anlam değişimleri yönünden de incelenmiştir. Anlam daralması, anlam genişlemesi, başka anlama geçiş, anlam iyileşmesi ve anlam kötüleşmesi olarak sözcükler gruplandırılarak anlam değişimleri tespit edilmiştir. Genel olarak isimlerin fiillere oranla daha çok anlam değişmesine uğradığını çalışmamızda görülmüştür.

Böylece Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesinin söz varlığı yönünden incelenmesi son bulmuştur. Tezin ileride bu konuda çalışma yapacaklara ışık tutmasını temenni ederim.

KAYNAKÇA

- ABDULDAYEV, E., DAVLETOV, S., (1986), **Kırgız Tili**, Frunze, Mektep Basması.
- ABDULDAYEV, E., İSAYEV, D., (1984), **Kırgız Tilinin Tüshündürmö Sözdüğü**, Frunze.
- AKALIN, Mehmet, (1979), **Codex Cumanicus'un Dili**, Tarihi Türk Şiveleri, Ankara.
- AKSAN, Doğan, (2003), **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara, TDK.
- AKSAN, Doğan, (1999), **Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi**, Engin Yayınevi, Ankara.
- ARAT, R.R., (1955), **Kıpçak**, İslam Ansiklopedisi, C. VI., İstanbul.
- ARIKAN, İbrahim, (2006), **Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi**, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C. III, S.4.
- AYNAKULOVA, Gülnisa, (2009), **Ermeni Kıpçakları mı Gregoryen Kıpçakları mı?**, Milli Folklor, Ankara.
- AYTAÇ, Kemal, (1992), **Kuman Lehçesi Sözlüğü**, Codex Cumanicus'un Türkçe Sözlük Dizini, KBY, Ankara.
- BANG, Wilhelm, **Komanishce Texte**, Bulletins de l'Academie Royale de Belgique, 1911.
- BODROGLİGETİ, A., (1971), **The Persian Vocabulary Of The Codex Cumanicus**, Budapeşte.
- BUDANZ, Johannes, RADLOFF, Wilhelm, (1887), **Das Türkische Sprachmaterdal Des Codex Cumanicus**, NyK, C. 21.
- CAFEROĞLU, Ahmet, (1943), **Türk Dil Tarihi Notları II**, İstanbul.
- CLAUSON, G., (1972), **An Etimological Dictionary of the Pre-Thirteen Century Turkish**, Oxford, At the clarendon press.

- ÇAĞATAY, Saadet, (1978), **Codex Cumanicus Sözlüğü**, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, Ankara.
- ÇAĞATAY, Saadet, (1944), **Codex Cumanicus Sözlüğünün Başlığı Dolayısıyla**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, C.II, TDK.
- DAGMAR, Drüll, (2000), **Der Codex Cumanicus**, Stuttgart.
- DAGMAR, Drüll, (2000), **Codex Cumanicus: Edition diplomatique avec facsimiles**, Bükreş.
- DEMİR, Nurettin, YILMAZ, Emine, (2003), **Türk Dili El Kitabı**, Ankara.
- DOĞAN, İsmail, (2003), **Yabancı Ülkelerde Yayınlanmış Türkoloji İle İlgili Makaleler Bibliyografyası**, Ankara, Akçağ.
- DRİMBA, Vladimir, (1973), **Syntaxe Comane**, Bucureşti.
- ECKMAN, Janos, (1979), **Çağatayca El Kitabı**, çev. Günay Karaağaç, İstanbul.
- ECKMAN, Janos, (1956), **Harezm Türkçesi**, çev. Mehmet Akalın, Tarihi Türk Şiveleri, Ankara.
- EMRE, Ahmet Cevat, (1949), **Türk Lehçelerinin Mukayeseli Grameri (İlk Deneme) Fonetik**, İstanbul.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, (2004), **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**, Ankara, Akçağ.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, vd., (1991), **Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I-II**, Ankara.
- GABAİN, Annemarie Von, (1959), **Die Sprache des Codex Cumanicus**, Wiesbaden, Fundamenta I.
- GABAİN, Annemarie Von, (1998), **Codex Cumanicus'un Dili**, çev. Mehmet Akalın, Tarihi Türk Şiveleri, Ankara.
- GABAİN, Annemarie Von, (2007), **Türk Dillerinin Özellikleri**, çev. Mevlüt Gültekin, Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, Volume 2/2 Spring.

- GOLDEN, Peter, (1992), **Codex Cumanicus**, Central Asian Monuments. Ed. Hasan B. Paksoy. Istanbul: ISIS Press: 33-63.
- GÖKBEL, Ahmet, (2000), **Kıpçak Türkleri**, Ankara, Ötüken.
- GRÖNBECH, Kare, (1936), **Codex Cumanicus Cod. Marc. lat.**, DXLIX in Faksimile herausgegeben mit einer Einleitung, Monumenta Linguarum Asiae Maioris, Kopenhagen.
- GRÖNBECH, Kare, (1942), **Komanisches Wörterbuch Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus**, Kopenhagen.
- GYÖRFFY, G., (1942-1947), **Autor Du Codex Cumanicus**, Analecta Orientalis, Budapeşte.
- KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, (1963), **Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesi**, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. XII, İstanbul.
- KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, (1994), **Kıpçak Türkçesi Grameri**, Ankara, TDK.
- İNAN, Abdulkadir, (1953), **XIII.-XV. Yüzyıllarda Mısır'da Oğuz-Türkmen ve Kıpçak Lehçeleri ve Halis Türkçe**, TDAYB, s.53-71.
- KASAPOĞLU ÇENGEL, Hülya, (2005), **Kırgız Türkçesi Grameri Şekil ve Ses Bilgisi**, Ankara, Akçağ.
- KORKMAZ, Zeynep, (1992), **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Ankara.
- KOWALSKI, Tedeusz, (1929), **Karaimische Text im Dialkt von Troki**, Krakowie,.
- KÖPRÜLÜ, Fuat, (1980), **Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul, Ötüken.
- KUUN, K.G, (1980), **Codex Cumanicus bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum**, Budapestini.
- LİGETİ, L., (1981), **Prolegomena to the Codex Cumanicus, Codex Cumanicus**, Budapest.
- MALOV, S. E., (1930), **K İstorii i k Kritike Codex Cumanicus**, Akademia Nauk SSSR. Nr.5.

- MAMITOV, Cumaş, (1999), **Azırkı Kırgız Tili: Fonetika cana Leksikologiya**, Bişkek.
- NEMETH, Julius, (1930), **Zuden Ratseln des CodexCumanicus**, KCSM.
- NEMETH, Julius, (1940), **Die Volknamen quman und qun**, KCSM, Budapest.
- NEMETH, Julius, (1913), **Die pastel des Codex Cumanicus**, ZDMG, Leipzig.
- ORUZBAYEVA, B. O., (1968), **Kırgız Adabiy Tilinin Calpı Eldik Negizi Cönüdü**, Frunze.
- ORUZBAYEVA, B. O., (1995), **Kırgız Til İliminin Maanilüü Maseleleri**, Bişkek.
- ÖNER, Mustafa, (1998), **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**, Ankara, TDK.
- ÖZYETGİN, Melek, (2006), **Tarihten Bugüne Türk Dil Alanı**, Ankara University, Faculty of Letter, Department of Turkish Languages and Literature, Ankara,.
- PEKACAR, Çetin, (1995), **Pamir Kırgız Türklerinin Ağzı**, Ankara Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış doktora tezi), Ankara.
- PRİTSAK, Omeljan, (1959), **Das Kiptschakische**, PHTF I. Wiesbaden.
- PRİTSAK, Omeljan, (1988), **Kıpçakça**, çev. Mehmet Akalın, Tarihi Türk Şiveleri, Ankara, 1988.
- PRİTSAK, Omeljan, (1988), **Ermeni Kıpçakçası**, çev. Mehmet Akalın, Tarihi Türk Şiveleri, Ankara.
- RADLOFF, Wilhelm, (1884), **O yazıke Kumanov po povodu İzdaniya Kumanskago Slovaria**, Prilojenie XLVIII. mu tomu Zapisk İmp. Akademia Nauk, nr.4, St. Petersburg.
- RADLOFF, Wilhelm, (1885), **Das Türkische Sprachmaterial Des Codex Cumanicus**, St. Petersburg, VII. Serie XXXV, nr. 6, 1887; Zur Sprache der Komanen, s. 377-382, 1884: IIs.13-42,.
- RASOVSKİJ, D., (1935), **K voprosu i proishojdenii Codex Cumanicus**, Seminarium Kondakovianum, Prague,.

- RASONYİ, L., (1939), **Tuna Havzasında Kumanlar**, TTK Belleten III.
- RYSPAKOVA, Merim, (2007), **Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesi Arasında Bir Karşılaştırma Denemesi –Ses Bilgisi-**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- SALEMAN, C., (1910), **Zur Kiritik des Codex Cumanicus**, Bulletin de L'academie imperiale des sciences de St. Petersburg, VI. Serie.
- SEVORTYAN, E. V., (1974), **Etimologiçeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov**, Akademiya Nauk SSSR, Ğnstitut Yazıkoznaniya, Moskova.
- SEYDAKMATOV, K., (2000), **Kırgız Tilinin Kısaça Etimologiyalık Sözdüğü**, Frunze.
- SİNAN, Ahmet, Turan, (2000), **Kıpçak Türkçesi Bibliyografyası**, F.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Şaban Kuzgun Armağanı, S. 5, Elazığ, s. 421-435.
- SOLAK, Fahri, (2004), **Kırgızistan İle İlgili Türkçe Bibliyografya 1928-2003 Tezler, Makaleler, Kitaplar**, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı Sayı: 9. Cilt Yıl: 4 sf 67–115.
- TAVKUL, Ufuk, (2000), **Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi**, Ankara, TDK/770.
- TAYMAS, Abdullah,(1994), **Kırgız Sözlüğü I-II**, Ankara, TDK.
- TEKİN, Talat, ÖLMEZ, Mehmet, (1999), **Türk Dilleri**, İstanbul.
- TOGAN, A.Zeki Velidi, **Umumi Türk Tarihine Giriş**, İstanbul, 1946.
- TOPARLI, Recep, VURAL, Hanifi, KARAATLI, Recep, (1993), **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü**, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- TOPARLI, Recep, (1982), **Kıpçak Türkçesi**, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul.
- TRYJARSKİ, Edward, (1978), **Ermeni Kıpçakçası Sözlüklerinde Türk Dilbilgisi Terimleri**, Ömer Asım Aksoy Armağanı, Ankara, TDK.
- TÜRK DİL KURUMU, (2005), **Türkçe Sözlük**, Ankara.

YUDAHİN, K.K., (1985), **Kirgizskiy-Russkiy Slovar I-II**, Moskva, Sovyetskaya
Ensiklopediya.